

VESTNIK

NOTICIERO

XXXIV – April-Maj-Junij 1983 – št. 2

VESTNIK slovenskih domobrancev in drugih protikomunistov je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. — Izdaja ga konzorcij. Ramon Falcón 4158, 1407 — Buenos Aires. — Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Edición y redacción: Ramón Falcón 4158. Editor resp.: Rudi Bras. Sucursal 7, 1407 — Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.

Ovitek: arh. Jure Vombergar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina

Registro de la Propiedad Intelectual No. 121.138 (21-9-81)

V S E B I N A

Veliko junijsko darovanje (A. Geržinič)	81
12.000 desaparecidos	84
Suverenost in samostojnost (Božidar Fink)	85
Mohorčeva in „Križ s križi“	89
Slovenske teme in temé (A. G.)	97
Papeži in fatimska skrivnost (L. Ceglar)	99
Privilegium maius (Roman Pavlovčič)	103
Naše znamenje	107
Naša borba zato je sveta! (Andrej Fink)	108
Fusilamientos	113
Deklaracija SLS ob 90-letnici	114
Opombe h knjigi škof Rožman (L. Ceglar)	116
Nacionalizem in krščanstvo (F. Veber)	121
Jugoslovanska „Varnostna služba“	130
Razgledi z NAŠIH POSTOJANK	134
Zabušavanje, storilnost, zadolženost	139
Pisma uredništvu	141
Po njih delih jih boste spoznali (J. Cvelbar)	143
V spomin	150
Spomini na Jožeta Geohelijs (J. Cvelbar)	153
Naši jubilanti	155
Iz dnevnika majorja Ladislava Križa	157
Darovi	III

VESTNIK NOTICIERO SLOVENSKIH DOMOBRANCEV IN DRUGIH PROTIKOMUNISTOV

XXXIV

— APRIL - MAJ - JUNIJ —

ŠT. 2

VELIKO JUNIJSKO DAROVANJE

Ko je škof Rožman izvedel in so mu potrdili resnico o izročitvi in pokolu domobranske vojske, je (16. junija 1945, verjetno dr. Basaju) zapisal: „(...) Vsa ta strašna tragika našega ljudstva (me) tako neznansko teži in boli, da se sploh ne morem izraziti. Saj iz vere skušam doumeti, da tudi to služi zveličanju duš našega naroda, da pač tudi mi zdaj gremo po težki poti preganjanja in mučeništva, po kateri Jezus vodi svojo Cerkev, da je tudi zdaj naš narod pač izbran, da svoje število mučencev pošlje v nebesa, kakor je pisano v Apokalipsi (Raz 6, 11).“

Resnično, iz vere je treba doumevati tiste dogodke, strahote let 1941-45 in desetletij po 1945; iz vere je doumevati celotno zgodovino. Kar se v človeštvu dogaja, je neprestan boj med božjimi pravicami nad ustvarjenimi bitji pa napuhom ustvarjenih bitij, ki zavrača božje pravice. Zgodovina je boj med božjo državo in človeško državo. Zmaga je zagotovljena božji državi in k temu prispevajo celo človeška slepota in zloba in upornišтво Kneza tega sveta. Ljudje pišejo, često podvrženi trojnemu poželenju in hudičevemu zapeljevanju, svojo zgodovino; a ta posredno služi drugi, pravi in dokončni zgodovini, ki jo v človeško vpisuje Bog. Po sv. Tomažu Akvinskem dopušča Bog v svoji vse objemajoči previdnosti „določene hibe v nekaterih posameznih stvareh, da se ne prepreči popolno dobro veselja. Ako bi se omejile vse napake, bi veselju manjkale mnoge dobrine. Tako (...) ne bi brez preganjanja trinogov bilo potrpežljivosti mučencev. Zato pravi sv. Avgustin: Vsemogočni Bog ne bi v svojih stvareh dopustil nobenega zla, če ne bi bil tako vsemogočen in dober, da dela dobro celo iz zla.“ Bog komunističnih hudodelstev ni preprečil; rablje je uporabil za svoje orodje: njihovo trpinčenje neoboroženih žrtev je te v najkrajšem času, ker so trpljenje in smrt vdano in Bogu darovano sprejeli, povzdignilo v junake, v življenje prekipevajoče ude Kristusovega skrivnostnega Telesa, v mučen-

ce. Krvniki so Bogu pomagali tkati pravo, ne navidezno zgodovino. Globok smisel le-te je grajenje skrivnostnega Kristusovega Telesa, je spopolnjevanje duš, oblikovanje osebnosti po božji podobi. To teološko pojmovanje zgodovine je lepo izraženo v misli, ki se cambriškemu univ. profesorju Herbertu Butterfieldu porodila kot dognanje dolgoletnega preučevanja zgodovine — da je namreč Bog svet ustvaril za svoje svetnike. Zanje in zaradi njih dobi zgodovina pomen in smisel. Posameznih dob ne gre ocenjevati po njih civilizaciji, tehničnem in gospodarskem napredku, soditi jih je marveč po tem, kako oblikujejo osebnosti, ki so največje vrednote človeštva.

Mogočno orodje za spopolnjevanje osebnosti je trpljenje, in sredstvo, ki narodom pogosto daje energije za polet in razcvet, so katastrofe. Učlovečenje Bog je človeštvo, narode, posameznike odrešil s trpljenjem in krvjo. Trpljenje in kri gradita Njegovo Cerkev, odrešujeta narode in duše. Znanstvenik Butterfield mora poseči po pesniškem stilu, da podčrta pomembnost trpljenja, njega povezavo z odrešenjem pa z virom in plodom odrešenja: ljubeznijo: „Samo v svetu, kjer je možno trpljenje in je dosegljivo odrešeniško trpljenje, lahko človeška bitja merijo vrhove in globine ljubezni ter posluša' o ubrano glasbo življenja. Prav zato, ker v zgodovini biva tragedija, more v človeških doživetjih ljubezen goreti z najsilnejšim plamenom.“ (Christianity and History; španski prevod 1957, str. 97.)

Voditelji in prvi igralci prividne zgodovine so v pravi zgodovini, tki-vu božje Previdnosti, po navadi nična bitja, popačenci napuha, slabiči brez ljubezni, neplodni. So orodja za razvijanje prave zgodovine in doseganje njenih namenov. Njih lažni blišč je kratkotrajen. Ozmimo se na junij leta 1945. Takratno zgodovino so površnim očem vodili morivci, izdana domobranska vojska pa je takemu pogledu bila le kup shiranih, zapuščenih, zaničevanih izdajavcev, godna le za naslajanje „gospodarjev zgodovine“ in za likvidiranje. Tako naj bi bilo po želji Očeta laži in Morivca od početka; podobno željo je imel na Kalvariji, ko je na videz imel v oblasti Glavo Telesa, katerega živi, posvečeni udje so bili skoro 2000 let kasneje domobranci. Neskaljen pogled pa vidi v luči božje milosti morivce kot nesrečne spačke po božji podobi ustvarjenih bitij, mrtve duše, hlapce hudičeve ideologije in organizacije, brez osebnosti, brez vzorov, brez ljubezni. Za domovino ostanejo za vselej žalost in sramota. Nikoli se še med njenimi sinovi niso pojavili tolikšni hudodelci. Pomorjeni zvesti sinovi Slovenije, njihovi proti-igralci na tistem prizorišču med domačimi gozdovi, hribčki, jamami, pa so ponos in upanje domovine, izvoljenci, „oblečeni v bela oblačila in s palmami v rokah“ (Raz 7, 9).

Avtor Pravega obraza Osvobodilne fronte je obe vojski oznamoval kratko takole: „Kakor so partizani bili preklinjajoča in ostudno psujoča vojska, tako so domobranci zlasti v tistih dneh Kalvarije bili nenehno molčeča vojska. Niso mogli več braniti slovenskega ljudstva z orožjem, pa so ga branili s svojo molitvijo.“ (III, str. 85)

Še v mesecu vélike moritve 1. 1945 sta si v Satanovi režiji na odru vojaškega „sodišča“ v Ljubljani stala nasproti državni toživec Stante, pred-

stavnik zmagovite partije, in Narte Velikonja. Prvi z vsem zaledjem je v pravi zgodovini predstavnik votlih veličin tega sveta, drugi je do mučeništva spopolnjena osebnost, katere božja ljubezen, moč in svetloba oplaja s toliko drugimi izbranci vso našo prihodnost. Junak je govoril poslednje besede na zemlji tako da si jih vseh partijski listi niso upali natisniti; govoril tako, kot je Jezus napovedal svojim prijateljem, kadar jih bodo vlačili pred oblasti: „Sveti Duh vas bo poučil v tisti uri, kaj je treba reči.“ (Lk 12, 12) Že prej je Velikonja v Malikovanju zločina rekel: „Zame bi bilo najhujše, če bi moral na svoje oči gledati, da so na oblasti tisti, ki so priklicali na naš narod tako nesrečo, da je ne bodo mogla popraviti tri pokolenja. (...) Zločinci, ki so spremenili Finžgarjev stavek: ‚Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci!‘, v nasprotno geslo: ‚Bogu neizprosni sovražniki, v domovini morivci, roparji in požigavci, komunističnih zločinov hlapci!‘ — s temi zločinci nimam nič skupaj. Med menoj in njimi je samo smrt...“

Njemu in tisočem usmrčenih je bilo dano s telesnimi očmi ne gledati, da so na oblasti najhujši sovražniki našega naroda. Smrt jih je spremenila v neranljive bojovnike za katoliško Slovenijo. Nedavno je Zdenko Roter v pripombah k „Slovenskemu javnemu mnenju 81“ zmagoslavno zapisal: „Mita o katoliški Sloveniji je konec.“ (Naši razgledi 24. XII. 82) Resnica je, da so statistike po slabih štirih desetletjih komunistične strahovlade porazne; resnica je, da je ves svet v navidez neustavljivem procesu desakralizacije, proti čemur so brez moči polovičarski poskusi kakega „novega krščanstva“ (Maritain v Integralnem humanizmu) in različni drugi pluralistični recepti. Novodobni narodi so daleč zašli, pokvarile so se ustanove, ošibelo je duhovno življenje posameznikov. Najgloblji vzrok temu večstoletnemu pogreznemu je v tem, ker so države javno in kot družbe padle v „najhujši greh, ki ga je mogoče narediti v pokvarjenosti nravi, in to je nezvestoba“ (sv. Tomaž). Zadostiti za ta gnusni greh nezvestobe Bogu in se rešiti je mogoče edino z javnim priznanjem vere v Kristusa in njegovo Cerkev. Za to je potrebna milost, je potrebna blaga volja, je potrebno trpljenje in kri. Vse to je bilo obilno uresničeno v juniju l. 1945. A temu dejanju češčenja in zadoščenja se moramo vedno tesneje pridruževati sodobniki takrat darovanih in novi rodovi. Ob pomoči naših zveličanih in skupaj z njimi moramo izprositi potrebnih milosti. Poživimo Molitveno pomoč za slovensko domovino! Verujmo fatimski Luciji: „Potem ko je presveta Devica dala rožnemu vencu tako veliko moč, ni nobene tvarne, duhovne, narodne ali mednarodne težave, ki se ne dá rešiti s sv. rožnim vencem in našimi žrtvami.“

Bog ne daj podleči skušnjavi: pozabimo! Nasprotno: Zmerom nam bodi prisotna neizčrpna globina, pomen in vrednost velikega junijskega darovanja! Ukaz nam je za spopolnitev lastne osebnosti, za predano sodelovanje v odrešeniškem delu Cerkve v blagor našemu narodu in vsemu človeštvu.

Alojzij Geržinič

12.000 desaparecidos!

Estamos sobre el trigésimo octavo aniversario de la desaparición física de miles y miles de COMBATIENTES Y CIVILES ANTICOMUNISTAS ESLOVENOS, hecho ocurrido principalmente en los dos años siguientes a la TERMINACION de la última gran guerra mundial.

Los autores de esa matanza premeditada, sangrienta y secreta —pero no tan oculta como para que no trascendieran detalles verídicos y escalofriantes de la misma— fueron las autoridades comunistas yugoslavas, que han asumido ilegítimamente todo el poder en Yugoslavia gracias únicamente al apoyo de la Unión Soviética y las “grandes” potencias de “Occidente”, que no han auscultado o contemplado para nada la voluntad de los pueblos de Yugoslavia.

En los 38 años transcurridos desde entonces las autoridades yugoslavas nunca fueron intimadas o instadas a dar cuenta, menos a justificar o siquiera explicar semejante crimen de lesa naturaleza, NI EN EL PASADO NI EN EL PRESENTE, por ninguno de los organismos de las Naciones Unidas, como tampoco por ninguno de los gobiernos democráticos europeos en los países muy vecinos al yugoslavo. Su fervor por los derechos del hombre en este caso, parece, que pierde todo su ardor y resplandor.

A pesar de que todos lo saben, que UNA VEZ TERMINADA LA GUERRA MUNDIAL, las hordas comunistas desatadas en ese entonces en todo el territorio yugoslavo, habían procedido a EJECUTAR EN MASA Y SIN JUICIO Y, por supuesto, SIN DEFENSA ALGUNA, decenas de miles de anticomunistas entre todos los pueblos que conforman el conglomerado yugoslavo y también entre la minoría italiana que habita las zonas fronterizas del Carso — a pesar de todo ese “secreto público”, los tribunales de la opinión mundial y de los gobiernos quienes con su proceder han facilitado (con la entrega traicionera de prisioneros a las tropas titoístas) la comisión de los crímenes o se han visto ellos mismos afectados por los mismos (ya que las víctimas eran sus mismos conciudadanos) QUEDARON MUDOS entonces y SIGUEN MANTENIENDO SU SILENCIO AL RESPECTO HOY MISMO todavía.

El pueblo esloveno recuerda en estos días sus desaparecidos más directos, de los cuales 12.000 y más han sucumbido en el corto plazo “de paz” que va desde el mes de mayo 1945 a los primeros meses de 1946 y rinde homenaje también a miles de sus mejores hijos sacrificados bajo las balas o cuchillos comunistas durante la guerra civil impuesta al pueblo esloveno por las fuerzas de la hoz y el martillo y atenazado en ese entonces por el fascismo italiano y el nazismo alemán.

Suverenost in samostojnost

Zdi se, da med Slovenci v zdomstvu ni več dvoma o tem, naj bo njihova rodna domovina država. Celo osnutki in predlogi, ki izhajajo iz politične koncepcije jugoslovanske skupnosti, proglašajo, naj to skupnost sestavljajo članice z značajem države.

Toda o tem, kaj naj se imenuje država, ni vedno jasnosti ali kdaj morda ne iskrenosti. Zdi se, kot da je ta pojem neka sicer splošno sprejeta vreča, v katero pa je mogoče stlačiti kar koli. A brez jasnih pojmov ni jasnega mišljenja, in v načrtovanju usode vsake človeške skupnosti ne sme biti dvoumnosti ali premodrevanja.

O pojmu država ima vsakdo neko predstavo, ki se izkustveno oblikuje v vsakdanjem življenju. Država nam je prisotna od rojstva do smrti, od nje prejemamo in smo zavezani, da ji dajemo, varuje nam pravice in nas omejuje v svobodi. Vsak čas zadevamo na njene strukture, na njeno oblast in organe. Kdo torej ne ve, kaj je država?

In vendar pojem država nima enotne, od vseh sprejete definicije. Njen pojav ima več različnih vidikov, ki jih je v definiciji vse treba upoštevati. Mnogokrat se ta ali oni vidik prezre in ostane pojem države po tej ali oni opredelbi negotov ali celo izmaličen.

Vsem znanstvenim diskusijam in težavam različnih političnih koncepcij, v katerih se boj ali manj pretiravajo ali zanemarjajo posamezni elementi kot narod, sile, družba, nameni in funkcije ali pravne kategorije, se ognemo, vsaj za naš namen, če sprejmemo, da je država obenem politično-družben pojav in pravni pojav. Oba vidika sta tako pomembna, da brez enega od njiju pade sploh pojem o državi.

Kadar je govor o politično-družbenem pojavu države, se obravnavajo njeni sestavni elementi: prebivavstvo, ozemlje in oblast. Pri tem se pretrėsajo zapleteni problemi o narodu, njegovem bistvu, pomembnosti in morebitnih pravicah, o pravnem pomenu, stalnosti in omejenosti državnega ozemlja ter o notranji politični organizaciji, oblasti, organih in njihovi javni službi. V vsej tej problematiki so točke, ki bi jih bilo vredno med nami obravnavati, a ne sežejo neposredno v vprašanje o pojmu države, kot nas zdaj zajema. Sploh pa slovenska država, kolikor je družbeno političen pojav, ni predmet diskusij: ozemlje, ljudstvo in neko svojo organizacijo že imamo.

Pravda gre marveč o drugem vidiku, o pojmu države kot pravnem pojavu. Gre za to, ali naj ima bodoča Slovenija tak značaj, da jo bo svetovna javnost po mednarodnopravni teoriji mogla priznati za državo, ali ne. Pri tem vprašanju gre za to, kaj v resnici hočemo, ne pa, kako bodočo tvorbo imenujemo. Vsi govorimo o državi, a s tem ne mislimo vsi istega; ločujemo se ob pravni vsebini pojma.

Da razjasnimo in enotno uporabljamo pojem država, nam je odkriti in uveljaviti sodilo, po katerem se more določena organizirana skupnost spoznati kot država, torej nekaj drugega kot npr. več ali manj avtonomen del države. Provinca ali kaka „narodna“ republika ima namreč tudi ozemlje, prebivavstvo in lastno, morda še tako avtonomno oblast, a ji manjka razpoznavni znak, po katerem bi ji tudi po mednarodnopravnem pojmovanju pritikala oznaka države.

Po tradiciji se za ta namen uporablja izraz suverenost. Če hočemo označiti državo, ki naj bi mogla imeti kot taka mednarodno priznanje, ji rečemo suverena država. A izraz suveren, suverenost se uporablja tudi za oblast nad določenim ozemljem (teritorialna suverenost) in za izvirnega nosilca oblasti (monarh kot suveren in ljudska ali narodna suverenost). (Tako je npr. v standstedskem načrtu za demokratsko alternativo govor o jugoslovanski zvezi „suverenih“ narodov, med katerimi naj bi bil tudi bosensko muslimanski ali morda črnogorski; če naj ima tudi ta zadnji „suverene“ pravice do posebne edinice v zvezi, naj se odloči šele v sporazumu s Srbi. Dvomne suverenosti v praktičnem redu ni in podeljena suverenost je protislovje.) Kadar pa s pojmom suverenost označujemo naravo določene politične skupnosti, mislimo v resnici na absolutno vrhovnost oblastvene avtoritete, ki se kaže v dveh smereh: je neomejena pravica do odločanja in ukazovanja in je prostost, da ni vezana na odredbe nobene druge oblasti.

To klasično pojmovanje suverenosti je že precej časa v dekadenci in je posebno po zadnji svetovni vojni zavračano po znanosti in opuščeno celo v poljudni literaturi. Ta teorija je najprej negotova po vsebini, ker se suverenost razlaga, kot je prej povedano, tako glede na nosilca kot tudi glede na naravo oblasti. Potem je to pojmovanje netočno glede na pravno izražanje. Protislovno je govoriti o nosilcu pravic, ki bi bil res suveren, saj bi bil kot suveren nad pravom in izven njega, kot nosilec pravic pa bi bil pod oblastjo, ki mu je pravice podelila in mu jih jamči. Razen tega je oblast države in njenih organov prej pristojnost za družbene funkcije kot pa subjektivna pravica. Dalje je splošno tolmačenje suverenosti v opreki s stvarnostjo, saj se vsaka suverena državna oblast v mednarodnem redu srečuje z drugimi pravno enakimi suverenimi oblastmi, ki pa vse predstavljajo dejansko neenake države. Ideja absolutne oblasti nasprotuje uvedbi mednarodne odgovornosti. Končno je tako pojmovanje suverenosti nevarno za mir, saj je vedno na začetku nacionalističnih gibanj in je nagib vsem, ki se zatekajo k prestižnim in nasilnim rešitvam, kot so omejevanje mednarodne arbitraže in obvezne državne podsodnosti, uvedba soglasnosti na diplomatskih konferencah in v mednarodnih organizacijah (veto), preziranje pravic šibkejših držav, odstopanje od pogodb in sporazumov, uporaba sile, napadalne vojne itd.

Ker je pojem suverenosti absoluten, je zatekanje k izražanju kot omejena ali deljena suverenost in podobno v nasprotju z logiko. Če je kaka oblast vrhovna, ne more biti obenem omejena.

Odkriti je torej treba drug, res ustrezen pravni kriterij, ki pa naj seveda tudi preseže zgolj politični in družbeni vidik v pojmovanju države. Tak kriterij se lahko izvede edino iz pojma neodvisnosti.

Da more ta pojem služiti za pravno označitev države, mu je treba dati trdno določeno vsebino. Predvsem ga je treba ločiti od pojma suverenosti, s katero se dostikrat zamenjava, tudi v strokovni literaturi in mednarodni sodni praksi. Gre za različna pojma, ne za dva izraza, ki bi označevala isto. Po drugi strani spet negativno pojmovanje neodvisnosti, kot samo prostost od odvisnosti, ne zadošča za naš namen. Odvisnost je stanje meddržavne prakse; pri ugotavljanju pravnega kriterija pa se je opirati na teoretične kategorije. Sploh izrazu neodvisnost pridevamo prej pomen dejanske, politične prostosti in nevezanosti, medtem ko stanju pravne neodvisnosti za naš občutek bolj ustreza izraz samostojnost.

Kdaj je torej politična organizacija pravno neodvisna ali samostojna?

O samostojni državi je mogoče govoriti, kadar je njena pristojnost izključna, nevezana in polna.

Da je državna pristojnost izključna, pomeni, da na določenem ozemlju ni druge pravno priznane pristojnosti za izvrševanje oblastvenih funkcij. Edina, domača oblast izključuje vsako drugo in ima monopol nad vsemi področji, na katerih se more njen poseg aveljaviti, posebno vidno na področjih prisile, sodstva in javnih storitev. Oblast torej ni izključna, kadar na njenem področju druga, morda celo višja državna formacija npr. organizira vse specializirane vojaške enote, carinsko službo in izdajanje denarja. Organi za določene storitve so kdaj res lahko tuji, a delujejo v samostojni državi le po pooblaščenju in v imenu domače oblasti.

V samostojni državi je dalje njena pristojnost nevezana. Oblast v njej se ne le izvršuje po lastnih organih, ampak se izvaja tudi po lastni pobudi, ne da bi bili njeni organi vezani na določila od zunaj. Gre za pristojnost vladanja po prosti presoji, kar pomeni, da se izdajajo oblastveni ukrepi s tako vsebino in v takem času, kot imajo vladni organi sami za primerno. Države kdaj z mednarodnimi dogovori omeje svojo prostost v tem, kako bodo izvajale svoje oblast (konkordati s Svetim sedežem, odpoved vojaškim sredstvom pri razreševanju mednarodnih sporov itd.), a gre vedno za pogodbeno omejitev, ne pa za trajen odstop od pravice do izvrševanja nevezane pristojnosti. Proti načelu nevezane pristojnosti je, če vežejo oblast političnega organizma kaka „temeljna načela“, ki omejujejo njeno prosto razpolaganje npr. v organizaciji splošne obrambe, izdajanju civilne in kazenske zakonodaje, določanju gospodarske politike, urejanju prometne in druge komunikacijske službe ali priznavanju državljanstva.

Za državno samostojnost je končno treba, da je pristojnost njene oblasti polna. Medtem ko imajo druge javne skupnosti podeljeno ali samoomejeno, torej vedno le delno pristojnost, ima pa država navzven izvirno in celotno pristojnost. Država ima osnovno pravico, da sama določa obseg svoje pristojnosti glede na predmet, pri čemer sicer lahko zadene ob pravice drugih držav in njihovih državljanov in se mora v takem primeru podvreči

mednarodni odgovornosti, ali pa lahko krši naravne postavbe z nedopustnim poseganjem v duhovno področje vesti in s tem zapade moralni sodbi civiliziranega sveta. Omejitve je v prvem primeru previdnostna, temelječa v bojazni pred posledicami na ravni meddržavnega sožitja, ali v drugem primeru miselna in moralna. Ni pa taka omejitev pravna, taka, ki je pojem države ne bi prenesel. Jasno je, da ni imeti za državo članice neke zveze, ki je del svojih izvirnih pristojnosti prenesla na skupnost, npr. obrambo v vojnem stanju, vso zunanjo politiko in mednarodne odnose.

Zdravemu naravnemu čutu so morda te teoretične opredelbe nepotrebne: vnaprej je jasno, da je država popolna družba, zato samostojna in neodvisna; ni pa samostojna in neodvisna taka politična skupnost, ki se odreče velikemu delu svojih pristojnosti, posebno tistim, ki zadevajo mednarodno življenje. Zato take skupnosti nihče ne bo resno imel za državo. Vendar je tudi teoretično razpravljanje pomembno in potrebno, da se preprečijo težave pri tolmačenju besedil s strokovnim izražanjem.

Vsem, ki se prizadevajo za načrtovanje bodočega življenja narodne skupnosti, naj bi bilo na skrbi najprej, da razčistijo svoj besednjak ter stvari in odnose imenujejo s pravimi imeni. Govorjenje v standstedskem načrtu o zvezi „suverenih“ narodov, o državno-pravnem značaju držav članic v taki zvezi, o morebitnem izstopu „naroda“, ki sestavlja skupnost, in poznejši ustanovitvi lastne „narodne“ države, ki bi šele tedaj postala „samostojna“ in „suverena“, o „samostojnem“ sprejemanju ustave in zakonov, ki pa morajo biti v skladu z ustavo in zakoni skupnosti, a bi vendar taka država članica imela „državno-pravni značaj države“, je vsaj netočno; lahko pa je tudi nevarno, ker vzbuja vtis nestrokovnosti v sicer zavzetih prizadevanjih ali celo zavaja javnost v napačno umevanje predlogov in v zameševanje pojmov na sploh.

Zamišljajmo torej proglasitev in ureditev slovenske države v vsem resničnem obsegu tega pojma, ali pa jasno in nedvoumno povejmo, da se nam zdi uresničenje slovenske državnosti še neprilичno in uvrščajmo obliko bodoče Slovenije v druge pravne in politične kategorije.

Božidar Fink

POPRAVEK — Na tretji strani letošnje prve številke nam je tiskarski škrtat v članku Božidarja Finka z naslovom „Za Slovenijo v mednarodnem svetu“ kar sam vnesel tretji odstavek treh vrstic, ki pa seveda ne spada tjakaj. Zato prosimo naše bralce, da ga ob priložnosti črtajo. — Ured.

MI SMO SLOVENSKE ZEMLJE ČUVARJI,
GESLO JE NAŠE: BOG, NAROD, DOM!

MOHORJEVA IN „KRIŽ S KRIŽI“

V naši zadnji številki smo na straneh 74 in 75 objavili protestno pismo, ki ga je Zveza Slovenskih Protikomunističnih Društev poslala celovski Mohorjevi Družbi, ker je le-ta izdala Polanškovo povest „Križ s križi“. To protestno pismo je Mohorjeva priobčila potem v svojem rednem koledarju za leto 1983 z besedo lektorja, ki je nam dala pobudo za naslednje misli razširjene na širši koroški problem tako kot ga mi gledamo z našega zornega kota. Uredništvo.

Celovski Mohorjev koledar 1983 prinaša na straneh 147 do 155 obširno poslanico Zveze društev Slovenskih protikomunističnih borcev, v kateri protestira proti izdaji Polanškovega pamfleta „KRIŽ S KRIŽI“ kot redne publikacije Mohorjeve družbe. V tej poslanici sledeči BESEDI LEKTORJA, s podpisoma predsednika Krščanske Kulturne Zveze, Lovra Kaslja in urednika Franca Kattniga, stoji med drugim tale odstavek: „Ne vidim razloga, da bi moral iz svojega uvoda v Polanškov roman črtati kak stavek ali besedo. Življenje često piše čudne romane, tudi ta roman je pisalo življenje. Zato je bilo njegovo izdanje na mestu. Priznavamo pa, da je bilo napak poslati to knjigo kot redno mohorjevko tudi tistim rojakom, ki so šli maja 1945 čez Ljubelj.“

Te vrste zagovor se nam zdi hujši afront kot samo izdanje knjige. Očitek bratomora nasproti domobrancem naj bi torej obveljal, kar zadeva javno sodbo, le samim domobrancem tega ne bi smeli sporočiti na dom!

Zato mislimo, da moramo problem načeti v širšem obsegu. Na strani 146 istega Koledarja beremo v debelem tisku tale citat iz Koledarja za leto 1905:

„Vse kar misli, pravo sodi,	da ogreva si srce:
vse kar zna, kaj dobro je,	v zlatih naukih,
v našo Družbo rado hodi,	modrih svetih,
	ki v nje knjigah se dobé.“

Naj torej iz tega sklepamo, da je Polanšek s svojim pamfletom prišel v „našo Družbo“ zato, „ker vse kar misli, pravo sodi“?

Če gre po mnenju g. Kaslja zato, da so v pamfletu opisani nekateri dogodki v bistvu krvava zgodovinska realnost in da Korošcem manjka te vrste literatura, potem naj spomnimo, če sam g. prelat Zechner, ki je vsa strahotna leta preživel v peklenškem kotlu kot je bila tisti čas Železna kaplja, morda ne bi bil bolj verodostojna priča?

Nočemo se spuščati na stranpot kake ocene morebitne literarne vrednosti pamfleta. Mnenja pa smo, da bi moral biti najprej preveden v slovenščino, da bi zaslužil tisk pri Mohorjevi. Dosledni razplet dogajanj okoli „junaka“ avtobiografskega pripovedovanja se nam zdi v bistvenih potezah neiskren. Vsekakor bi bil v tem pogledu primeren za tisk v koroškem VESTNIKU — glasilu partizanske Slovenske prosvetne zveze —, ali v njegovi knjižnici. Zakaj Polanšek ni potrkal na vrata tam? Bi mu tam cenzurirali bratomor? Da bi ločeval Slovence, je moral pamflet biti objavljen v Mohorjevi. Ali se je Polanšek res razvijal ob opisovanih dogodkih, ali pa se je razvil dejansko šele 20 ali 30 let kasneje in pristal varno v predsedstvu ZSO? Odgovor na ta vprašanja prepuščamo Korošcem.

Nikakor pa ne moremo dopustiti, da bi bil prikaz „notranje preobrazbe“ koroškega slovenskega fanta (seveda v slabo smer) pomembnejši, kot pa resnični in veličastni „boj malega teptanega naroda za življenje v svobodi na domači zemlji“, ki so ga bojevali slovenski domobranci tudi za Korošče. Na žalost pa moramo ugotoviti, da tudi po 40 letih ne na Koroškem in ne na Primorskem ne pridemo preko mrtve točke.

Med geslom partizanov: „Razpnite čez ves svet vešala, / naš bog je rop požig, umor“, in geslom domobrancev: „Mati, domovina, Bog“ — Korošci ostajajo na strani prvih. Od nas sprejmejo „koroške večere“ in podobne prireditve, od partizanov pa laž, da so se borili za osvoboditev Slovencev. Trdovratno se upirajo, da bi se poglobili, vsaj po tolikih letih, v celotni problem.

Rajše vtikajo glavo v pesek. Ne vidijo, ker nočejo videti, narodnega izdajstva OF, partizanov in komunistične partije. Peter Olip in drugi skrivači so jim pripovedovali resnico o osvobodilnem boju Gašperja, Žavcerja, Mitje Ribičiča in drugih. Še danes ne znajo presoditi Tischlerjevega izstopa iz koroške deželne vlade pod grožnjo partizanskega revolverja. Ne morejo razumeti, da je selskih žrtev ter Mičejeve žene in hčerke prej kot Freislerjevo izredno sodišče kriv Prušnik in njegova lažna OF, ker jih je brez potrebe izpostavljala v nevarnost. In Peršmanova družina, bogve, če gleda z velikim zadovoljstvom iz nebes na svojo obnovljeno domačijo, kot spomenik — komu, ko nihče ni ostal živ? Gospod Kaselj v svojem odgovoru pravi, da so koroški Slovenci v letih 1941 do 1945 imeli in poznali in občutili le enega nasprotnika — v hitlerizmu do skrajnosti pobesneli nemško-nacionalni fanatizem v Heimatbundu združenih smrtnih sovražnikov. Tudi ta odgovor za nas ne more biti zadovoljiv. Vsi Slovenci smo bili na nemškem programu, da nas izbrišejo. Korošci so imeli nekaj sto izseljenih družin, mi smo jih imeli samo v nemško zasedenem ozemlju nekaj desettisočev. Za primerjavo s Selani imamo 171 na mesarske kljuke obešenih talcev na drevju ob državni cesti skozi Ponikve — za enega ustreljenega Nemca, Kreisleiterja v Celju. Dobro znani so primeri na Rašici in v Dražgošah. K tem in tisočem drugih ustreljenih in obešenih talcev pod Nemci moramo prišteti stotine žrtev pod Italijani, ki tudi niso bili zgled človečnosti.

Nič ne bi bilo tedaj čudnega, če bi v takem obupnem položaju med narodom nastal odpor. Toda ta odpor bi morale vodstvo usmerjati tako, da bi imel narod čim manjše žrtve.

Lažna komunistična Osvobodilna fronta ni bila nikdar take vrste osvobodilno gibanje. Nastala je s ciljem zanetiti v miroljubnem, civiliziranim in demokratičnem ljudstvu krvavo revolucijo, katere končni namen (po Kardelju) je bil, da bi slovenski narod izginil in postal delček Sovjetske zveze. Za dosego tega edinega cilja je komunizem porabljal vsako sredstvo, v svoji bestijalnosti nasproti lastnemu narodu, torej nasproti bratom, pa prekosil oba okupatorja. To in samo to je skupna slovenska stvarnost zadnjih 40 let. Te realnosti še danes Korošci in Primorci, ki smo nekoč bili z njimi intimno povezani po svojem krščanstvu, socialnih nazorih, narodnostnih težnjah in kulturnih vezeh, nočejo priznati. Vedo, da je tako, pa se delajo, kot da tega ne bi vedeli.

In v to realnost spada kot bistveni dejavnik slovensko domobranstvo. Spontano narodno gibanje, porojeno iz golega čuta samoobrambe v času najhujše stiske, ko se je narod čutil zapuščenega od vsega sveta in celo od Boga. Domobranstvo je bilo najbolj prečiščeni in najpristnejši izraz slovenskega genija, vse kar se lahko smatra kot najbolj karakteristični element slovenstva, je bilo obseženo v domobranstvu, v najvišji meri pa seveda v spontani pripravljenosti vsakega domobranca do najvišje žrtve — darovati na oltar domovine svoje življenje. Samo mimogrede bodi omenjeno, da je bilo domobranstvo celo za marsikaterega koroškega fanta, dezerterja iz Hitlerjeve vojske, varno pribežališče. In to pod slovensko kokardo, ki je Polanšek noče videti, in ne pod rdečo zvezdo sovjetskega imperijalizma, ki jo obožuje.

Gospod Kaselj bo morda dejal, da smo preveč intolerantni. Na tak očitek je treba odgovoriti, da nam je treba priznati pravico do nekaj več kot zgolj objektivnosti. Treba je upoštevati, da v vsej matični Sloveniji resnica o domobrancih ne sme biti zapisana in ne govorjena. Za zgodovino naroda tedaj obstoja velika nevarnost, da bo potvorjena, da bo po zmagovalcih — neznatni manjšini naroda, oprtih na sovjetske bajonete — ogromni večini slovenskega naroda, ki se je zatekla v najbolj kritičnih dneh pod okrilje domobrancev, vtisnjen pečat izdajstva. Ta pečat naj bi bil potrjen naknadno s sklicevanjem na dozdevni dokument pisan na nevtralnih tleh, kjer jekleni oklep partijske cenzure ne deluje enako kot v domovini. Naša nestrpnost je utemeljena. Če cenzurno nasilje ne deluje v zamejstvu tako čisto, pa deluje morda celo bolj učinkovito s stalinistično metodo pranja možganov. Da imamo opravka s tem pojavom, imamo vsaj dva kričeča dokaza, ki bijeta v obraz: Polanšek, ki v svojih letih študija v Kranju ni videl in ne občutil pulza vsega domobransko-slovenskega mesta Kranja, kjer ni bilo prostora za rdeče ali rjave nijanse; Mohorjeva, ki ni imela zadostnega kriterija, da bi spoznala v spisu politični pamflet, če pa ga je, njeno pomanjkanje poguma, da bi odklonila natis v zbirki mohorjevsk, kamor

dokončno ne spada, če je še kaj Slomškovega duha v Družbi. Turnškova „Med koroškimi brati“ te hude napake ne odteta, brez ozira na to, da bi se Turnšek, v tem primeru, ne pustil tehtati, vsaj po našem mnenju ne. Da ne bo pomote: absolutno nočemo Korošcem vsiljevati našega gledanja na njihov partizanski kompleks. Z njimi smo sporazumni, kar zadeva krščanski pokop in spomenik na grob tudi mrtvim partizanom; zaradi krščanske pietete bi želeli to tudi za Prušnika — Gašperja. Globoko obžalujemo zlasti vse žrtve prisilnih mobilizirancev, pa tudi nekaterih idealistov, ki so vstopili v OF iz navdušenja za narodno stvar. Kar pa zadeva komuniste, moramo vedno znova na ljubo zgodovinski resnici ponavljati, da se nikdar niso borili za slovensko svobodo. Nasprotno, njihov boj je veljal domovini in narodu zvestim Slovincem, bojevali pa so ga v intimnem zavze-ništvu tako z nemškim kot italijanskim okupatorjem. Koroški Slovenci danes nimajo potrebe, da bi te vrste informacije dobivali od nas. Imajo že dovolj inteligence in na razpolago jim je mnogo več zgodovinskega dokumentarnega materiala, že zaradi bližine arhivov, ki nam niso lahko dostopni. Ali bi bilo preveč želeli, da bi si morda nekaj mladih inteligentov stavilo za svojo nalogo ves ta material pregledati, ga znanstveno in temeljito preštudirati ter nato objaviti objektivne rezultate? Kako hvaležno delovno področje za zgodovinarje, diplomirance ali še študente, za juriste, za vse, ki imajo smisel za vprašanja mednarodnega prava, ki čutijo poklic za diplomacijo, pa tudi za delo v politiki sploh, kot novinarji, ekonomisti in v drugih pokli-cih, tudi kot socialni delavci in ne nazadnje kot duhovniki, ki morajo še prav posebej v slovenskem obmejnem prostoru odkriti svoje pravo poslan-stvo kot duhovni in idejni usmerjevalci in vodniki ljudstva. Koroškim študentom ni potreben samo udoben dijaški dom, mnogo bolj jim je potrebna v današnjem razvranem in kaotičnem svetu globoka verska in moralna vzgoja, temeljit študij in široko odprtje obzorja v novo zoro, ki se poraja ob istočasnem propadanju starega sveta in družbenega reda, v prvi vrsti vseh zvrsti socializma in komunizma, ki sta doigrala in zaigrala svojo laži-mesijansko zvodniško vlogo.

V tem pogledu nam je hudo tudi za koroške študente, ki v državi, kjer so zagotovljene vsakemu državljanu vse pravice tudi kar zadeva vzgojo, zaradi terorja iz Ljubljane ne morejo biti deležni popolne verske vzgoje in kar zadeva ideološko stran, ker so njihovi salezijanski vzgojitelji podrejeni Rakovniku. Ali ti in drugi salezijanski duhovniki na Koroškem, ki delujejo v dušnem pastirstvu, ne bi mogli biti inkardinirani v avstrijsko salezijansko provinco? Slovenska gimnazija v Celovcu, ki je lani že praznovala lep jubilej 25 let, bo postala za koroške ljudi mnogo manj pomembna, če njeni študentje ne bodo imeli prilike ideološke vzgoje, potrebne za formacijo popolne osebnosti in za vraščanje v narodno skupnost v tisti smeri, ki jo je začrtala stoletna tradicija Koroške, ki je bila v važni dobi razvoja naroda celo centralna vzmet v vsem slovenskem prostoru. Ali naj bomo Slovenci, ki že v domovini nimamo več čistih virov, iz katerih bi lahko črpali svoj

življenjski sok, obsojeni na to, da bomo lahko dajali ljudstvu tudi v svobodnem svetu samo Polanške, Messnerje, Lipuše, Mladjevcé in Kladivarje in če hočete še Pahorje in Rebulo in vse druge, ki si ne upajo, kaj bi rekel zapisati, ne upajo niti misliti v pojmi, ki ne bi bili zamegljeni po direktivah, ki jih slovenski kulturi diktirajo politkémisariji beograjske partije, nekateri med njimi še rojeni Slovenci? Kdaj bodo Korošci ali Primorci ustvarili kakega Beličiča, ki kljub praktični konfinaciji, v kateri živi, ohranja svobodo duha in rešuje čast slovenstva v zamejstvu?

Morda gremo v izzivanju predaleč. Toda mislimo, da je potreben zelo močen sunek, da se odgovorni prebude iz letargije. Vprašamo: ali bodo Korošci imeli pogum dati novemu dijaškemu domu ime Lamberta Ehrlicha? Navezali bi lahko tako ime zgolj na tradicijo, saj sta brata Ehrlicha ustanovila prvi dijaški dom v Celovcu. Ali obstoji na celovski gimnaziji skupina študentov, ki bi bila pripravljena sprejeti to idejo obenem pa se formirati kot elitna inteligenčna skupina z voljo vse svoje delo, študij, žrtve, formiranje značaja in odpovedi vnaprej nameniti v blagor svojemu narodu in se mu vse darovati, tako kot se je zgodilo v domobranstvu, v najusodnejši uri zgodovine Slovencev.

Skupina STRAŽE, formirana v „IZBI“ pri profesorju EHRlichu, je razumela klic časa. Ko so padale na ljubljanskih ulicah pod bratomornimi streli OF številne žrtve, Straža ni omahovala. Položaj je bil brezupen, narod popolnoma brez obrambe. Profesor Ehrlich je tedaj, ko so nekateri predlagali študijski umik v Italijo, dejal: „Mi pa mislimo, da se ne smemo umakniti.“ In tako se je zgodilo. Ehrlichovi akademiki so vedeli, za kaj se bore, in je to svojo vero vsakdo znal posredovati tudi tovarišem na položaju. Odtod tudi veliki uspehi vaških straž in domobrancev. Odtod tudi strahotna hekatomba — okrog 60% mrtvih, žrtev revolucije, ki je med Slovenci zagrešila ne le bratomor, ampak pravi rodomor.

60% mrtvih Stražarjev s svojim voditeljem, svetniškim duhovnikom profesorjem Lambertom Ehrlichom na čelu, ki so padali na prednji straži obrambe linije slovenstva in vere, mora postati vsem Slovincem sveta relikvija in simbol tudi vseh ostalih tisočev žrtev, ki so sledili njihovemu zgledu. Dolžnost vseh Slovencev mora biti, da se za našo zgodovino ta tragedija ohranja s tisto pieteto, s katero se je v grški zgodovini ohranil spomin mrtvih v Termopilah.

Slovenskemu narodu, ki na posledicah strahotne revolucije še danes krvavi iz nešteti ran, seveda ne moremo želeči ali pripravljati niti za bližnjo niti za daljno bodočnost podobne krvave preizkušnje. Rešil pa se bo, če bo sposoben v svojem mladem rodu obnoviti kremenite značaje po zgledu svojih prednikov. Poglobitev verskega življenja in izostritev narodnega čutenja sta bistveni prvini, iz katerih se lahko formira kremenit značaj. K temu se pridruži intenzivno delo in študij. Stražarji so se vzgajali v „IZBI“ ob vsakdanji molitvi rožnega venca ob sedmih zvečer. Vzgjajali so se ob vsakoletnem praznovanju Tomaževega dneva, dne 7. marca. Uspeh

vsakoletnega dela pa je prikazal njihov vsakoletni praznik, binkoštni pone-
deljek. Udeležba pri vsakdanji maši ni bila obvezna, toda malokdo jo je
opuščal. Vsako leto so bile običajne 3-dnevne duhovne vaje. Strokovno delo
se je vršilo v ožjih krožkih, enako delo pri tedniku „STRAŽA V VIHARJU“,
ki je v načelnih člankih objavljal za širšo javnost k vsem važnim problemom
izkristalizirano kolektivno mnenje skupine. Člani, ki so že imeli službe ali
druge dohodke, so v skupno blagajno prispevali mesečno 10%. Samo to?
Da, samo to! Vse drugo so naravni sadovi tega, tudi spontana odločitev
za darovanje življenja. Prinašamo ta primer Straže, ker je bil njen vodi-
telj slovenski mučenec Lambert Erlich, eden najodličnejših mož, ki nam
jih je dala Koroška, ne izključujemo pa seveda s tem drugih junaških
fantov in mož iz tiste dobe, ki so med prvimi vstajali v odpor proti
komunistični OF in postavljali temelje, na katerih so zrastle Vaške Stra-
že in Slovensko Domobranstvo.

Mladina v Celovcu in Trstu, ali si sposobna in voljna slediti takemu
vzgladu? Ali se zavedaš, da je tvoja odgovornost za bodočnost slovenskega
naroda večja kot mladine v Argentini, v Ameriki, v Avstraliji in drugod
po širnem svetu, kjer živi še Slovenija v svetu, večja tudi, kot mladine
v matični Sloveniji, ki ji sovražni režim ne dopušča poti k svobodnemu
spoznavanju resnice?

Zamejska Slovenija mora po 40 letih končno premagati kompleks
partizanstva. Mora začeti ločevati med pravico in zločinom. Angleški liberal-
ni zgodovinar Thomas Arnold je pisal leta 1842: „Resnica je, da če je vojna,
ki jo vodi redna vojska pod najbolj striktno disciplino, že veliko zlo, potem
je iregularno partizansko vojskovanje desetkrat bolj neznosno zlo; to pomeni
dejansko, da ima vsak prebivalec pravico, da zagreši kakršenkoli zločin
izdajstva, rop in krutosti brez vsakega pridržka; spustiti oboroženo drhal,
ki ni nikomur dolžna pokorščine in nima čuta za nobeno čast, kot ga ima
vojak.“

Da se umaknemo s slovenskega prizorišča, pogledimo v zaledje Nor-
mandije, kjer so se 6. junija 1944 izkrcali zavezniki. V okolici mesta Tulle
je bilo zbranih blizu 3000 komunističnih partizanov. Kot piše Max Hastings
v knjigi „DAS REICH“, je prišlo tam do majhne praske. Elitna oklopna
divizija Das Reich se je nahajala tedaj 450 milj oddaljena od bojnega
prizorišča. Dobila je povelje, da se v naglem pokretu napoti v ogroženo
pokrajino. Prislovična nezaupljivost nemških birokratov je diviziji odklonila
prevoz po železnici. Na cestah se je pokvarilo mnogo težkih vozil in tankov,
tako da je divizija izgubila precej časa, zraven tega pa zaradi nastalega
nereda postala lažja tarča za partizane. Vendar, kot omenjeno, divizija
praktično ni imela človeških izgub. Partizani so se po njihovi taktiki naglo
umaknili iz mesta Tulle in pustili prebivalce brez obrambe. Nemci so si
vzeli čas, da so na glavnem trgu obesili na kandelabre 99 nedolžnih prebival-
cev, ki s partizanskim streljanjem izza plota niso imeli nobenega opravka.

Pri Limoges so partizani ujeli majorja Helmuta Kampfeja, komandanta

nekega SS-bataljona. Major Otto Dickmann, komandant prvega bataljona SS-polka „DERÜHRER“ in velik prijatelj majorja Kampfeja, je odbral 120 mož ter odšel z njimi v vas ORADUR-sur-GLANE, ki je imela kakih 642 prebivalcev. Vojaki so vse prebivalce strpali na glavni trg, kjer so ločili ženske in otroke ter jih zaprli v cerkev. Od 240 fantov in mož, so bili po skednjih in garažah vsi postreljeni razen treh, ki se jim je posrečilo uiti, da so lahko poročali o dogodkih. Mrtva trupla so pokrili s slamo in jih zažgali. Medtem so drugi vojaki obkolili cerkev, v kateri je bilo 400 žensk in otrok. V cerkvi so namestili zažigalno napravo, polno neke raztopine, iz katere se je valil gost črn dim. Ko so se začeli streljati od skednjev, so SS-ovci v svojo zabavo metali na ujeto množico v cerkvi granate in praznili svoje strelno orožje.

Pisatelj Hastings se sprašuje, če je nekajdnevna odsotnost ene oklepne divizije na fronti, ki je zaveznikom pomagala utrditi svojo fronto, zadostna tolažba za vse nedolžne žrtve Tull-a in Oradur-ja. Sam je mnenja, da je obtožba prebivalstva proti komunističnim partizanom, da so bili komaj kaj boljši kot neodgovorni banditi, upravičena.

Slovenec seveda za take dokaze ni treba hoditi v Francijo, niti na Kubo, v Vietnam ali v Nicaragu. Vsa zverstva partizanov smo sami videli in doživljali. Ostaja nam torej moralna dolžnost nasproti prihodnjim rodovom in tudi nasproti drugim ljudstvom, med katerimi živimo, da vsako obliko partizanstva, strogo odklonimo in obsodimo, komunistično pa v potencirani meri.

Pred kratkim je Bolivija izročila Franciji nemškega vojnega zločinca, pravzaprav Avstrijca, Klausa Altmanna — s pravim imenom Barbie. Po rangi je bil tretji pri Gestapo v Lyonu za časa nemške zasedbe.

Očitajo mu, enako kot v podobnih procesih, ki so se odigrali po vojni na raznih sodiščih po Evropi, nekaj tisočev judovskih in drugih žrtev, specifično pa mučenja in smrt enega vodilnih partizanov, Moulain-a. Izročitev se je zgodila, na nesrečo mnogih danes uglednih Francozov, komunistov in degaullovcev, malo preveč „ex tempore“. Če bi bil namreč izročen takoj v prvih letih, bi bil brez večjih ceremonij in dokazovanj kar na hitro obešen, eden več ali manj, nihče ne bi opazil kaj slabega na tem. Zdaj pa je zadeva drugačna. Tudi v Franciji so leta izbrisala krivdo in obtožba proti njemu bo morala bazirati na bolj splošnih očitkih, predvsem nespoštovanja pravic človeka. Proces ne bo mogel biti sumaričen, temveč bolj raztegljiv. In prav v tem je velika nevarnost, ne za Barbieja, temveč za danes ugledne Francoze, ki so v tistih kritičnih vojnih letih bodisi sodelovali z Gestapo, bodisi zatekali se pod njeno zaščito. Grozi tedaj nevarnost, da se bo meglena koprena francoskega „osvobodilnega“ boja, tako partizanskega kot degaulleovskega razkadila v to, kar je v resnici vse skupaj bilo, v nič in manj kot nič, ker je tistih bore malo prask z Nemci bilo brez vsakih oznak heroizma ali česar-koli podobnega, pač pa polno intrig, notranjih borb za oblast po vojni in seveda predvsem krivo za neštete nedolžne žrtve, kakor zgoraj omenjena.

primera Tulle in Oradur. Nevarnost je celo, da vstane iz megle rehabilitirana podoba edinega res nacionalno zavednega Francoza, maršala Petaina, ki je s svojo osebno žrtvijo odvrnil Franciji mnogo gorja. Tako se bo za zgodovinarje odprlo še novo poglavje: napisati resnico tudi o tisti francoski sramoti vojnih let, ki je doslej veljala za krepost in heroizem.

Vrnimo se torej spet na Koroško in k domobrancem. Po našem mnenju Korošci izgubljajo mnogo časa z nepotrebnim in v napačno smer. Slomškove izreke citirajo, delajo pa drugače. Imajo Mohorjevo in to, kar naj bi bili katoliški študentovski domovi, iz katerih je kdaj v starih časih prihajal tudi duhovniški naraščaj. Danes se opaža med študenti na Dunaju in v Gradcu vse prej, kot pa kaj resnega dela za narod in za krščanstvo. Slovenske maše v Celovcu so slabo obiskane, kulturne prireditve po deželi nimajo obiskovalcev iz študentovskih vrst in še manj že formiranih inteligentov. Člen 7 avstrijske državne pogodbe se ne bo sam od sebe izpolnil, Tito je Kreiskyju obljubil, da vprašanja nikdar ne bo spravil pred mednarodni forum. ZSO in njen Vestnik sta morda primerna za komunio-socialistični ambijent Koroške, za ohranitev slovenstva sta brez dvoma negativni element. Naš Tednik ima še kdaj svetlejšje prebliske, ki uidejo ostri cenzuri iz Ljubljane, kadar je preveč zaposlena z lastnim tiskom, ki sem in tja skuša dvigniti svarilni glas proti poskusom zatiranja slovenstva v matični državi. Vsaj dobra volja nekaterih urednikov je vidna, vendar pa slovenstva danes ni mogoče afirmirati niti s poskusi rehabilitacije Kocbeka (kar velja sicer tudi za enake poskuse v emigraciji), niti s kakim sponzorstvom Josipa Vidmarja, večnega koristnika vladnih jasli. Mnenja smo, da zdravi del slovenskega ljudstva na Koroškem za svoj eksistenčni boj danes ne potrebuje preveč materialne podpore od zunaj, mnogo manj pa seveda ideološke in posebej še take vrste, ki je danes v matični deželi edino razpoložljiva in ki stremlji za tem, da narodni organizem prej ohromi kot pa da bi ga oplajala z zdravimi hranilnimi sokli.

Celovška gimnazija je v 25 letih že vzgojila cel bataljon inteligence, velik del že s popolno univerzitetno izobrazbo. V tej kategoriji je investiran ogromen kapital in če se primerno organizira, tudi silen potencial, ki se mu nihče ne bo mogel ustavljati, ko bi začel s sistematičnim delom. Slovenski mladini na Koroškem so danes odprta vsa pota in vse možnosti, doseči tudi najvišje cilje, saj ni več cesarja na Dunaju. Treba ji je samo viliti optimizma, jo navdati s pogumom, otrestiti se mora partizanskega kompleksa in vsake druge alternative, ki bi jo vodila na stranpota, proč od Slomškovih, od Mohorjevih načel, proč od svetlih vzgledov njihovih velikih voditeljev Janežičev, Einspielerjev, Ehrlichov, Grafenauerjev, tudi Starca in Podgorca in vseh, ki ostajajo zvesti materi, domovini in Bogu.

Pripis: Za majhen preizkus življenjske volje naše koroške inteligence in za približno statistiko interesov je uprava našega VESTNIKA pripravljena poslati brezplačno do 100 izvodov pričujoče številke vsem Korošcem, ki bi nam pisali in izrazili željo, da jo prejmejo.

Slovenske téme in temé

VERA IN NEVERA. Raziskovanje javnega mnenja o različnih družbenih vprašanjih v Sloveniji od l. 1968 dalje je omogočilo lansko izdajo knjige *Vera in nevera v Sloveniji* (Obzorja, Maribor. Obravnavajo se ankete v desetletju 1968-78). Raziskovalec Zdenko Roter je te rezultate soočil s številkami poznejših anket zlasti raziskave „Slovensko javno mnenje 82“ ter o tem v Naših razgledih 24. decembra 1982 objavil pripombe *Vera in nevera v Sloveniji v osemdesetih letih*.

Na drugem mestu iste številke NR pove Niko Toš o lanskoletni raziskavi, da so jo izvedli „na osnovi standardiziranega vprašalnika in s pomočjo usposobljenih anketarjev“ in da „zajema 2049 polnoletnih občanov SR Slovenije (dvostopenjski stratificiran reprezentativni vzorec)“. Več o metodah tega raziskovanja ne vem; ne dá se reči, če zadostno preprežejo vse kraje in sloje, koliko se vprašani ljudje čutijo zavarovane in koliko hočejo biti odkritosrčni. Vendar je podana statistika upoštevanja vredna, toliko bolj, ker se v glavnem ujema z neuradnimi poročili od doma.

L. 1968 je bilo še 67,8% vernih, nevernih je bilo že 26,6%. L. 1981/82 je število vernih padlo na polovico prebivalstva (50,5%); 8,1% je bilo nepredelanih, nevernih pa 39,1%.

Obiskovavcev nedeljskih maš je bilo l. 1968 21,7%, l. 1982 pa 11,3%. Dobra tretjina „vernih“ obiskuje verske obrede le ob velikih praznikih in ob posebnih priložnostih.

Poleg tega umikanja vernosti pred brezbriznostjo in nevero se kaže „tisti simptom sekularizacije, ki ga sociologija religije identificira kot disolucijo dogmatičnih verovanj. To pomeni, da prihaja do vedno večjega razmika med cerkveno formuliranimi dogmatičnimi resnicami in dejanskimi verovanji tistih, ki sebe štejejo za verne.“ (Roter). Tako je trdno vero v posmrtno življenje izpovedala le dobra desetina vprašanih. Celo med tistimi, ki redno obiskujejo mašo, je l. 1980 samo dobra polovica verovala v posmrtno življenje. Ob tem ugotavlja Roter krizo katoliške ideologije; domneva pa, da gre na Slovenskem za krizo ideologij sploh.

Ta in nekatera druga dejstva pričajo „o globoki krizi tradicionalne cerkvene vernosti pa tudi relativne marginalizacije cerkve in njenega vpliva v donedavna katoliško tradicionalni Sloveniji,“ kot izvaja Roter. Pravilno je tudi njegovo dognanje, „da so tudi v Slovenijo pljusknili in se obnavljajo valovi dekristjanizacije, ateizacije, deekleziacije in sekularizacije, podobno kot to že dalj časa velja za večino industrijskih razvitih in urbaniziranih zahodnoevropskih diružb.“ (1) A to dognanje je samo zase neza-

1) Opozarja pa, da sta v Sloveniji in na zahodu skupini vernih in nevernih drugače sestavljeni. Na zahodu imajo med vernimi veliko večino uslužbenci in kmetje, med nevernimi pa delavci. V Sloveniji pa je vernost predvsem kmečko-delavski pojav, med nevernimi prevladujejo uslužbenci.

dostna razlaga za „trend“ „upadanja vernosti, povečavanja nevernosti in utrjevanja neopredeljenosti.“ Poglavitni vzrok za to strahotno in naglo izgubljanje največje vrednote, ki je že skoro poldrugo tisočletje zaupana slovenskemu narodu, je vladajoča komunistična satanokracija. Kmalu bodo minila štiri desetletja, odkar so se sprostile protibožje sile in z vsemi sredstvi skrunijo in uničujejo božjo podobo v slovenskem, zlasti mladem in najmlajšem človeku in v slovenski družbi.

Da od kristjana ne gre terjati junaštva in mučeništva? Da tega ni terjati od Slovenca? Če kdo to trdi, ne pozna krščanstva, ne pozna zgodovine, mu je neznano dogajanje na Slovenskem med leti 1941 do 1945.

Junaštva in mučeništva ne pričakuj od povprečnega kristjana in Slovenca. To, da se krščanska osebnost pokvari v povprečnega človeka, doseže materialistično ozračje, pa naj družbo obsipa s stvarnimi dobrinami ali ji streže s pomanjkanjem. Najboljši aparati za proizvajanje materialističnega ozračja pa so javna občila in šola. Vse to je v SSR popolnoma v oblasti apostolov materialistične ideologije.

Na začetku svojih pripomb izjavlja Roter, da katoliške Slovenije ni več. (2)

Saj je v rdeči ječi ne sme biti. Saj bi bil čudež, če bi statistike pokazale močnejšo večino vernih, kot so jo Roterju in ostalim sedanjim raziskovavcem. Katera Slovenija pa je spregovorila pod terorjem l. 1946, ko je 93% staršev na vprašanje odgovorilo, da hočejo v šolah verouk? Odkod to, da je pri ljudskem štetju l. 1953 navzlic pritisku 84,4% Slovencev izjavilo, da veruje v Boga?

Katoliška Slovenija bi se bujno razcevela, ako bi po l. 1945 imela, kar ji po božji postavi pripada in kar so škofje v drugi Jugoslaviji zahtevali v svojem znamenitem pastirskem pismu 22. septembra 1945: popolno svobodo katoliškega tiska, popolno svobodo katoliških šol, popolno svobodo verouka v vseh razredih ljudskih in srednjih šol, popolno svobodo katoliških društev, svobodo katoliške dobrotelčnosti, popolno svobodo človeške osebe in njenih neodvzemnih pravic, popolno spoštovanje katoliškega zakona, povrnitev vseh odvzetih zavodov in ustanov.

Niti drobca od tega ne sme ljudstvu dopustiti „socialistična ljudska demokracija“. Toda skozi njene kužne hlape že sije na obzorju zgodovine svoboda.

2) To vsaj je po vsej priliki hotel povedati z navidez krepkimi besedami: „Mita o katoliški Sloveniji je konec.“ Torej katoliške Slovenije nikoli ni bilo? Je bila vernost slovenskega ljudstva le mit, tako kot je mit marksistična vera tistih, ki živijo v socialističnih režimih? Solženicin uporablja namesto besede mit rajši besedi laž ali hlimba. V Odprtem pismu voditeljem Sovjetske zveze (septembra 1973) pojasnjuje, kako je mogoče razložiti, da ima tako bedast in „osramočen nauk, kot je marksizem po tolikšnih neuspehih še toliko privržencev na Zahodu“ (lakomnost, slepota, potreba po veri), in dodaja: „Pri nas jih je ostalo komaj kaj! Mi, ki smo ga okusili, se le nehote hlinimo...“

Papeži in fatimska skrivnost

(Nadaljevanje iz št. 4/82)

FATIMSKO SPOROČILO SVETU

V. 1. Veliko bolj kot razglabljanja o vsebini Marijinega sporočila za papeža je za nas zanimiva vsebina njenega sporočila, danega 13. 7. 1917 za ves svet in za naše stoletje, ki ga je Janez Pavel II. 7. 6. 1979 imenoval „naše težko stoletje“. Sveti oče želi, da to sporočilo poslušamo in premišljujemo. Na poti v Srednjo Ameriko, ki je bilo zanj najtežje apostolsko potovanje, se je papež 2. 3. 1983 na letališču v Lizboni v navzočnosti patriarha in državnega predsednika spominjal romanja v Fatimo v maju l. 1982 in je ob tem kratkem presledku potovanja v „Deželi svete Marije“ dejal: „Hočem obnoviti svoj klic, naj svet posluša sporočilo, ki nam prihaja iz Fatime (ORP, 6. 3. 1983, 1).

2. Otroci Lucija, Frančišek in Hijacinta so morali o vsem, kar so 13. 7. 1917 videli in slišali, molčati. Marija se je prikazala otrokom četrto stoletja pred drugo svetovno vojno, o kateri je že l. 1917 govorila, med drugim morda tudi zato, da je preiskovalna cerkvena komisija imela dovolj časa in v miru potrdila verodostojnost prikazovanj.

Da bi Lucija bila rešena radovednih obiskovalcev, jo je mati po škofovem nasvetu 17. 7. 1921 poslala v dekliški zavod v mestu Porto, kjer je dobila celo drugo ime: Maria das Dores (Marija bolečin). Spopolnila se je v kuhanju in šivanju (SF XV).

Po šestih letih se ji je tu 26. 8. 1923 spet prikazala Marija. Rekla ji je, da bo njena prava nebeška mati, ker je zapustila zemeljsko mater. Priporočala ji je molitev in žrtve za grešnike, ki se jih veliko pogubi, ker se nihče ne žrtvuje in ne molj zanje (SF 198).

3. Sedež škofije, v katero spada Fatima, se imenuje Leiria. Škof Jožef Alves Correia da Silva je šele 3. 5. 1922 imenoval preiskovalno komisijo sedmih članov za fatimske dogodke. V odloku je navedel besede Leona XIII iz cirkularja „De studiis historicis“: „Prvi zakon zgodovinskega je ta, da ne smemo imeti strahu pred neresnico“. Glede Fatime je zapisal: „Če fatimski dogodki niso resnični, naj se neresnica odkrije!“ (ORP 13. 2. 1983, 6).

Komisija je Lucijo zasliševala prvič v zavodu 8. 7. 1924, pozneje pa še večkrat. Po petnajstih mesecih je Lucija 26. 10. 1925 vstopila v postulantat sester dorotejk v mestu Pontevedra v Španiji. Čez osem mesecev je 19. 6. 1926 vstopila v noviciat v mestu Tuy, ki leži blizu portugalske meje. Začasne obljube je napravila 3. 10. 1928. Zasliševanja so se nadaljevala. Z dovoljenjem provincialne predstojnice jo je laik dr. Antero de Figueiredo zasliševal več ko en teden in je hotel od nje zvedeti stvari, ki jih ni še smela povedati.

Zdelo se ji je, da mož ni nič razumel o duhovnem življenju in o najpotrebnejšem glede krščanskega življenja (SF 153).

V Lurdu se je cerkvena oblast uradno izjavila glede prikazovanj v treh letih in pol (1858—1862), fatimska komisija je delala osem let. Vendar se je medtem pobožnost do fatimske Gospe že zelo razširila. Šele 13. 10. 1930 je škof uradno izjavil, da so videnja otrok v Fatimi od 13. 5. do 13. 10. 1917 verodostojna.

4. Lucija je 3. oktobra 1934 napravila v Tuyu večne obljube in bila premeščena v Pontevedro. Tu je napisala nekaj ohranjenih pisem. Dne 12. 9. 1935 so prenesli Hijacintino truplo v Fatimo. Obraz je bil ohranjen. Fotografijo so poslali Luciji. Škof iz Leirie ji je naročil, naj popiše vse, česar se spominja o Hijacinti. Njen izredno dobri spomin ji je pomagal, da je do božiča skončala svoje prve Spomine.

18. 7. 1936 je v Španiji izbruhnila državljanska vojska. Lucijo so predstojnice poslale na Portugalsko, čeprav so mislile tudi na to, da bi jo poslale v Švico ali kam drugam. Najrajši je šla v domovino. Odtlej je živela v samostanu blizu Porta. Na škofovo povelje je med 7. in 21. novembrom 1937 napisala druge Spomine. Ko je bilo v Španiji vojske konec, se je Lucija vrnila v Tuy. Tu je napisala več pisem, med njimi 24. 10. 1940 pismo za Pija XII., v katerem je zapisala velik del sedaj znanega Marijinega sporočila. To pismo se hrani v arhivu, v Rim pa je bilo poslano drugo pismo v nekoliko spremenjeni obliki, ki so jo dali pismu na škofijskem ordinariatu.

Odtlej ni Lucija v nobenem spisu omenjala videnja pekla in Marijinega sporočila dne 13. 7. 1917. Ko ji je škof Jožef naročil, naj znova vse popiše za tisk, je bilo to povelje zanjo žarek luči, ki ga je sprejela kot znamenje, da sme popisati tudi videnje pekla in del Marijinega sporočila. Delo je končala 31. 8. 1941. Z njim je fatimsko sporočilo šlo prek portugalskih mej. Vendar je škof domneval, da Lucija ni vsega povedala, in ji je naročil, naj zapiše vse. Seveda vse tisto, kar je smela zapisati. Dne 8. 12. 1941 je škofu izročila četrte Spomine, a Marijinemu sporočilu je le malo dodala, obenem pa s kraticami „i. dr.“ namignila, da še tudi sedaj ni vsega povedala. V spisu omenja, da je dr. Galamba škofa nagovarjal: „Ukažite ji, naj pove vse, do kraja vse. Naj ničesar ne zamolči! Recite ji, da se bo dolgo zamudila v vicah, ker je zamolčala (v prvih treh Spominih) toliko stvari!“ A škof je odgovoril: „Tega ne ukažem. V zadeve skrivnosti se jaz ne vtikam!“ (SF 134). Pri tem je ostalo.

5. Jezuit Anton Martins piše: Mnogi pisci so fatimsko sporočilo resno obravnavali. Večina je ponavljala to, kar so napisali prvi. Drugi so poveljevali težave, ki jih delajo manj pomembna mesta. Med temi so zlasti tujci, ki ne poznajo portugalsčine in nimajo dostopa do prvih virov (SF XV).

V mesečniku „Ave Maria“ beremo: „O fatimskih dogodkih je napisanih že precej knjig. Ako imamo v rokah različne knjige v različnih jezikih in jih med seboj primerjamo, hitro opazimo, koliko napak se je vrinilo med

prepisovanjem in prevajanjem. Marsikatero napako je kriva tudi napačna gorečnost, s katero je skoraj zmeraj združena površnost. Kadar gre za nebeška naročila, je potrebna vestnost. Tako dobimo npr. o miru, ki bo končno zavladal na svetu, v različnih knjigah različne izjave. Nekateri pišejo, da je Marija zagotovila „trajen mir“, drugi govore o miru, ki bo trajal „določeno“ dobo. Vse te knjige imajo cerkveno dovoljenje („Nihil obstat“ in „Imprimatur“). To pomeni, da ni v njih zmot, ki bi nasprotovale razodetju; ne pomeni pa, da imajo te knjige natančne podatke. Te različne napake bi lahko odpravil avtor, ki bi spisal poročilo o fatimskih dogodkih po uradnih zapiskih. Že večkrat je bila izražena želja po tej knjigi“ (1960, 5, 30).

Iz takih razlogov je gori omenjeni p. Martins, l. 1977 izdal fotokopije vseh Lucijinih spisov z naslovom Fatimska skrivnost (O Segredo de Fatima —SF— glej IV. 3.! Portugalsko besedilo je natisnjeno tudi v posebni knjigi. Številke poleg kratice SF se nanašajo na to manjšo knjigo, čeprav imam tudi večjo izdajo s fotokopijami pred seboj).

Izdaja je bila potrebna. Avtor piše: „Kdor hoče pisati kritično delo, mu je neobhodno potrebno, da ima pred seboj rokopisno besedilo s. Lucije. Naj se človek pri prepisovanju izvirnika še toliko trudi, lahko zmeraj napravi kako napako... Jaz sam sem presenečen, ko sedaj primerjam tiskano besedilo z izvirnikom v moji fotokopirani izdaji“ (SF XVIII). Če je avtor napravil napake pri prepisovanju izvirnika, kaj naj si mislimo o prevodih in zlasti še o prevodih iz drugih prevodov izvirnika!

Samo s pomočjo SF je bilo mogoče napraviti prevod Marijinega sporočila iz izvirnika. Prevod je dobeseden, a ne suženjski. V dosedanjih slovenskih prevodih je kaka beseda ustavljena, n. pr. svet; mnogo dobrih (namesto: dobri) ali zamenjana: Gospod (n. Bog), papež n. sveti oče). Druge so napačno prevedene n. pr. Jacinta (n. Hijacinta). Da se ne bodo te napake še naprej prepisovale, naj tu glavne napake izrecno navedem: pekel, kjer končavajo duše (n. kamor gredo duše); pozvat (n. prosit); poslušali (n. spolnili); želje (n. prošnje); več narodov (n. važni narodi); doba (n. nekaj časa).

6. Prikazni (angela, Marije i. dr.) so videli vsi trije otroci: Lucija, njen bratranec Frančišek in njegova sestra Hijacinta Marta. Za zadnja dva teče beatifikacijski postopek. Škof Leiríe Albert de Amaral je nedavno bil v Rimu na pristojni kongregaciji in po vrnitvi je izjavil, da postopek za beatifikacijo otrok zadovoljivo napreduje. Glavni razlog razglasenja obeh vidcev za blažena bo „zgled junaških krščanskih kreposti“. Junaških, ker ju je silno protikatoliška republikanska uprava zaradi videnj kruto preizkušala. Škof je dejal, da je prinesel utemeljeno upanje, da bosta otroka v kratkem povzdignjena na oltar. (O Mundo Português, Rio de Janeiro, 31. 3. 1983).

Besede angela v prvih prikaznih in Marije sta slišali samo deklici, ki sta pripovedovali Frančišku vse, kar sta jima bila angel in Marija pove-

dala. Tudi okoli stoječi ljudje Marije niso slišali, kar je znamenje, da sta deklici dojemali nebeška sporočila na nadnaraven način. Z Marijo je v Fatimi govorila samo Lucija kot najstarejša od otrok. Njo je seveda Frančišek slišal (SF 108, 112).

7. Lucija ima tri razrede ljudske šole. Mati ji dolgo ni dovolila hoditi v šolo. Domači so ji rekli, da se hoče učiti branja zaradi nečimurnosti. Sicer pa je bila šola tedaj skoraj samo za dečke. S tem, da je niso poslali v šolo, so jo hoteli tudi obvarovati pred radovedneži. Končno so vpisali v šolo obe: Lucijo in Hijacinto skupaj. V drugih Spominih pravi Lucija na začetku, da ni zmožna niti lepo pisati. Vendar je njena pisava dobra in se lahko bere. Spomine je pisala, kakor je mogla. V njih se najdejo nenavadno lepa mesta. Nekaj je pravopisnih napak (SF, XV, 152, 23, 35, 69). Iz spisov je razvidno, da je imela čudovit spomin. V njih navaja veliko imen oseb in krajev, letnic in dni (85). Omahuje le v eni pomembni letnici.

V kakšnih okoliščinah je s. Lucija v Tuyu pisala četrte Spomine in Marijino sporočilo, pove sama na začetku spisa: Najprej je v kapeli kleče prosila milosti, da ne bi zapisala nobene besede, ki bi ne bila v čast božjo in Marijino. Čeprav je bilo v hiši dosti praznih sob, je Bog dopustil, da ni imela niti svoje izbe. Ker je pri pisanju hotela biti sama, je namesto v skupni sestrski sobi pisala v skritem kotičku podstrešja ob slabi svetlobi, ki je prihajala skozi stekleno strešno opeko. Sedela je na starem kovčku in držala list na kolenih. Pred seboj je imela ves čas odprto edino knjigo: sv. pismo nove zaveze. Pisati je začela v miru in sreči, ki jo okušajo tisti, kateri so prepričani, da spolnjujejo božjo voljo. Pisala je iz pokorščine do škofa (SF 103). Spis ima 60 tiskanih strani (103—162). Sporočilo je zapisano na straneh 143—144.

8. V uvodu v četrte Spomine, v katere je vključeno Marijino sporočilo v najdaljši znani obliki, daje s. Lucija še tole pomembno pojasnilo glede svojih trditev: Zdi se mi, gospod škof, da nič ne rečem ali zapišem, kar bi prišlo samo od mene. Zahvaliti se moram Bogu za pomoč Svetega Duha, ki ga čutim in ki me navdihuje, kaj moram pisati ali reči. Če mi kdaj po lastni domišljiji ali pameti pride kaj na misel, kmalu čutim, da ji (misli) manjka božjega navdihnjenja (maziljenja) in zadevo odložim, dokler v globini duše ne spoznam, kaj Bog hoče povedati (SF 104).

9. Kako je s. Lucija navedla Marijine besede, razberemo iz pogovora p. Fonseca (Fonseka) s s. Lucijo:

— Ko ste pisali to skrivnost, ste besede blažene Device navajali dobesedno?

— Da. Kadar pišem, skušam pisati dobesedno. Takrat sem hotela zapisati besedo za besedo.

— Ali ste prepričani, da ste jo povedali v celoti?

— Mislim tako in sem zapisala besede v istem vrstnem redu kot so bile izrečene (More about Fatima, Montes de Oca, USA, 1975, str. 65).

(Bo še.)

Privilegium maius

ALI SO PRAVNE NORME SLOVENSKE KARANTANIJE POSTALE OSNOVA DRŽAVNEGA PRAVA AVSTRIJE?

Ko je konec 5. stol. razpadel rimski imperij, se je začel ustvarjati nov politični zemljevid v Evropi; tam, kjer so do 568 bivali germanski Langobardi, so se začeli naseljevati Slovenci; med obema narodoma se je ustalila etnična meja ob trdnjavskem limesu na stičišču gričevja in ravnine, za mnoga stoletja, od Tilmente na S. do Timave ob Adriji. Novo lombardsko kraljestvo v Padski ravnini se je delilo na Nevstrijo in Avstrijo; v okviru prve je bilo n. pr. vojvodstvo Ivrea — na zahodu, v drugi polovici pa na vzhodu Furlanija s sedežem v Čedadu (=stari Forum Julii, od tod Friuli). Zaradi obrambnega zidu in arijanizma lombardskih sosedov, Slovenci niso imeli posebnih stikov z njimi; drugačno je pa bilo razmerje do Bavarcev na severozahodu: l. 745 so zavezniško pomoč proti Obrom ali Avarom plačali z zvezo z Bavarsko in od 788 tudi z veliko frankovsko državo, ki je inkorporirala Bavarsko zaradi upora njenega vojvode. Tako so Slovenci stopili v evropsko - krščansko fevdalistično kulturno družino.

Pred l. 800 je Karel Veliki zasedel vso slovensko zemljo (in tudi Posavsko ali Panonsko Hrvaško). Za obrambo proti Obrom in Piratom je organiziral ob meji dve veliki vojni prefekturi — od Drave do Pada in Gardskega jezera (od 774 je on tudi kralj Lombardije): vzhodno ali Obrsko in Furlansko. Po uporu Ljudevita Posavskega so se 828 ustanovile namesto prefektur manjše krajin, marke ali mejne grafije, spričo bolgarskega vdora iz Srema v Panonijo: Ostmarka (ožja vzhodna krajina), Zgornja in Spodnja Panonija, Karantanija (brez Kanalske doline in beljaškega dela Spodnje Zilje in Zgornjega Roža; do 1077 je to pri Furlanski), Krajina ob Savi, Istra, Furlanska marka in Veronska mejna grafija.

Verdunska pogodba l. 843 je določila Srednji Frankiji Lotaringijo, Burgundijo in lombardsko (langobardsko) sev. italijansko padovsko ravnino ter cesarsko krono Lotarju in njegovim naslednikom. Mersenska delitev 870 pa je to razdelila med zahod in vzhod, le ozemlje južno od Alp je ostalo kot Kraljestvo Italija. Slovenska zemlja je pripadla vzhodni frankovski ali nemški državi.

896 se pojavijo v Panoniji Ogrji (Madžari) — zasedejo 907 Slovaško in vdirajo v Srednjo Evropo skozi pol stoletja čez slovensko ozemlje — razen gorate Karantanije — v zvezi z Bavarsko, ki je nosila največji delež obrambe in so za tisti čas vse marke pregažene. 955 pa so pri Angsburgu Ogrji premagani in pregnani čez Rabo: Ostmarka in del Zg. Panonije ter ostale grafije so obnovljene, le Spodnja in del Zg. Panonije je ostal v ogrski oblasti (in seveda Slovaška). Že 952 je Oton I. Nemški državi priklju-

čil ozemlje premaganega ivrejskega vojvoda — kralja Italije — Berengerja, to je pomenilo, da je Bavarski vojvoda vladal tudi veronsko-istrsko-furlanskemu ozemlju, kakor tudi Karantaniji.

L. 962 je Oton I. dobil cesarsko krono — ozemlje do Rima (papežu je priznal cerkveno državico). Cesar Oton II. je 976 od Velike Bavarske odtrgal južni del — ustvaril je tkzv. Veliko Karantanijo od Gardskega jezera in Pada do Ostmarke; ta vojaško upravna enota — ki je ob jedru Karantaniji imela pripojene vse mejne grofije Nemške države na jug od Donave razen Ostmarke, je t. l. postala samostojna vojvodina. Ostmarki je cesar za grofa postavil Babenberčana Leopolda I. Od krajine Vel. Karantanije je potlej ena dobila ime Karantanska mejna grofija (ob Zg. in Sr. Muri), kasneje (1180) povišana v vojvodino štajersko (tam so sprva vladali Travenški grofje z gradu Stayer, od 1192 pa Babenberžani iz Ostmarke).

L. 1002 je nemški vladar razbil Veliko Karantanijo — od ožje Karantanije — Koroške je odtrgal vse mejne grofije in jih podredil sebi (=kroni). Tudi v sami Koroški so se izoblikovale 3 deloma samostojne grofije (Lurnska, Breška in Innska). Začele so se oblikovati bodoče dežele. Ostmarka — od 976 v rokah Babenberžanov, tedaj sega do reke Dyje, čez Donavo, do Morave (od 1043) in do Litve na vzhodu (Dyja=Thay, Morava=March, Litva=Leithe). Za cesarja Otona III. se je v l. 996 ta ostmarka (krajina) prvič v virih omenja kot ostarrichi (richi=rajh, država; od tega ime Österreich), ker je Vzh. marka postala jedro, ki je okoli sebe nanizalo ostale pokrajine kasnejše Avstrije, od katerih je prva štajerska 1192. Paralela: v tistem času se v listinah Karantanija včasih imenuje „Kraljestvo“.

L. 1077 pripade spet Koroški Kanalska dolina in oglejski patrijarh postane tudi državni knez, ker dobi krajiško oblast v Furlanski grofiji (=oglejska), 1082 še v Istri in 1094 na Kranjskem. Podobno je cesar dal zemljiško oblast tudi tržaškemu škofu za Trst in okolico l. 948 in salzburškemu.

Cesar Friderik I. Barbarossa je grofijo Ostmark l. 1156 povzdignil v vojvodino, ji priključil Travenško okrožje in od tedaj jo lahko imenujemo vojvodino (Fürstentron, principado) Österreich (kneževina Avstrijska), ker je v latinski listini Privilegium minus ta dežela omenjena kot Austria; dokument daje vojvodini dotlej neobičajno pravico ženskega nasledstva in lastno deželno knežje pravosodstvo, postala je torej „skoro“ neodvisna; njena dolžnost do vladarja države (Nemčije) je bila v udeležbi pri uradnih cesarjevih poslovnih dneh, kurijah (Hoftage) na Bavarskem in v vojaškem sodelovanju na mejah vojvodine (ne drugje!).

Avstrijski avtor L. Reiter pravi (1947): Privilegium minus je eden od osnovnih državnih zakonov Avstrije. Z njim se Avstrija začena izmikati nemškemu državnemu okviru; z njim je narejen velik korak k avstrijski samostojnosti: odvzeta ji je bila dolžnost soudeležbe pri cesarskem romanju v Rim. Pravi dalje: po srednjeveškem pojmovanju so spadale k rimsko-nemški državi le tiste kneževine, katerih knezi so imeli dolžnost cesarja spremljati v Rim.

Iz l. 1186 je listina Georgenberger Handfeste (deželno knežji ročin), po kateri dobe l. 1192 po izumrtju Trangaucsev Štajersko „avstrijski“ Babenberžani (iz vojvodine ostmarke — Österreicha).

„Deželno pravo“ vojvodine Avstrijske iz l. 1237 imajo Avstrijci za magno charto, ustavo, konstitucijo države Avstrije. „Landesrecht določa, da avstrijski vojvodi ne smejo pravomočno napraviti nič važnejšega brez pristanka stanov (plemstva, tedaj edinega „zastopnika“ ljudstva). Primerjaj pravice in dolžnosti koroških vojvod!

L. 1246 se je po smrti zadnjega Babenberžana Friderika II. Bojevitega začel boj med velikaši za njih dediščino. Češki Otokar Premislid (Premysl ali Przemysl) se je poročil s sestro umrlega vojvode in s tem dobil pravico do dveh dežel (Avstrijskega in Štajerskega), a drugo je dobil šele po 6 letni madžarski posesti, od Bele IV. l. 1260. Ker je bila ta češko-slovenska država prevelika, prenevarna za novoizvoljenega nemškega cesarja Habsburžana Rudolfa I. (l. 1273; bil je nepomemben švicarski plemič, z malo družinske zemlje), je od Otokarja zahteval, da mu izroči alpske dežele. Boj je odločil zmago njemu, Otokar je padel 1278 na Moravskem.

Pridobljene alpske dežele je Rudolf izročil sinovoma: od 1282 ozir. 1335 so v habsburških rokah Zg. in Spodnja Avstrijska (na obeh straneh Aniže), Štajerska, Kranjska in Koroška, ne pa Goriška, kjer se je od XI. stoletja naprej oblikovala iz najbolj vzhodnega dela Furlanske — nova grofija na škodo Oglejske. Sploh ne v okviru Nemčije pa je rasla ob zgornjem Jadranu, na otokih in obali Benečija, nekoč pripadajoča bizantinskemu eksarhatu, v močno pomorsko plemiško republiko, ki je pomenila nevarnost za Oglej in za Nemčijo.

L. 1356 je cesar-kralj češki Luksemburžan Karel IV. razglasil zlato bulo, dokument, ki ureja volilno pravo (statut), določa pravice volilnih knezov Nemške države. Volilnikov je 7 in ni vmes Habsburžana, vojvode Rudolfa IV. Sedež cesarstva je Praga (od 1346—1547), volitve se opravljajo v Frankfurtu, kronanje pa v Aachenu (Aquisgran). Volivniki so imeli volilne privilegije — to je bolelo Rudolfa mogočnega Habsburžana, vojvoda avstrijske skupine dednih dežel (družinska last!). Z apokrifno listino — Privilegium maius ali Freiheitsbriefe, iz l. 1359 je ponaredil zgodovinski status vojvodine Avstrijske, češ kakor da je ta l. 1156 od cesarja dobila „večje“ privilegije, med drugim, da avstrijski knez sprejme fevd, ne kakor drugi — kleče, marveč sedeč na konju z vojvodskim klobukom na glavi; da je avstrijski vojvoda vrhovni lovski nadmojster v cesarstvu. Listina zamenjuje pravice avstrijskega (ex Ostmarke) s pravicami karentanskega vojvode. Kinder-Hilgemann, Atlas, pravi: Rudolf je s tem falzifikatom aspiriral na privilegije volivnika.

Rešitev Kratki Zg. Avstrije, pa navaja v ušescih (kar naj pomeni, da citira drugega avtorja?): „sicer je pa Rudolf nadomestil tudi prave privilegije Henrika VII. iz l. 1228, Friderika II. iz l. 1245 in Rudolfa I. iz l. 1283 z nepripravnimi dokumenti“.

Rudolf je raztegnil pravice ene svoje dežele (Karantanije) na vse svoje dedne dežele, na vso Avstrijo, ker je bil vladar celotne Avstrije, stanovi pa niso ugovarjali. V listini navedeni privilegiji so atributi vojvode karantanskega ne pa Ostmarke, povzdignjene v vojvodino Österreich. Karantanija je imela svojo državnost, lastno pravo z demokratično volitvijo vojvode in ustoličevalni statut.

Rudolfu ni dosti zameriti, saj so bile že leta 1338 večje priznane pravice štajerskega plemstva razširjene na koroško in kranjsko plemstvo — to pomeni izenačenje privilegijev stanov avstrijske habsburške skupine dežel — in sicer brez posebnih pomislekov. Rudolf je bil sposoben vladar; razširil je dedno posest rodbine dinastije) — 1363 je pridobil od Bavarske Tirolsko, od oglejskih „krajišnikov“-patrijarhov pa vse njih fevde na Slovenskem. Povzdignil je Kranjsko l. 1364 v vojvodino, ustanovil 1336 Novo mesto in začel naseljevati kočevanje: vse to so mejniki na poti k Jadranu. V Ljubljani je sklical l. 1360 veliki knežji kongres, kjer so obravnavali zlasti vprašanje združenja goriške grofije s habsburškimi deželami — sklenil je z grofi dedovalno pogodbo.

Bogo Grafenauer pravi, da je v ponarejeni listini dal iz manjših pravic avstrijske vojvode iz l. 1156 napraviti večje in da se je pri tem oprl na Koroško, ki mu je prinesla naslov nadvojvode in hoteč se dvigniti kar najbliže vclivnikom.

Rešiter pravi: Rudolf je z osporavanim dokumentom skušal izboljšati položaj, dseši enakopravnost svojega ozemlja s Češko v okviru Nemčije; razširiti svojski status nekakšne samostojnosti habsburške skupine dežel. „Ta proces logičnega razvoja in geopolitike je pa bil za tisti čas še preuranjen.“ — Cesar — Rudolfov tast, a ne habsburške krvi — je falzificirani Privilegium maius odklonil. „Pisma o svobodi“, pravi Rešiter, „niso direktna ponaredba, saj se opirajo na obstoječe stare privilegije in jim je le raztegnil smisel in obseg in ni imel namena nikomur škodovati.“ In nadaljuje: „Ta vladar, ki je po 7 letih vlade umrl 26 leten, je najgenijalnejši zastopnik avstrijske ideje v srednjem veku. Že njegov oče Albreht II. je 1335 združil Koroško in Kranjsko z Avstrijo in Štajersko, on je pa dodal Tirolsko in sklenil dedno pogodbo ne le z Goriškimi, marveč l. 1364 tudi z Luksemburžani, ker mu je bil cilj ustanoviti Donavsko monarhijo z Alpami, Karpati in Sudeti za obkroženo in segajočo do Jadranskega morja.

N.B.: Ta skromni sintetični očit političnega stanja na Slovenskem v srednjem veku naj bi služil za ogrodje kakemu zgodovinarju, da bi s temeljito razpravo razjasnil, kar je v zvezi s Privilegium maius pomembnega za slovensko zgodovino. Jaz listine nimam. V avstralskih Mislih pravi J. Š., da avstronemški in slovenski zgodovinarji zamelčujejo vsebino dokumenta: vprav zato bi bilo primerno, da bi se kateri emigrantski strokovnjak, ki ima dostop do virov, priobčil celoten tekst, ga prevedel, pritegnil pravnega zgodovinarja in bi oba skupaj zanesljivo raztolmačila pravno-politični

Naše znamenje

Sinovi smo pobitih v Rógu,
izdanih kakor Kristus v smrt,
ki zdaj stojé spet z nami v boju
in z njimi prapor razprostrt:

Blešči se v soncu bela barva
pravičnih in nesmrtnih duš
in luč svobodnega duhá
je v traku z modrega nebá!

In da bo svet spomin na dni,
ko odprli so jim srčno stran,
je v znamenje slovensko vžgan
še zadnji rdeč podpis krvi.

Sinovi smo pobitih v Rógu
in dediči najlepših sanj,
kot včasih — spet smo na pohodu
za narod in za vero Vanj.

pomen dokumenta za Slovence. Primerjati bi bilo treba pravne elemente Koroške vojvodine z osnovami pravnih določb Avstrijske (ex Ostmarke).

Bogo Grafenauer je veliko preučeval koroško zgodovino, ustoličevanje, kneze, koseze: Mislim, da bi se v njegovih razpravah Karantanski temelji koroške vojvodine in Deset let preučevanja ustoličenja marsikaj našlo za razjasnitev vprašanja, ki je temu člančiču za naslov.

Roman Pavlovčič

POPRAVKI k Pavlovčičevem članku „Od kod ime Slovenec“, ki je izšel v lanski 3. številki našega lista. Bravce prosimo, da vnesejo naslednje popravke:

Na str. 189: 11. vrstica od spodaj: bes, domaja beri pravilno: besedo domaja

Na str. 192 v 7. vrstici beri: „črkopis je istega leta 1584 v svoji prvi...

Na str. 193 v 6. vrsti beri namesto „do leta“ po letu 1919

Na str. 194 v 7. vrsti namesto Žužemberk beri Žumber(a)k

Hvalalepa! Ured.

Dr. Andrej Fink:

Náša borba zato je sveta!

(Govor na Domobranski proslavi v Slovenski hiši)
(Buenos Aires, 5. junija 1983)

Spoštovani!

Ustavili smo se za trenutek v vsakdanjem življenju, ustavili za praznovanje veličine. Spominjamo se protikomunističnih žrtev in njihove mučeniške smrti. Transport za transportom, vlak za vlakom je vozil v smrt življenje.

Naši očetje, bratje, sorodniki so padali v večni molk s strelom v hrbet. Transporti so vozili v kraške jame ljubezen, vero, hrepenenje, upanje. Vozili so v kraške jame krepost. Kako poln je za nas mesec junij! Poln tragike, poln krvi, sovraštva, poln krivic pa tudi poln idealov, zvestobe, poln resnice.

Komunistična ideologija smrti in modernega suženjstva je hotela vladati našemu narodu in je skozi štiri leta bruhalo ogenj, razdejanje, mučenja in uboje. Začelo se je z uboji uglednejših in vodilnejših osebnosti: Ing. Emmerja, dr. Natlačena, dr. Erlicha, in cele vrste mladih fantov: Kiklja, Župca, Pavčiča, Mravljetovih bratov in drugih. Mučene in pomorjene so bile cele družine. Zaradi komunistične naklepne krivde so bile zažgane po okupatorju cele vasi in prav tako ustreljene stotine talcev. Proti tem grozotam kriminalne manjšine se je dvignila vsa Slovenija. Formirale so se Vaške straže, nato domobranstvo, čigar 40-letnico ustanovitve letos obhajamo, prva res slovenska bojna formacija, ki je uspešno branila slovenske interese in slovensko ljudstvo pred mednarodno ideologijo suženjstva, ki so jo predstavljale partizanske tolpe. A usmerjevalci mednarodnih dogodkov so domobranstvu in vsemu slovenskemu narodu odredili smrt in ječo. Smrt za tisoče, ki se jih danes spominjamo, ječo za stotisoče Slovencev, ki so od takrat obsojeni na molk, na zvezane roke, na raznarodovalni pritisk, in kar je najbolj podlo, na moralni razkroj, ki mu ni konca.

Komunistični zločinski rafali so maja in junija 1945 kosili izmučene resnične borce za svobodo. Še prej so se odigrale tragedije Turjaka in Grčaric ter sledečega Jelendola, Hrastnika in drugih krajev. Tudi od tega nas letos ločuje že 40 let. Jame so se polnile z mlado slovensko krvjo vse do številke dvanajst tisoč. Slovenija je v potokih krvavela. Njeni najbolj zvesti sinovi so umirali. Čez Slovenijo je bil razpotegnjen rdeč plašč in nad njo se je raztegnila gosta megla sive groze in dušечеega nemira. Sloveniji se je takrat rodilo novo gorje, najhujše v njeni zgodovini.

Grobov ni nikjer, ker so jih izravnali; križev ni nikjer, ker za križi ni prostora v rdečem kraljestvu; trupel ni najti, ker so jih zasuli s kamenjem in črno skorjo nepriznanja in laži. A kljub temu so povsod, ker duhovne in fizične navzočnosti pobitih ni mogoče zabrisati. Njihova izmučena in izmalíčena trupa leže po kočevskih gozdovih in kraških jamah in molčijo. Čim globlji je njihov molk, tembolj je glasen, in čim trdneje so njihove roke še vedno zvezane z žico, tembolj se stegujejo kvišku. Njihova mrtva usta, še vedno odprta v zadnji molitvi, kličejo pravico. Pravico ne samo zase, ampak za vso Slovenijo, za katero so se bojevali in katera še danes trpi pod težo preteklih krvavih grozodejstev in sedanjih krivic. Mrtvi domobranci v množičnih grobovih so svojim krvnikom na oblasti živa vest, ki jim kot razbeljeno železo pritiska na čelo pečat zločinstva, katerega ne bodo mogli nikoli izbrisati.

Proslavljamo torej naše žrtve. Smisel tega spomina je ohranjanje tiste vezi s še živo zgodovino, ki jo moramo mi, kot del naroda v svobodi, vedno znova vzpostaviti. Vse to je za nas seme za nadaljno rast. Mi smo prejeli od domobrancev in drugih žrtev bogato dediščino, ki jo moramo ne samo čuvati in gojiti, temveč tudi vsak dan obnavljati in aktivno nadaljevati v današnjih okoliščinah. Nemogoče bi bilo namreč misliti, da se je z njihovo smrtjo vse ustavilo. Ne, njihova smrt je začetek še močnejšega prizadevanja ter bolj vnete borbe za svobodo našega naroda. Zato tragedija poboja dvanajsttisočev ni samo predmet spomina in poveljevanja. Njihova žrtev je milost, je duhovna sila, ki se pretaka po narodovem telesu in se nam ponuja, da jo uporabimo. Torej ta tragedija ni samo vedno bolj oddaljena preteklost, ampak je brez dvoma ena najmočnejših korenin za bodočnost. Tega se moramo vsi Slovenci, ki vemo za te dogodke, močno zavedati. Zgodovinska nit, ki se je takrat začela, vodi vse do danes in še naprej, čeprav dostikrat tega ne čutimo. Posebno naša emigrantska skupina, ki živi v svobodi, se mora zavedati, da izhaja iz domobranstva, iz boja za slovensko svo-

bodo, iz mučeništva desetisočev, in to vsi, starejši in mlajši rodovi. Vsi smo njih dediči, torej tudi nadaljevalci tistega, kar so oni začeli.

Ko častimo spomin pobitih, proslavljamo njih veličino. Človeški lik, ki nam stopa pred oči, je lik junakov. To ni prazna beseda. Junaštvo, zavzetost in žrtvovanje za vrednote, ki so jim bile svete, so jih spremenile v luči zgodovinskega ocenjevanja. Niso bili nikakršni nadljudje. Imeli so vse šibkosti človeške narave. A prav zato so vredni našega spomina, ker so se iz človeških pomanjkljivosti povzpeli do kreposti in se taki, kot so bili, vsak dan v življenju in tudi v smrti žrtvovali za svoj narod. Lik naših žrtev pa zažari tudi iz nasprotja, ki se nam kaže ob opazovanju sedanjega stanja v domovini. Znaki vsestranskega razkroja družbe kažejo, kaj so znali ustvariti začasni zmagovavci v Sloveniji in kakšne vrednote so jih ves čas vodile. Tudi če bi človek ne poznal domobrancev in ciljev ter namena njihove borbe, bi iz ocenjevanja današnjih razmer v Sloveniji razvidel, da so se ti morali boriti in umirati za kaj boljšega. Zatorej, to kar mi delamo vsako leto, ko se tukaj zbiramo fizično ali v duhu, ni nikakršna nostalgija, kakor se marsikdaj z lahkotnostjo ocenjujejo in označujejo podobne proslave v svetovnem tisku. Ne toži se nam po preteklosti. Nasprotno, v prihodnost imamo uprt pogled. Toda ta prihodnost bo zgrajena na vrednotah, za katere so žrtvovali in umirali domobranci.

Nekatere med nami včasih moti okvir domobranskega boja. Razmere so bile pač take kot so se namerile. Ni jih hotelo svobodoljubno slovensko ljudstvo. Bile so mu vsiljene. Okoliščine pa pogojujejo. Kateri zgodovinski dogodek ni bil pogojen po okoliščinah? Okoliščine se vedno vrivajo in kazijo celotno sliko, da ni nobena podoba tako čista, kot bi po namenu morala biti. To je stalnica zgodovinskih dogodkov. Nas in objektivnega ocenjevalca zgodovine okoliščine domobranskega boja ne smejo vznemirjati. Važno je pri vsem jedro. Mi danes obhajamo spomin tistega jedra, ki je bilo, ljubezen do domovine, do nje svobode, do domačega kraja, do bodočega življenja, ki si ga je vsak upravičeno obetal po svojih načrtih zasebno in narodno. To jedro je pravilno sintetizirano v geslu: Mati, domovina, Bog! Mati — hročeš s tem označiti, čeprav z eno samo besedo, vse bogastvo domačega izročila; domovina — domovina takrat, domovina jutri, z vsemi željami in prizadevanji za najboljšo usodo slovenskemu narodu. In Bog — večni, nesmrtni. Nameni borcev in borbe so bili najčistejši. S težkim srcem so v največji sili morali seči po orožju osvraženega okupatorja, čigar vojaška moč je po drugi strani bila že v zatonu. O tem razpoloženju lahko priča vsak preostali domobranec. Nasprotno je pa Komunistična partija izbirala okoliščine ter jih izrabljala tako, da je vsak njen nasprotnik bil označen za izdajalca. V edinstveno težki situaciji je obračala jadra tako, da je vsaka beseda ali dejanje, dobro ali slabo, njeno ali od drugih, izzvenelo v njeno korist, ne glede na koristi naroda. Vse, kar ni bilo njeno, je bilo umazano. Izzivala je ter izzvala odgovor v tistih razmerah tako, da je vsak morebitni nasprotnik bil v položaju, ki ga ponazorjuje izrek: Aut vinco — aut vincor, semper maculor. Naj zmagaš ali propadeš, vedno moraš ostati umazan. Če bi se bil slovenski narod takrat oziral na to kleščno dialektiko, bi obstal na mestu hrom, nem, kot brez moči, dopuščajoč, da ga brez odpora vklepajo v verige. V obupu je takrat ljudstvo prišlo, kar je bilo bolj pri roki. Okoliščin ni samo izbiralo, možnosti tudi ne. Torej se mu to ne more očitati. Zato nas ne smejo preveč motiti v ocenjevanju takratnih dogodkov omenjene okoliščine. Treba je sicer razčistiti dejstva in objektivno priznati tudi kake stvarne napake. Kdo jih nima? A to nas ne sme bremeniti in hromiti. Naša vest je čista. Borba se je po namenu bila za pravico in svobodo proti krivici in tiraniji. To bo zgodovina beležila.

Kaj je pomenila domobranska borba v svetovnih merilih? Že takrat, ko so velesile po namenu temnih mednarodnih interesov načrtovale bodoči

svet, v katerem mi danes živimo in v katerem bomo še živeli, so se domobranci in drugi slovenski protikomunistični borci uprli tem načrtom. Z odporom proti komunizmu so se vnaprej upirali Jalti, katere zaključki so se začeli izvajati že leta pred podpisom znanih dokumentov. Jalta je tedaj bila eden izmed mejnikov, ki ga dalj časa nismo znali in nismo mogli pravilno razumeti. Tako smo veliko govorili npr. samo o Rooseveltovi naivnosti, češ, da je preveč verjel Stalinu. Danes, z mnogo več gradiva, lahko upravičeno sodimo, da je bil za vsem tem premišljen načrt. Mnogo je že napisanega izpod peresa ljudi, ki so v tistih časih bili sredi dogajanja in odločanja, npr. o politiki Združenih Držav. Spomini raznih diplomatov nam osvetljujejo mnogokaj iz tiste dobe. Zaključek, ki se vriva človeku, je potrjen tudi po poznejših dogodkih, ki jih vsak dan doživljamo. Predajanje svobodnih narodov komunizmu je na dnevnem redu, najsi bo to preko popuščanja, podpiranja revolucij s storitvami ali opustitvami ali podpiranja strank s socialistično usmerjenostjo, ki je baje danes moderna in edina garancija demokratičnosti. Vse to se sklada z načrti, ki jih je Jalta le delno spravila na papir. Jedro je od prej in se uresničuje tudi pozneje. Bistvo tega načrta pa je razkristjanjenje, razčlovečenje in razvrednotenje vsega. Mnogi narodi se temu krčevito upirajo, kot nam kaže vsakodnevno opazovanje. Slovenski narod je to storil že takrat. Našemu odporu je načeloval geslo „Mati, domovina, Bog“, in z njim je bilo najjasneje poudarjeno diametralno nasprotje z onimi nameni. Te vrednote so vodile domobranksko borbo do smrti, te vrednote vodijo tudi nas, danes.

Ob teh razmišljanjih ne moremo mimo mladine in njene vloge za bodočnost. Tudi za mladino imajo naše žrtve velik pomen. Mlajši morajo biti nadaljevalci starejših. Tudi do mladih, takrat še nerojenih, seže vetrinjska tragedija. Hočeš nočeš nosijo v sebi vsaj podzavestno del tedanjega trpljenja. Katero dekle, kateri fant, kateri otrok nima med pobitimi bližnjega sorodnika? Kateri oče, katera mati ne nosita v sebi najtežjih spominov na tista leta? Tudi če starši morejo, lega vse to v notranjost njihovega otroka in ga teži, dokler ne spozna vzrokov in razpleta dogodkov. Če mu starši in drugi ne bodo tega prikazali čimbolj popolno, bo čutil v sebi obenem vrzel in breme, ki jima ne bo videl smisla. Celó življenje bo vedel, da izhaja iz preizkušene naroda, iz težkih dogodkov, ne bo mu pa jasno, zakaj je pravzaprav v Argentini, kateri je končni razlog življenja v tej dvojnosti. Spraševal se bo po vzrokih, a jim ne bo znal odgovora. Skratka, tudi zaradi tega bo lahko izkoreninjen. Zato starši naredo dobroto svojim otrokom in vsem mladim, če jim jasno opisujejo vzroke, dogodke in smisel zdomstva. S tem zadovoljujejo njihovim duševnim potrebam.

Je pa še drug zunanji razlog. Ne moremo namreč od mladine zahtevati, naj bo slovenska, naj goji ali vsaj ohranja vrednote v neslovenskem svetu, naj išče pravo in ustvarjalno ravnotežje med slovensko in argentinsko realnostjo, v kateri živi, če ji ne prikažemo z vso jasnostjo izvor in vzrok njenega življenja v teh posebnih okoliščinah. Ne moremo iskati smisla in razlogov za obstoj naše emigrantske skupnosti izven razlogov, ki so jo povzročili. Božja volja je dopustila, da je slovenski narod doživel tragedijo, katere posledice čutijo tudi mlajši rodovi. Mladina se bo veliko laže obdržala slovenska, če se bo seznanjala z našo najbližjo preteklostjo, poleg še drugih elementov slovenstva. Kontinuiteta je bila že omenjena. S tako podlago se bodo mladi, ki čutijo slovensko, veliko laže vključevali popolnoma zavestno in hoteno v našo narodno in politično skupnost, ter spoznavali njeno pomembnost zanje in za rešitev Slovenije izpod rdeče tiranije.

Mladina si želi plemenitih idej, ki bi jo vodile v bodočnost. Komunistična ideologija jih mladini v Sloveniji ne more dati. Preveč jasno in žalostno se nam to kaže v razuzdanosti in brezcilnosti, ki mladino tam na splošno označuje, in so med njo le izjeme. Mladina hoče idej, Slovenski

mladini v svobodi ni treba hoditi predaleč ponje. Zadosti jih lahko dobi v duhovni vsepričujočnosti domobranstva, ki že s samo besedo prikazuje, da gre za obrambo doma, in to v okviru omenjenega trojnega gesla. Pa še nekaj: Če bi kdaj kdo od mlajših podvomil o resničnosti tega, kar danes praznujemo, naj pomisli, da bi ob spremenjenih razmerah lahko poromal v Kočevski rog ter začel spoštljivo kopati. Našel bi z žico zvezane zemske ostanke dvanajsttisočev. Cankar v svoji znani črtici „Kostanj posebne sorte“ opisuje neznano moč, cvetje in lepoto kostanja, ki jim ljudje niso vedeli vzroka. Kopali so pod njim ter našli lobanj in kosti, da se jih ni dalo prešteti. Šele tedaj se je izkazalo odkod ta moč, ta ljubezen in ta mladost. Cankar zaključuje, in z njim mi vsi: „Oj, prijatelji ljubi moji, to nam bodo še cveteli kostanji“.

Omenimo verz iz znane domobranske pesmi: „Naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta...“ Naša borba so rekli oni takrat. Naša borba pravimo tudi mi danes, in to dokler gruda ni oteta. In spet drug verz, ki pravi: „Jaz sem tu. Nasilnik stoj. Narod moj je samosvoj...“. Tudi to ponavljajmo mi danes: Narod moj je samosvoj. Če so kdaj bili dvomi o tem, jih danes ni več. Tudi v tem je domobranstvo, ki je po namenu borcev bila slovenska vojska, mejnik na poti v definicijo našega narodnega teženja, ki naravno ne more biti drugo kot realizacija v slovenski državi. To je program bodočih generacij, ki jih ne strašijo te težave, ki so s tem zvezane. Otresti se moramo misli, ki nam je bila toliko časa ponavljana o utopičnosti tega cilja. To ni samo lep in visokoletič ideal, ki naj bi bil pa neuresničljiv. Nasprotno, je uresničljiv, a odvisen od našega hotenja in prizadevanja.

Prepričani smo, da so komunističnemu režimu ure štete, čeprav morda ne dobesedno. Lahko bo še več let zaslužnjeval Slovenijo, a njegov konec se je gotovo že začel. To postavlja Slovence pred nove zgodovinske možnosti. Ne smemo jih pustiti mimo, kot se je na žalost že kdaj zgodilo.

Ob tem pa naj za nas velja tudi žalostna izkušnja iz Turjaka, namreč, da ne bi zaradi nebitvenih razlik izgubljali enotnosti in moči ter s tem glavnega cilja, ki je kot vedno svoboda ni samostojnost našega naroda. Imejmo to pred očmi, ko ocenjujemo pomembnost naše emigrantske skupnosti in naše delo sploh. Nesposobnost, bednost, in nemoč jugoslovanskega komunističnega režima je vedno bolj očita. Režim se vedno bolj razgalja v svoji nenaravnosti. Laž, na kateri temelji, bo najprej njega strmoglavila. Zato se nam ne zdi potrebno zapadati vabljivi luči nasilnih sredstev, ki smo jih vajeni od nekaterih emigrantskih skupin različnih narodnosti. Naj se režim tega od nas ne boji. Boji naj se pa resnice, ki je danes edino, pravo in najbolj učinkovito orodje. Resnica izpovedana neustrašeno, prilično ali neprilično, bo, tudi preko nas, naš narod osvobodila. Mi zbrani danes na tej proslavi in vsi tisoči Slovencev, ki z nami utripajo, ponovno izpovedujemo zvestobo vsemu, kar je plemenitega, in na neizrečen način zagotavljamo služiti slovenskemu narodu, dokler nas od njega smrt ne loči.

Tragedija domobrancev in drugih žrtev se je sublimirala in se spreminila v brezčasno navzočnost, ki ne bo nikoli zamrla. Njihove oči so uprte v nas in skozi nas gledajo v večnost. Nam je dano živeti v posebnih časih in razmerah. Tako kot so oni sprejemali smrt, tako sprejemajmo mi življenje, z vsemi odgovornostmi, ki nam jih značaj naše emigracije nalaga. Bodimo ponosni nanje, ostanimo jim zvesti. Razkropljeni leže po slovenski zemlji v množičnih grobiščih in kličejo božji blagoslov nanjo in na nas, da naj vztrajamo. Da bo tudi zaradi našega prizadevanja slovenska zemlja nekoč deležna svobode v pravici, resnici in ljubezni.

Fusilamientos!

¿Se enteró Ud. que en Surinam, la ex Guyana Holandesa, el gobierno fusiló a 32 personas acusadas de intervenir en un complot contra las autoridades? La noticia se publicó, pero muy al pasar y sin volver a mencionarla. Lo que pasa es que los fusilados eran anticomunistas, gente para la cual no tiene vigencia eso de los derechos humanos. Por la misma razón la prensa mundial condena los ataques a los indios de Guatemala, pero no recuerda los mismos ataques a las mismas tribus en Nicaragua, 20 metros más allá de la frontera.

(por Aldo Cammarota en la revista "Creer", Nº 96)

Postavljeni pred zid!

Morda ste po naključju brali, da so v Surinamu, bivši nizozemski koloniji, postavili pred zid in ustrelili 32 oseb, ki so bile obsojene, da so kovale zaroto proti oblastem? To novico so sicer svetovni časopisi objavili, vendarle le kar tako mimogredé, ne da bi se potem še kdaj povrnili nanjo.

Vzroka za to je iskati v dejstvu, da so bile vse žrtve odločni PRO-TKOMUNISTI, to so tiste vrste ljudi, za katere, se zdi, tista pesem o ČLOVEKOVIH PRAVICAH — ne velja!

Iz istega vzroka svetovni tisk obsoja napade, katerih žrtve so guatemalski indijanci, a se ne more spomniti smrtonosnega preganjanja, kateremu so podvrženi Indijanci istega rodu v sosednji Nicaragui, lahko bi rekli samo 20 metrov tam čez.

VSI TISOČI SLOVENCEV, KI Z NAMI UTRIPAJO, PONOVO
IZPOVEDUJEMO ZVESTOBO VSEMU, KAR JE PLEMENITEGA,
IN ZAGOTAVLJAMO SLUŽITI SLOVENSKEMU NARODU,
DOKLER NAS OD NJEGA SMRT NE LOČI!

Deklaracija S.L.S. ob 90-letnici!

Ob 90-letnici svojega obstoja Slovenska ljudska stranka, kot ena najstarejših krščansko-demokratsko usmerjenih strank v Evropi, čuti dolžnost, da ta jubilej poudari z naslednjo deklaracijo:

SLS je od vsega začetka trdno stala v obrambi narodovih pravic na vsem slovenskem ozemlju. Odtod izvira nesporno dejstvo vodilnega položaja, ki ga je zavzemala v slovenskem političnem dogajanju od leta 1892 dalje. Tudi v času tragične naci-fašistične okupacije in v obdobju komunistične revolucije je SLS ostala zvesta svojim načelom in poslanstvu. Kakor tedaj tako tudi danes še vedno poudarja, da komunistični totalitarni režim izključuje politično svobodo, jo zato zatira, uničuje moralne in narodne vrednote in onemogoča rast našega naroda. Zato je v tem zgodovinskem obdobju njena prva skrb in glavna politična naloga, da se slovenski narod v Republiki Sloveniji reši komunistične tiranije, ter sodeluje v ta namen z vsemi demokratičnimi silami, ki hočejo doseči to osvoboditev tako našemu narodu kakor tudi drugim narodom Jugoslavije, ki nikdar niso svobodno sprejeli komunistične ideologije in komunistične oblasti.

Slovenci smo se ohranili 1200 let na enem najbolj spornih in nevarnih delov Evrope, na križišču interesov Vzhoda in Zahoda. Po svobodni odločitvi in v duhu Majniške deklaracije smo leta 1918 vstopili v državno skupnost s Hrvati in Srbi ter drugimi južnoslovanskimi narodi prepričani, da je bil ta korak rešitev za naš narod.

Ker pa je postalo nerazumevanje za zdrave in pravične odnose med posameznimi narodi v novi državi vedno bolj nevarno, je SLS z dr. Koroščevo Slovensko deklaracijo 30. decembra 1932, ki je še danes pomembna, še enkrat pokazala rešilno smer: Slovenci, Hrvati in Srbi naj bi si po svobodnem sporazumu in na demokratični osnovi zgradili državo enakopravnih edinic, katerih ena bi bila Slovenija. Tej Sloveniji naj bi bile priznane: narodna individualnost, ime, zastava, etnična skupnost, finančna samostojnost, politična in kulturna svoboda.

Razvoj v Jugoslaviji pa je šel prav v nasprotno smer in s tem zrahljal temelje državne zgradbe, kar je imelo kot posledico zlom ob sovražnem vdoru leta 1941.

Po vojni in revoluciji je bil sprejet v New Yorku 23. aprila 1954 program SLS, ki je jasen izraz takrat danih možnosti ter predstavlja enega izmed mejnikov v njenem načelnem stališču. Kakor tedaj tako danes izjavljamo:

slovenski narod sestavljajo Slovenci po rodu, jeziku, narodni zavesti, izročilu, kulturi, mišljenju in hotenju, ne glede na kraj rojstva niti na to, ali žive na svoji zemlji ali v svetu, v okviru sedanje republike ali v drugih državah;

slovenski narod ima po naravnem pravu pravico do svoje države. Zato SLS stremi in dela na tem, da narod to svojo pravico uveljavi in se ves združi v slovenski državi. Posebna in trajna skrb slovenske države naj bo posvečena tistim članom naroda, ki žive zunaj njenih meja;

Slovenija naj bo urejena po krščanskih načelih o pravicah osebe in družine, svobode v družbi, demokracije in socialne pravičnosti; oblika družbenega sožitja naj bo izražena v svobodno izglasovani slovenski ustavi;

slovenski narod naj odloči s splošnim, enakim in tajnim glasovanjem vprašanje vstopa slovenske države v vsako zvezo držav, kadar bi svetovne in evropske razmere ali koristi narodov svetovale tesnejšo povezanost držav za skupno ohranjanje miru, za pospeševanje kulturne rasti in razvoj gospodarstva. Prav tako ohranja tudi neodpovedljivo pravico, da izstopi iz državnih zvez, če se narod za to odloči svobodno in na demokratičen način.

Ob spominu na vse, ki so v teku devetdesetih let s svojim nesebičnim delom in žrtvami pomagali, da se utrdi med slovenskim narodom zgodovinska vloga krščansko-demokratske misli, slovesno izpovedujemo našo nemajno voljo, da postane Slovenija svobodna, samostojna in združena.

Načelnik SLS Miloš STARE — Buenos Aires

Podnačelniki: Dr. PUŠ Ludovik — New York; Dr. KREMŽAR Marko — Buenos Aires; MARKEŠ Peter — Toronto; SEKOLEC Franjo — London
Glavni tajnik: MELAHER Jože — Cleveland

Člani načelstva:

Argentina: BENEDEČIČ Miha, BRULA Janez, Dr. CUKJATI Katica, DIMNIK Janez, Dr. DEBELJAK Tine, Dr. DOBOVŠEK Jože st., HIRSCHGGER Rudolf, Dr. KRIVEC Jože, RANT Pavle, SMERSU Rudolf, STARIHA Božo, inž. ŽAKELJ Jože

Kanada: MAUSER Otmar — Toronto

Španija: Inž. MAGISTER Marjan — Madrid

ZDA: PERČIČ Andrej — Gilbert

Buenos Aires, decembra 1982

Opombe h knjigi Škof Rožman

I. 1. Najprej naj dopolnim in opredelim naslov! Gre za knjigo: Škof Rožman, III. del (904 strani in 41 dokumentov, Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1977), ki jo je napisal preč. g. dr. Jakob Kolarič CM.

Za pisanje sem se odločil iz več nagibov. Najprej na ponovno prošnjo uredništva. Drugič na avtorjevo željo, izraženo v uvodu, da bi knjiga na vseh straneh izzvala stvarno kritiko. Pa tudi iz osebne želje, da nekaj prispevam k dopolnitvi življenjepisa škofa Rožmana in drugih oseb, ki se v knjigi omenjajo, v prvi vrsti nadškofa Vovka, ter tedanjih razmer.

Vsako človeško delo je nepopolno in potrebno popravkov. Toliko bolj tako obširna zgodovinska knjiga, kakr je knjiga Škof Rožman. Ker je avtor odvisen od pismenih in ustnih podatkov, ki jih ni mogoče vselej preizkusiti, se utegnejo vrniti zmotne trditve. Avtor se preveč zanese na kako osebo, ki mu pošlje podatek in iz obzirnosti ne zahteva dokazov. Tako se v zgodovinski knjigi nujno nabere več nepopolnih podatkov, ki jih je treba popraviti, da ne bodo prešli v zgodovino in se ponavljali pri drugih piscih. To velja še posebej za to knjigo, ki velja za odlično dokumentirano in zato veljajo na splošno za dokončne, se ponatiskujejo in dobivajo še več veljave. Nekatere nepravilnosti resda niso pomembne, ta ali ona pa zelo. Ker je knjiga bila pisana v tujini in izdana 32 let po vojski, manjka pričevanje mnogih oseb, spet druge se pa ne morejo več braniti.

Knjiga vsebuje ogromno dragocenih podatkov. Zato jo vsem zelo priporočam. Ob stoletnici rojstva škofa Rožmana bi bilo res prav, da bi celovško Družbo sv. Mohorja z nakupom te knjige podprli. Knjiga ne govori samo o Rožmanu, temveč je pravi učbenik za spoznavanje slovenske zgodovine med drugo svetovno vojsko v Ljubljanski pokrajini.

2. Pri izbiri mest, ki se jih bom dotaknil, se ne bom držal zapovrstnih strani knjige, temveč bom skušal potrditi, popraviti ali dopolniti zdaj to, zdaj drugo trditev. Znam ceniti trud, ki ga je avtor vložil v to delo, in bom skušal pisati stvarno kritiko. Dodal bom to ali ono, kar ne spada nujno v kritiko te knjige, a se mi zdi prav, da je nekje zapisano.

Številke, ki jih bom navajal v oklepajih, se vselej nanašajo na to knjigo. Prosim, da vsakdo, kdor bi v teh člankih opazil kako neresnično trditev ali napačno sklepanje, to sporoči uredništvu ali meni, ki sem edini odgovoren za vsako trditev.

3. V prvih člankih bom govoril o odhodu škofa Rožmana iz Ljubljane v soboto, 5. 5. 1945, v Celovec. Ker je treba tistim bralcem, ki knjige še nimajo, predstaviti osebe in obenem napraviti okvir za dogajanja, o katerih bo govor, bom to pot „samo „scočil“ Kolaričevo poročilo o prihodu sla v Ljubljano z dobesednim poročilom kanonika Kraljiča o isti zadevi.

Kolaričevo poročilo se glasi: „Sel, tirolski vojak, je s povabilom škofijskega ordinariata v Celovcu tisto soboto zgodaj zjutraj prišel v Ljubljano in se javil na škofiji. Prvi, ki ga je srečal, je bil škofov tajnik. Sel mu je izročil zaupno pošto. Tajnik jo je nesel škofu“ (403, prim. točko 9!).

4. Krško (celovško) škofijo je tedaj upravljal kapitularni vikar Rohrach, ki ga najprej predstavim. Nadškof dr. Andrej Rohrach je bil od 21. 7. 1935 pomožni škof krškega škofa Adama Hefterja. Po Hefterjevem odstopu je 15. 7. 1939 postal kapitularni vikar (ŠR I, 100) škofije, ki jo je vodil do poletja 1945, ko je njen škof postal dr. Jožef Köstner. Upravljal je tudi tisti del ljubljanske škofije, ki so ga Nemci l. 1941 zasedli. Kolarič ga imenuje „škof krške škofije“ (140). Pozneje pove natančneje, da je bil samo kapitularni vikar in je od 10. 10. 1943 vsak mesec po en teden bival v Celovcu, večji del pa v Salzburgu, ker je postal salzburski nadškof (400). Rohrach je bil Rožmanu in Slovencem naklonjen. Rožman je bil v šolskem letu 1914/5 v Celovcu v 4. letniku njegov profesor za cerkveno pravo (ŠR I, 100). L. 1937 je prišel s Hefterjem na Jegličev pogreb. Na Gorenjsko, kjer so Nemci pustili prav malo slovenskih duhovnikov, je pošiljal nemške, ker drugih ni mogel poslati. Ko je Rožman 30. 5. 1943 v Ljubljani posvetil škofijo Marijinemu brezmadežnemu Srcu, je Rohrach na isti dan opravil posvetitev v Kranju (140). Imel je rad slovenske in hrvaške duhovnike. Ko so l. 1941 ob začetku velikega tedna zaprli 53 koroških slovenskih duhovnikov, so bili v nevarnosti, da jih odpeljejo v Dachau. Škof Rohrach je dosegel, da so bili izpuščeni, če podpišejo izjavo, da zapuste svoje župnije. Večina je bila nameščena na nemške fare škofije, drugi so morali škofijo zapustiti. Med vso vojsko niso smeli obiskati domačih krajev in svoje župnije. Tako po vojski je škofijski list dne 15. 5. 1945 napovedal, da se bodo izseljeni in izgnani duhovniki čimprej vrnili na svoje slovenske fare (Naši vojni duhovniki, Celovec, 1968, 482, odslej: NRD). Selski župnik Alojzij Vavti piše, da ga je nadškof Rohrach obiskal v celovškem zaporu januarja l. 1944 in mu vlil veliko tolažbe in poguma v zaskrbljeno srce. Leta 1935 je Rohrach bival dober teden na oddihu v župnišču pri Vavtiju na Selih. Leta 1945 se je Vavti po vojski iz kaznilnice na Nemškem vračal na Koroško. 6. junija se je z nadškofom v avtu peljal v Celovec (Naš tednik 1975, 18, 4). Rohrach se ni pomišljal omeniti krivice, ki so jih Nemci storili koroškim Slovencem, katerih vernost je poznal. Okoli l. 1947 je v salzburski stolnici med pridigo povedal: „Ko so nacisti selili slovenske koroške družine, so jim dali pred odhodom kratek rok, da spravijo skupaj najpotrebnejše stvari za pot. Neka slovenska mati je v naglici snela s stene podobo Matere božje in jo spravila med prtljago v prepričanju, da jim bo ta najbolj potrebna v tujini (Podatek župnika Alojzija Ilca, ki je v letih 1945—52 študiral bogoslovje in deloval v salzburski nadškofiji in se v Salzburgu z Rožmanom in Rohrachem pogosto pogovarjal. Odslej: Ilc). Ker je bil Rohrach le malo v Celovcu, je bil kancler dr. Jožef Kadras njegov generalni pooblaš-

ščenec za vodstvo krške škofije (Koledar Družbe sv. Mohorja 1961, 56, odslej: KDMC 1961).

5. Povabilo za Rožmana je bilo napisano na pobudo in prošnjo dekana Koširja. Kristo Košir je bil od 10. 1. 1929 do smrti 25. 3. 1962 župnik in pozneje tudi dekan na Žihpoljah. Kolarič ga imenuje „dobri Košir“. Knjiga NRD ga imenuje „izredna osebnost“. Od 1. 1941 do konca vojske je bil tudi on na nemških farah, nazadnje v št. Vidu pri Glini (NRD 123—138). Da bodo tega dobrega koroškega duhovnika, zavednega Slovenca, rešitelja škofa Rožmana in prijatelja begunskih duhovnikov bravci bolje poznali, naj povem nekaj več tudi o njem. Že njegov prijatelj dr. Franc Zeichen, župnik fare št. Rupert pri Velikovcu, med vojsko upravitelj župnije Gunzenberg nad Strassburgom v Krški dolini, mi je o njem lepo govoril. Po vojski sta se vrnila vsak na svojo župnijo, Košir kmalu, Zeichen šele avgusta. Po vrnitvi na Žihpolje je Košir rekel Zeichnu: „Faro sem pustil slovensko, dobil sem pa nemško“ (Tudi to je nasledek beograjskega puča l. 1941). Nadalje je Zeichnu svetoval: „Ko se vrneš v št. Rupert, vzemi s seboj duhovnika, ki je pri tebi!“ Tako se je Košir tudi zame zavzel, čeprav me nikoli ni videl.

Ko je Košir tik pred koncem vojske od partizanov zvedel, da nameravajo Rožmana v Ljubljani usmrtiti, je prosil vplivne osebe, da bi škofa spravile v Celovec. Obrnil se je na Rohracherja (400), šel je h Kadrasu (KDMC 1961, 56) in k jezuitu profesorju p. Gottfriedu Heinzlu, ki je oskrboval faro v Kranju (Svob. Slov., Bs. As. 1983, 10, 1), da bi Rožmanu pomagali. Njegov trud ni bil zastonj. Ordinariat je škofa povabil v Celovec. Heinzl se je pomudil, da posreduje prenos pisma (401).

Košir je prvi obiskal begunske duhovnike, ki so bivali v celovski škofijski palači. Rad bi jim preskrbel namestitve na koroških župnijah. Nekaj jih je sprejel v svoje župnišče. Druge je obiskoval in tolažil. Ko so duhovniki odšli iz škofijske palače, so se radi oglašali v župnišču na Žihpoljah. Košir jih je vabil k sebi, gostil in spodbujal (NRD).

6. Kdo je napisal povabilo za škofa?

Kdras piše: „Škofu Rožmanu sem napisal uradno pismo“ (401).

Heinzl trdi: Zadnji predsednik celovške nac. sve. deželne vlade je dal v četrtek 3. maja ljubljanskega nadpastirja povabiti po škofijskem ordinariatu v Celovec (KDMC 1961, 56).

Kolarič piše, da je bil Rohrachere Rožmanov rešitelj, ki je imel veliko besedo v začetku maja l. 1945, ko je krški ordinariat Rožmana povabila v Celovec „na posvet“ o dušnem pastirstvu na Gorenjskem (637).

SS 83, 10 piše, da je celovski škof napisal pismo.

Vsi imajo prav. Čeprav je tipkano pismo sestavil Kdras, ki pa se, menda iz previdnosti, ni podpisal, tudi zadnjih dveh trditev ni mogoče zanikati. Mirno moremo trditi da je nadškof duhovni oče povabila. Njega je Košir najprej prosil za pomoč. Rohrachere je z Rožmanovim prihodom računal. Zato si ni mogoče misliti, da ne bi bil on sam Kdrasu naročil ali

vsaj dovolil, da škofa povabi v Celovec. Kdras je v povabilu omenil kapitularnega vikarja. Menda je s tem hotel škofu namigniti, da zadevo tudi nadškof prizna in s povabilom soglaša.

Vendar Kdras pisma ni samo sestavil in iz previdnosti morda sam pretipkal, temveč se je tudi potrudil, da je za povabilo dobil pretvezo. Govoril je z deželnim predsednikom Natmessnigom, kateri mu je naročil, naj škofu uradno sporoči, da hoče z njim nujno govoriti v cerkveno-državnih zadevah in naj brž ko mogoče pride v Celovec. Kdrasa je tudi opozoril, da zadnji vlak na Gorenjsko odide 3. maja o pol petih popoldne. Sel mora povabilo izročiti škofu še isti dan, da bodo nemške oblasti škofa pustile iti prek demarkacijske črte. Sel se mora zavedati, da je ta pot zanj lahko smrtno nevarna.

7. Kdras je uradno povabilo takoj napisal in ga izročil p. Heinzlu, ki je Kdrasa prosil dovoljenja, da Rožmanu v spremnem pismu pojasni namen povabila. Vendar je spremno pismo napisal šele drugi dan v Kranju. V njem prve, da je avtor povabila kancler Kdras. Iz pisma je razvidno, da mu je Kdras dal tudi navedila, kaj naj v tem pismu omenja, saj stoji v njem npr. stavek: „Preč. g. kancler tudi misli...“ Od Koširja bi bila utegnili priti zamisel, zapisana v pismu: Za ogrožene duhovnike ljubljanske nadškofije bi bilo mogoče začasno poskrbeti v slovenskem delu Koroške (403).

V istem pismu je nadalje rečeno: „Slovenski duhovniki krške škofije so v veliki skrbi za Vašo Ekscelenco in Vaše duhovnike“ (402). Kateri so ti koroški duhovniki? O živih ne govorim, od pokojnih morem za neposredni čas po vojski z gotovostjo navesti dva, ne da bi koga izključeval: škofa sta zagovarjala kanonik Valentin Podgorc in prelat dr. Rudolf Blüml (Dr. Anton Trdan, župnik. Odslej: Trdan).

V pismu stoji tudi zapisano: „Na odločujočem in naklonjenem mestu je“ (kancler) „o vprašanju govoril in prejel odgovor, da začasno pride na Koroško“ (402). To „odločujoče in naklonjeno mesto“ je lahko Rohrer, lahko Natmessnig ali oba skupaj. Naklonjenosti Natmessniga so bili dnevi šteti in zato ni več dosti pomenila. Heinzl tudi piše: „Če bi Vaša Ekscelenca ne hotela priti na Koroško, Ljubljano pa bi vendarle za nekaj časa hotela zapustiti, je navedeno mesto svetovalo, da bi se podala tja čez Sočo“ (ŠR III. Dokument štev. 30). Tudi tu je „navedeno mesto“ lahko Rohrer ali Natmessnig.

Pismi sta sestavljeni tako, da bi škofa prepričali, naj čimprej odide iz Ljubljane. Avtorja sta pazila, da nadškofa ne bi spravila v zvezo s povabilom, Rožmana pa ne prestrašila, in zato govorita o začasnem odhodu, o pogovoru z Natmessnigom in o možnosti škofovega posredovanja pri angleški zasedbeni oblasit. Pazita, da ne bi prevzela kake odgovornosti za škofovo odločitev. Dovolj jasno pa Heinzl škofu namigne, da glavno pri povabilu ni njegov prihod v Celovec, temveč njegov umik na Zahod.

8. Heinzl je takoj šel na vlak, tako da v Celovcu ni utegnil pisati

spremnega pisma, tudi če bi ga bil hotel že tam napisati. Morda ga je sestavljal na vlaku do Jesenic. Potlej bi pa res lahko bil ubit. Na Jesenicah je moral bežati v zaklonišče, nato je bila lokomotiva iz zraka kmalu uničena in je moral iti peš do Kranja, kamor je prišel po 20 urah okoli poldne 4. maja. Po maši je napisal spremno pismo. Hkrati so nastale zanj nove težave. Več let pozneje je zapisal: „Toda kako naj pridem do škofa? Civilist ni smel prekoračiti meje. Tedaj se je ponudil dobrosrčen nadporočnik s Predarlskega, da dostavi škofu pismo osebno po zanesljivem tirolskem vojaku (KMDC 1961, 56).

Neverjetno, koliko so si vsi ti ljudje, od dobrega Koširja do zanesljivega Tirolca prizadevali, da bi škofa spravili iz Ljubljane na varno. Košir si res ni mogel misliti, da bo s svojimi prošnjami sprožil tako naglo, obširno, požrtvovalno, smrtno nevarno, daljnosežno in uspešno prizadevanje za škofovo rešitev.

Veriga oseb in dežel, ki so pri rešitvi Korošca Rožmana vede ali nevede sodelovale, je torej naslednja: koroški partizani, Košir, salzburški nadškof Rohrer, doma iz vzhodne Tirolske; Kadrass, čigar predniki so se z Gorenjske preselili na Koroško (njegov sorodnik je rekel begunskemu duhovniku, župniku na Gorenjskem: „Tudi mi smo od tam doli“), Natmessnig, p. Heinzel (umrl na avstrijskem štajerskem l. 1968), nadporočnik s Predarlskega in vojak iz Tirolske.

9. O prihodu sla v Ljubljano pove več kanonik Janez Kraljič. Pred smrtjo je v Argentini slovenskemu duhovniku dovolil, da je dolgi pogovor z njim posnel na zvočni trak. Njegovi podatki o Rožmanu so zanimiv prispevek h zgodovini tedanjega časa. Tu jih bom dobesedno navajal. Stavki niso vselej lepo oblikovani. O prihodu sla do ljubljanskega škofa Kraljič takole pripoveduje:

„Ko je prišel iz Celovca od Kadrassa jezuit Heinz, Heinzel — nekaj takega je bilo, smo govorili z njim v Celovcu — je na prvi petek zvečer pred sedmo uro prinesel pismo od Kadrassa. škofijska vrata so bila že zaprta in zato ni mogel do škofa. Trdil je, da je duhovnik, nič ni pomagalo. Trdil je, da je jezuit, niso mu odprli. Drugi dan zgodaj zjutraj je prišel in so ga pustili pod stražo k škofu in tam je izročil pismo škofu“ (Prim. točko 3!).

(Bo še.)

Nos encontramos en medio de la mas formidable guerra de religión, cuya existencia sin embargo no se declara.

(Pierre Virion, El gobierno mundial y la contra-iglesia)

NACIONALIZEM IN KRŠČANSTVO

Človek z vida krščanske misli

PETO PISMO

Znano nam je že naziranje, ki pravi, da je tudi človek le poseben kos samega prirodnega stvarstva. Resda utegne človek tudi najbolj razvite živali v marsičem prekašati, a ta razlika ni bistvena: tudi žival prekaša v marsičem samo rastlino in vendar spada tudi žival v isto prirodno življenje kakor rastlina. Enako pomenja tudi človek v razmerju do živali samo neko višjo razvojno stopnjo življenja. Resda je človek poseben „svet v malem“, ki se pa v bistvu prav nič ne razlikuje od vesoljne prirode: prirodni svet je obenem edini pravi „svet v velikem“.

Takó je telesno svojstvo človeka v sestavni zvezi z vso ostalo prirodno telesnostjo in kdor pozna to drugo, temu tudi človeško telo ni več nobena uganka. Enako je tudi samo življenje človeka sestavno povezano z vsem ostalim prirodnim življenjem in naj bo to življenje same rastline ali prave živali. Kdor pozna to drugo, prirodno življenje, samo ta je na najboljši poti tudi do pravega spoznanja življenja, ki je za človeka značilno. Tudi človek ima telo, tudi človek nadalje raste, se hrani, čuti in tudi njegovo življenje nastaja, se razvija, propada. Zato je tudi človek in to po vsem obsegu svoje narave pravo prirodno bitje, ki je k vsemu temu prav gotovo obenem najpoznejše bitje na svetu. Tudi v človeku ne dobimo ničesar, kar bi v bistvu ne bilo že dano v vsej neživi in živi prirodi.

Vsak mi bo pritrdil, da je evangelijska misel takemu izključno prirodnemu pojmovanju človeka na vso moč nasprotna. Vprav vsled tega marsikateri nasprotniki krščanske misli samemu krščanstvu celo to očitajo, češ, da evangelijska misel same prirodne strani človeka sploh ne pozna in da nam zato podaja tako sliko človeka, kakor dejanski ni nikjer uresničena. Ta očitek je pa vse drugo nego stvarno upravičen. Zakaj tudi evangelijski, krščanski misli je znana mnogočeta ter prav bistvena povezanost človeške narave s samo neživo in živo prirodo in nam tudi blagovestja slikajo to povezanost kar najjasneje. To dejstvo moram prav posebej poudariti, da bo naš pogled na samo evangelijsko misel že naprej tudi vseskozi pravičen.

Saj je prav gotovo res, da ima človek tudi svoje prirodno svojstvo in da se po tej strani seveda tudi človek v bistvu prav nič ne razlikuje n. pr. od same živali. Drugo vprašanje pa je, ali je to edino svojstvo človeka, ali pa dobimo v njem še take strani, ki bi jih v vsej neživi in živi prirodi že naprej zamen iskali. In evangelijska misel se bavi samo s tem drugim vprašanjem in je zato že naprej zgrešen očitek, kakor da hoče ta

misel človeka iz vsega prirodnega stvarstva kratko malo iztrgati. To važno dejstvo hočem pokazati zlasti na primeru prvih treh evangelijev, ki so tudi po svojem slogu in po svojih življenjskih primerih miselnosti preprostega, vsakdanjega človeka še najbolj pristopni.

Pri Mt. VI, 25—32 beremo, da naj ne bomo v skrbeh za svoje življenje, kaj bomo jedli, tudi ne za svoje telo, kaj bomo oblekli. „Poglejte ptice pod nebom: ne sejejo in ne žanjejo in ne spravljajo v žitnice, in vaš nebeški Oče jih živi. Ali niste vi veliko več vredni ko one? Kdo izmed vas pa more s svojo skrbjo dodati svoji postavi en komolec?“ Enako da tudi lilije na polju rastejo in se ne trudijo in so vendar lepše oblečene nego se je oblačil sam Salamon. Tem manj naj bo človek v skrbeh samo za take, mi bi rekli, zgolj prirodne stvari. „Saj ve vaš nebeški Oče, da vsega tega potrebujete. Išcite najprej božjega kraljestva in njegove pravice, in vse to se vam bo navrglo.“ Enako Lk. XII, 22—31. Že ti dve mesti sta za naše sedanje vprašanje odločilnega pomena. Saj nam prikazujeta prirodno svojstvo človeka celo v trojni luči. Prvič da je tudi človek neobhodno navezan še na same prirodne dobrine, kar je znano tudi Očetu v nebesih. Drugič da se vprav v tem pogledu tudi človek prav nič ne razlikuje ne od živali in ne od rastline, ne od ptice na nebu in ne od lilije na polju. In tretjič da se vprav ta, prirodna stran razvija tudi pri človeku po — nespremenljivih zakonih prirode, ki jim tudi vsa človeška skrb ne more nič (ne „enega komolca“) dodati in nič odvzeti. Vprav zato naj velja naša glavna skrb drugi in ne sami prirodni strani našega celotnega bistva.

Še določeneje beremo pri Mt. X, 28—31: „Ne bojte se tistih, ki umore telo, duše pa ne morejo umoriti; bojte se marveč tistega, ki more dušo in telo pogubiti v pekel. Ali se ne prodajata dva vrabca za en novčič? In ne eden od njih ne pade na tla brez volje vašega Očeta. Vam pa so tudi lasje na glavi vsi prešteti. Nikar se torej ne bojte! Več ko mnogo vrabcev ste vredni vi.“ Enako Lk. XII, 4—7. Torej telo in duša sta obe sestavini človeške narave in telo daje tudi človeku značaj prirodnega bitja. In da tu ni misliti le na telo v samem snovnem pomenu besede, temveč tudi na samo prirodno življenje človeka, povedo izrecno še tele nadaljnje Kristove besede: „Kdor najde svoje življenje, ga bo izgubil, in kdor izgubi svoje življenje zaradi mene, ga bo našel“ (Mt. X, 39). Mi bi rekli: duhovno življenje človeka je cena prirodnega in prirodno življenje človeka je samo sredstvo duhovnega. V ostalem se tudi tu izpoveduje, da je človek kot prirodno bitje kakor vrabec na cesti in da je njegovo prirodno svojstvo že naprej „prešteto“ in se tudi samo razvija po neizbežnih zakonih vsega prirodnega stvarstva. Dodaja se pa še prav posebno določilo človeške prirodnosti: človek je kot prirodno bitje obenem uničljiv in to tako uničljiv, kakor je uničljiva tudi rastlina ali žival.

Zdaj postajajo še posebej razumljive tudi nadaljnje evangeljske ponačitve človeške prirodnosti. Zopet pri Mt. VI, 22—33 beremo: „Svetilka tvojega telesa je oko. Če je torej tvoje oko zdravo, bo vse tvoje telo svetlo.

Če je pa tvoje oko pokvarjeno, bo celo tvoje telo v temi. Če se torej tvoja notranja luč stemni, kolika bo tema!“ Podobno Lk. XI, 34—36. Torej dvojno oko, vnanje in notranje, telesno in duševno, čutno in duhovno, prirodno in neprirodno! In prvo vnanje, telesno, čutno oko je dano že sami živali in je obenem eden temeljnih znakov tudi človeške prirodnosti. Sem spada tudi ono dvojno gledanje in slišanje, o katerem beremo pri Mt. XIII, 13—14: „Zato jim govorim v prilikah, ker gledajo pa ne vidijo; in poslušajo pa ne slišijo in ne razumejo. In spolnjuje se nad njimi prerokba Izaieva, ki pravi: Z ušesi boste poslušali pa ne razumeli, z očmi boste gledali pa ne videli.“ Enako Mr. IV, 11—12 in Lk. VIII, 10. Človek kot prirodno bitje marsikaj vidi in sliši, ne da bi to, kar tako vidi in sliši, tudi razumel, tudi duhovno zajel. Vsekakor je pa tako gledanje in poslušanje, ki še ni nobeno pravo umevanje, značilno prirodno svojstvo človeka kakor tudi same živali.

Evangeliji nas nadalje tudi izrecno opozarjajo na temeljno razliko med krvnim in duhovnim sorodstvom ljudi. Pri Mt. XII, 46—50 beremo: „Ko je še govoril množicam, glej, so stali zunaj njegova mati in njegovi bratje in so želeli z njim govoriti. Rekel mu je nekdo: Glej, tvoja mati in tvoji bratje stoje zunaj in žele s teboj govoriti. On je pa odgovoril tistemu, ki mu je to pravil: Kdo je moja mati in kdo so moji bratje? In stegnil je roko proti svojim učencem in rekel: Glejte, moja mati in moji bratje! Kdor koli namreč spolni voljo mojega Očeta, ki je v nebesih, on mi je brat in sestra in mati“. Enako Mr. III, 31—35 in Lk. VIII, 19—21. Ali pri Lk. XI, 27—28 izvemo, kako je neka žena, prevzeta od Jezusovih besed, „povzdignila glas in mu rekla: Blagor telesu, ki te je nosilo, in prsim, ki so te dojile! On je pa rekel: Da, še bolj pa blagor tistim, ki božjo besedo poslušajo in ohranijo“. Torej razlikovati nam je med dvojnim, krvnim in nekrvnim, prirodnim in duhovnim sorodstvom in smatrati je samo duhovno sorodstvo za svojstveno potezo človeka. Toda po istih evangelijskih je tudi za človeka značilno še — prirodno in torej ono sorodstvo, kakor ga dobimo že pri sami živali.

Krvno, prirodno sorodstvo je podlaga dednosti. Zato že preprosti človek rad presoja svojega bližnjega tudi po tem, kar ve ali si vsaj misli o njegovih ožjih sorodnikih, zlasti pa o njegovih roditeljih. In zopet potrjuje to tudi Mt. XIII, 54—56, kjer se domačini nad Jezusom takole spotikajo: „Odkod ima ta to modrost in te moči? Ali ni to tesarjev sin? Ali ni njegova mati Marija? In njegovi bratje, ali niso Jakob in Jožef in Simon in Juda? In njegove sestre, ali niso vse pri nas? Odkod ima vendar ta vse to?“ Podobno Mr. VI, 2—3 in Lk. IV, 16—30. Evangelisti s takimi in podobnimi mesti vsaj posredno jasno dokazujejo, da je človek tudi po evangelijskem pričevanju še dedno pogojen in da se tudi po tej strani v bistvu nič ne loči od same živali. Lev rodi leva, osel pa osla, to oboje bi veljalo tudi po samem evangelijskem pojmovanju — prirodne pogojenosti človeškega življenja. Da, omenjeno posebno mesto je tembolj dokazljivo,

ker po mnenju istih evangelistov ta, prirodna dednost vprav na točki — Jezusa in samo na tej točki nima nobene veljave. Zato se tudi ni čuditi, zakaj pri Lk. IV, 16 celo izrecno zvemo, da je bil Jezus v Nazaretu samo „vzrejen“.

Vsak človek je končno umrljiv. In kako značilno je vprav evangelijsko prikazovanje te umrljivosti! Nanaša se na znano saducejsko zavračanje vstajenja od mrtvih. Ugovarjali so Jezusu, da se lahko žena po smrti moza znova omoži in bi torej po vstajenju v danem primeru utegnila imeti kar sedem mož. Kateri naj bo tedaj njen pravi mož? Jezus pa Saducejem odgovarja, posebno določno pri Lk. XX, 35—36: „Otroci tega veka se ženijo in može; kateri pa bodo vredni, da dosežejo oni vek in vstajenje od mrtvih, se ne bodo več ženili in ne možile, zakaj tudi umreti ne bodo mogli več; enaki so namreč angelom in so otroci božji, ker so otroci vstajenja“. Podobno Mt. XXII, 29—30 in Mr. 24—25. Torej človek je umrljiv in to zopet po prirodni strani svojega bistva, glede katere tudi človek ni več nego sama žival. Zato je pa tudi ona zveza med možem in ženo, na kateri je osnovano enako prirodno razmnoževanje človeštva, samo — za prirodnega človeka značilna in dejanski potrebna. Da, ako dodam še vse drugo, kar smo v tej zvezi od samih evangelistov že izvedli, dobimo tole celotno ter kar posebno evangelijsko zakonitost: kjer krvno, prirodno razmnoževanje, tam krvno, prirodno sorodstvo, tam krvna, prirodna dednost in tam krvna, prirodna smrt. In ta zakonitost je po evangelijskem pričevanju vsekakor tudi za človeka značilna ter bistvena!

Že prvi evangelisti pa poudarjajo še eno posebnost prirodnega človeka in ta je od vseh navedenih najgloblja. Pri Mt. XV, 16—20 beremo, kako daje Jezus svojim učencem tole pojasnilo: „Kaj tudi vi ne umevate? Ali ne veste, da kar prihaja v usta, gre v želodec in se izloča? Kar pa prihaja iz ust, gre iz srca in to omadežuje človeka. Iz srca namreč prihajajo hudozne misli, uboji, prešuštva, nečistovanje, tatvine, kriva pričevanja, bogokletstva. To je, kar omadežuje, z neumitimi rokami jesti pa človeka ne omadežuje“. Isto misel razvija še podrobneje Mr. VII, 14—23. Ta misel pa izpoveduje pregloboko zakonitost, namreč da po sami prirodni strani svojega bistva tudi človek ne dela — ne dobrega ne zla. Sama žival je izven zasluge in greha kakor tudi izven pravega spoznanja in zmote; vprav zato žival tudi ni in ne more biti nobeno — kulturno, zgodovinsko bitje na svetu. Isto pa velja in to po samem evangelijskem pričevanju tudi za človeka, kolikor je tudi njegovo življenje zgolj prirodno, zgolj biološko pogojeno in osnovano. Evangeliji samo prirodno polovico človeške narave dobro poznajo in uvažujejo, ali tudi evangeliji dostavljajo, da bi ta polovica sama ne mogla ustvariti nobene prave zgodovine na zemlji.

Oziral sem se izrecno samo na prve tri evangeliste, vendar se vrača enako pojmovanje ter priznavanje samega prirodnega dela človeka tudi pri apostolu Pavlu in evangelistu Janezu. Iz Pavlovih pisem spada sem že ona „druga postava“, ki jo Pavel pripisuje svojim udom (Rim. VII, 23). Po

tej strani je tudi zakonitost človeka samo zakonitost „mesa“ in torej zakonitost, ki se v ničemer ne razlikuje od zakonitosti ostale nežive in žive prirode. Dramatično usmerjeni apostol riše v klasični obliki tudi značilno nasprotje med samo prirodno in posebno duhovno polovico človeškega svojstva, ki stori, da človek „hoče“ dobro in dela „hudo“ (Rim. VII, 18; Gal. V, 16—17). Kot tako zgolj prirodno bitje človek tudi ne more sam iz sebe prav nič storiti za svojo rešitev (Rim. IX; Fil. II, 13) in je kakor ilo, iz katerega stori lončar, kar hoče. Iz Janezovega evangelija pa naj tu spomnim samo na poudarjeno nasprotje z izvoljenimi otroci božjimi, ki niso rojeni iz krvi, ne iz poželenja mesa in iz volje moža (I, 12—13), in na posebno zahtevo, da se mora zato tudi človek tako rekoč na novo roditi (III, 1—8), ako naj pride v božje kraljestvo.

Torej kaj vidimo? To, da nam evangelisti v vsem obsegu prikazujejo tudi samo ter pravo prirodno svojstvo človeka in nam podajajo celo vse temeljne znake take človeške prirodnosti. Kot prirodno bitje je tudi človek le posebna žival in se tudi sam razvija le po nespremenljivih in neizbežnih zakonih vsega neživega in živega prirodnega stvarstva. Tudi človek potrebuje hrane, pijače in tudi on je uničljiv, tudi on je po tej strani zgolj prirodno pogojen in ustvarjen. Tudi zanj velja načelo krvnega, spolnega razmnoževanja in na takem razmnoževanju osnovane krvne, prirodne dednosti. Zato je tudi samo življenje človeka kot prirodnega bitja zgolj čutno in slepo: javlja se n. pr. v samem čutnem gledanju in poslušanju, ki še ni nobeno pravo notranje razumevanje, in v samem čutnem poželenju, ki še ni nobeno pravo osebno hotenje. In zato je končno po tej strani tudi človek in torej človek kot prirodno bitje izven — pravega kulturnega ali zgodovinskega razvoja. Kateri najmodernejši biolog bi zamogel podati popolnejšo in točnejšo načelno sliko človeške prirodnosti? In kolika vrednost gre po tem takem sprva omenjenemu očitku krščanski misli, češ, da je tej misli sama prirodna stran človeške narave kratkomalo neznana?

Toda na drugi strani moramo prav zdaj dodati še to, da krščanska misel nikakor ne ostaja le pri takem prirodnem, biološkem pojmovanju človeka. Vprav krščanska misel vidi namreč v človeku še strani, kakor bi jih v vsem ostalem prirodnem stvarstvu že naprej zaman iskali. To dejstvo nam prikazujejo v polni meri že tista mesta, ki pričajo, kakor smo videli, tudi za samo prirodno, biološko svojstvo človeškega življenja. Zvedeli smo, da je po evangelijskem pričevanju tudi človeku potrebna jed in obleka. Ali evangeliji dostavljajo, da je vprav človek vendar še „mnogo več“ in da zato vprav človeka ne smemo staviti na isto ravnino kakor n. pr. ptice pod nebom ali lilije na polju. „Ali niste vi veliko več vredni nego one?“

Nadalje smo zvedeli, da naj se ne bojimo onih, ki umore telo, duše pa ne morejo umoriti. Torej duša je ona stran našega svojstva, ki nas po evangelijskem pričevanju dviga nad vso samo biološko prirodnostjo. V tesni zvezi s tem dejstvom smo zvedeli tudi za evangelijsko razlikovanje med dvojnimi „očesom“, vnanjim in notranjim, čutnim in duhovnim. Enako

nas isti evangeliji poučujejo o dvojnem slišanju, skratka o dvojnem doemanju kakršnih koli podatkov sveta in življenja. Eno je tako, kakor ga dobimo tudi pri vsaki višji živali, drugo je pa tako, kakor nastopa kot svojstvena poteza človeka. Je to ono pravo notranje doemanje, ki je obenem toliko kakor pravo duhovno razumevanje tega, kar smo z živaljo vred samo na zunaj videli ali slišali. In vprav to posebno, notranje „gledanje“ ali „slišanje“, to notranje doemanje je zopet taka stran na človeku, ki je nikjer drugje v samem prirodnem življenju ni in biti ne more.

Nadalje smo zvedeli, kako nas evangeliji poučujejo tudi o dvojnem sorodstvu življenja, o krvno-prirodnem, ki ga tudi dobimo že v samem živalskem življenju, in o notranje-duhovnem, ki je zopet svojstvena poteza človeka. Zato veljajo po evangelijskem pričevanju tudi znana načela dednosti za človeka le toliko, kolikor je tudi on samo člen prirodnega življenja na zemlji. Globoka evangelijska resnica, da je človek kot osebno, duhovno bitje izven območja same prirodne dednosti in da je isti človek vprav iz tega razloga obenem edino odgovorno bitje na svetu! Ali spominimo se tudi na evangelijski nauk o človeški umrljivosti: tudi človek umre, vendar zopet le po prirodni, biološki strani svojega bistva, katere edina dela potrebno tudi — ono posebno zvezo med možem in ženo, ki je obenem podlaga vse prirodne dednosti in umrljivosti. Toda evangeliji odločno zatrjujejo, da dobimo v človeku še strani, ki so izven prirodne dednosti in umrljivosti in ki store, da postaja človek deležen tudi onega „drugega veka“, v katerem odpade vsaka ženitev in vsaka možitev in torej tudi vsa prirodna dednost in umrljivost.

Vprav to izvenprirodno svojstvo pa daje po samem evangelijskem pričevanju človeškemu življenju še posebno ter kar edinstveno potezo, namreč da se samo to življenje razvija še v znamenju „hudobnih“ misli, ubojev, prešuštev, nečistovanja, tatvin, krivih pričevanj, bogokletstev. Sama žival vsega tega kratko malo ne zmore. Sama žival kratko malo ne zmore ne prave moralne hudobije in ne pravega moralnega poštenja, ne prave, umske zmote in ne pravega umskega spoznanja. To se pa pravi, da gre tudi po evangelijskem pričevanju samo človeku še posebna ter prav edinstvena zmoežnost pravega spoznanja ali zmote in zasluge ali greha. Zato je tudi po kar najjasnejšem evangelijskem pričevanju samo človek med vsemi izkustveno danimi živimi bitji obenem edino resnično — kulturno ali zgodovinsko bitje na svetu. Samo človek je edino oboje, pravo biološko in pravo normativno bitje na svetu.

Že vse rečeno v zadostni meri izpričuje evangelijsko vero v posebno neprirodno, duhovno svojstvo človeka. V isto smer nas pa vedejo tudi vse ostale posebnosti evangelijske borbe za srečo, pravo srečo človeka. V tej zvezi so prevažne že vse evangelijske zapovedi, ki veljajo — človeku in pravijo, da naj on, človek, dela dobro in se varuje zlega. Z vida izključno prirodno, biološko pojmovanega in torej, kakor je bilo že povedano, tudi po samem evangelijskem pričevanju povsem nespremenljivega

človeka bi bile vprav take „zapovedi“ že načelno brez vsakega pomena in smisla. Saj se sami živali ne da prav nič v pravem pomenu besede ne zapovedovati in ne prepovedovati: zato je žival dostopna pač za slepo navajanje in mehansko dresuro, vtem ko moremo ter moramo človeka in samo njega tudi še vzgajati. In naj še dostavim, da so take evangeljske zapovedi kar najodločnejše in ne dopuščajo nobenega „računanja“ s kakršnimi koli samimi koristmi v življenju. N. pr. Lk. XVII, 7 nas poučuje, kako naj dela človek tudi brez vsake zahvale to, kar je storiti dolžan.

Še neposredneje nas pa opozarjajo evangeliji na to neprirodno, duhovno stran človeške narave s svojim izvirnim poudarjanjem tega, kar bi lahko imenovali samo vnanje, čutno ali tudi pravo notranje, osebno upoštevanje ter izpolnjevanje kakršnih koli zapovedi in prepovedi. Gre za izvirno krščansko razlikovanje med samo vnanjo legaliteto in pravo notranjo moraliteto življenja. Stari Zakon ima z nekaterimi izjemami pred očmi bolj samo tako vnanje življenje po predpisih Mojzesa in drugih pretokov judovskega naroda in mu gre zato bolj za samo legalno, na vnanjem predpisu utemeljeno pravilnost dejanja. Jezus pa ne zahteva, da naj si pred jedjo umijemo roke, on občuje tudi s cariniki in grešniki, ne mavanja učencev k postu in jih celo uči, da je tudi — praznik radi človeka in ne človek radi praznika. Jezus ne gleda na vnanja dejanja, tembolj pa na prave notranje nagibe. On ne pravi samo, da naj ne ubijamo in ne prešuštujemo, temveč on pravi celo to, da naj ne sovražimo in da naj ne želimo žene svojega bližnjega. V klasično popolni obliki nam prikazujeta to Jezusovo kretnjo od zunaj na znotraj, od prirodnega k duhovnemu Mt. V, 17—48 in Lk. VI, 27—36. Tudi ti mesti prejasno merita, na povsem neprirodno, duhovno svojstvo človeka.

Zelo poučna je tudi Pavlova pot do tega neprirodnega, duhovnega jedra človeške narave. Čuli smo že, da ugotavlja zlasti Pavel kar posebno notranje nasprotje med prirodnim in duhovnim delom človeka, ko pravi, da postava njegovih „udov“ nasprotuje postavi njegovega „duha“ in ga tako usužnjuje postavi greha, ki je v njegovih udih. Zato tudi Pavlu ne gre za sama „dejanja“ in njih vnanje soglasje z Zakonom, pač pa za vprašanje, ali je to soglasje tudi notranje, tudi nagibno, osebno utemeljeno (Rim. III, 20). Celó samo vnanjo obrezo zamenja z — vero, v kateri deluje ljubezen (Gal. V, 6). Pravi Jud mu ni tisti, ki je to samo na zunaj, po obrezi, ampak samo tisti, ki je to po obrezi srca, po duhu in ne po črki (Rim. II, 28—29). In to utegnejo biti tudi pagani, kakor nas o tem izrecno poučuje n. pr. Rim. II, 14—15: „Kadar namreč pagani, ki nimajo postave, po naravi delajo, kar veli postava, so oni, ki nimajo postave, sami sebi postava; ti namreč kažejo, da je delo postave zapisano v njih srcih, ker to spričuje obenem njih vest in se njih misli med seboj tožijo ali zagovarjajo“. In to mesto je tem važnejše, ako ga primerjamo še z Rim. VII, 7—24, kjer Pavel ugotavlja, da sta tudi zmota in greh samo potezi neprirodnega, duhovnega dela človeka, „kajti brez

postave je greh mrtev“. „Postava“ je pa po Pavlu tudi toliko kakor vest, ki jo ima tudi pagan in ki je tako sam sebi postava. To se pravi: človek je kot prirodno bitje zmožen grešnih dejanj, ali ta dejanja niso grešna, dokler človek po postavi ali po vesti ne pride do spoznanja greha, to je, dokler ne dela vsega tega tudi kot duhovno, svobodno bitje.

Prav posebna in to hkratu kar najpozitivnejša evangelijska pot do samega neprirodnega, duhovnega jedra človeka je pa v vsesplošnem evangelijskem poudarku ljubezni, one ljubezni, ki je vse kaj drugačnega nego sama prirodna ter že živali dana „simpatija“. Ta poudarek prave, duhovne ljubezni se vije kakor rdeča nit skozi vso evangelijsko literaturo od Matevža preko Pavla do Janeza. „Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vsem mišljenjem. To je največja in prva zapoved. Druga je pa njej enaka: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Na teh zapovedih stoji vsa postava in preroki.“ Tako Mt. XXII, 37—40, Mr. XII, 30—31 in Lk. X, 27. „Zdaj pa ostane vera, upanje in ljubezen, to troje; največja med temi je pa ljubezen. Prizadevajte si, da boste imeli ljubezen.“ Tako Pavel 1. Kor. XIII. „Novo zapoved vam dam: Ljubite se med seboj! Kakor sem vas jaz ljubil, se tudi vi med seboj ljubite. Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako boste imeli ljubezen med seboj.“ Tako Jan. XIII, 34—35. Pravim, da je ta evangelijski poudarek izrazita pozitivna evangelijska pot do duhovnega jedra človeka, zato pozitivna, ker meri na „pozitivno“, pravilno, zapovedano delovanje — duhá.

Ta pripomba je zato važna, ker še posebej odstranjuje zadnjo senco morebitnega napačnega razumevanja tega, kar je bilo glede evangelijskega pojma človeške duhovnosti že navedeno. Ponovno spominjam zlasti na Pavla, ki pravi, da se greh, pravi greh pričenja šele s postavo ali vestjo. Je to seveda primer „negativnega“, nepravilnega, prepovedanega delovanja — duhá. Vse pravo duhovno delovanje in vprav to delovanje je pa dvojno, „pozitivno“ in „negativno“, zapovedano in prepovedano, dovoljeno in nedovoljeno: je delovanje „zmote“, pa tudi „spoznanja“, je delovanje „zlega“, pa tudi „dobrega“. Je to svojstveno duhovna „protivnost“ ali „polarnost“ življenja in vse to, kar smo izvedeli iz evangelijev o enem, n. pr. „negativnem“ členu te protivnosti, velja po istem evangelijskem pričevanju seveda tudi za drugega, „pozitivnega“. Kakor se človek samo kot duhovno bitje reš „moti“ in dela „zlo“, enako človek samo kot duhovno bitje tudi v pravem pomenu besede „spoznava“ in dela „dobro“. In vprav v sami — ljubezni je iskati po evangelijskem pričevanju kar najosnovnejši čin vsega pozitivnega duhovnega dela. —

Pokazati sem hotel pravo krščansko podobo človeka. Izrecno ugotavljam, da tega še nisem v polni meri dosegel. Omejil sem se namreč le na tiste strani krščanskega pojmovanja človeka, ki utegnejo postati važne za poznejšo splošno primerjavo med krščansko in resnično nacionalno mislijo. Šele po taki splošni primerjavi bom poizkusil podati tudi še podrobnejše vezi in razlike med obema tema mislima in ob tej priliki

bom tudi sami krščanski podobi človeka dodal še vse to, kar bi utegnil kdo že zdaj na njej hudo pogrešati. Z vida naših glavnih najbližjih namenov je pa že podana evangelijska slika človeške narave dovolj točna in menda tudi stvarno povsem neoporečna. Njeno osnovno bistvo je v kar najjasnejšem prikazovanju dvojnega pravega bistva človeka, prirodno-biološkega in osebno-duhovnega.

Tudi človek se na eni strani razvija kakor žival, in je vendar sam vse drugo nego kakršna koli in to še tako razvita žival. Tudi za človeka veljajo nespremenljivi zakoni samega prirodnega stvarstva, toda vprav v njem so še strani, ki so prirodno nezavisne in katerim naj bo zato tudi vsa skrb človeka prvenstveno posvečena. Tudi za človeka velja načelo krvnega, spolnega razmnoževanja in na takem razmnoževanju osnovane krvne, prirodne dednosti. Toda vprav v človeku je še neko posebno jedro, ki nima s takim razmnoževanjem in s tako dednostjo nobenega opravka. Tudi človeško življenje je na eni strani kakor živalsko zgolj čutno in slepo. Ali vprav človeško življenje je na drugi strani še notranje, duhovno in to življenje stori, da je samo človek obenem edino pravo spoznavno ali zmotno ter zaslužno ali grešno in torej res pravo normativno bitje na svetu. Je to v resnici kar najtočnejše razlikovanje obeh nepremakljivih ter prav bistveno različnih strani celokupnega človeškega svojstva.

V prejšnjem pismu sem razpravljal o človeku tudi z vida tako imenovanega „svetovnega nazora“. Povedal sem, da se pravemu svetovnemu nazoru mnogo bolj približuje enako pravi zgodovinski pogled na svet in življenje nego samo prirodoslovni, to pa zato, ker upošteva samo prvi pogled na človeku in v njem razen vsega tega, kar ima tudi človek z vso neživo in živo naravo skupnega, še to, kar dela človeka in samo njega obenem neko kar edinstveno posebno bitje na svetu. Zdaj pa vidimo, da se tudi pristna krščanska misel prav bistveno krije z resnično zgodovinskim pogledom in da je vprav ta misel že po lastni naravi enako obrnjena proti vsakemu izključno prirodoslovemu, izključno biološkemu motrenju vsega človeškega dejanja in nehanja. Tudi krščanska misel v polni meri priznava, kakor smo videli, in uvažuje samo prirodno bistvo človeka in ima zato tudi po njej samo prirodoslovje, sama biologija človeka svoje pravo mesto in svoj pravi pomen. Ali vprav krščanska misel trdi, da ni to edini vidik, ne oni vidik, ki bi mogel vsega človeka objeti. Dà, krščanska misel se izkazuje tako kot ona misel, katera šele omogoča tudi pravo zgodovinsko in ne zgolj prirodoslovno pojmovanje sveta in življenja.

Krščanska misel nas namreč kar neposredno opozarja na ono posebno nadprirodno stran človeške narave, katera edina stori, da vprav človek in samo on ni golo biološko, temveč obenem pravo — zgodovinsko bitje. Prevažno je še posebno dejstvo, da krščanska misel ne dela vsega tega po poti same teorije, samega „znanstvenega“ stališča do sveta in življenja, pač pa po poti dejanskega pokreta, ki mu je prvo dejanje in ne sama „misel“. In naj v tej zvezi še to dostavim, da gre krščanski misli

glede na njeno pojmovanje človeka pravo prvenstvo tudi tedaj, ako jo primerjamo še z drugimi mislimi, ki so bile tudi vzklike na polju religiozno-verskega življenja in prizadevanja. Samo primeroma omenjam znani nauk o tako imenovanjem „potovanju“ duš, ki da se selijo tudi v poedine živali ali celo same rastline. Kaj takega je po krščanski zamisli celotnega človeškega svojstva že naprej izključeno. To se pravi: vtem ko druge velike veroizpovedi pri vsem svojem poudarjanju človeškega življenja in človeških potreb pravo bitno mejo med človekom in ostalim ter samo prirodnim življenjem vedno bolj zabrisujejo in zatemnjujejo, je pa vprav za krščansko misel od prvega početka vsako tako zabrisovanje in zatemnjevanje že naprej prepovedano. Samo ta misel zatrjuje dejstvo dvojne stvarnosti, prirodne in duhovne, in pravi, da je ta oboja stvarnost samo na točki človeka povezana v posebno celoto — enega bitja.

Krščanska misel se izkaže takó kot ona misel, katera edina prepoveduje tudi na verskem polju vsako „bajeslovno“ zamenjavanje same prirode s svetom — duhá. Ni verstva pred nastopom krščanske misli, za katero bi ne bilo vprav táko zamenjavanje kar najbolj značilno: ali se tudi svojstveno človeško in celo „božje“ življenje tlači v svet same prirodnosti ali pa se tudi priroda tolmači samo kot vnanji, čutni videz duhá. Šele krščanska misel odvarja nauk takega stvarnega dualizma, take stvarne dvojnosti, v kateri ima oboje, „priroda“ in „duh“, svoje določeno in nepremakljivo mesto v veselstvu. Je to veličastna pozitivna poteza krščanske misli in obenem ona njena poteza, brez katere tudi ni pravega umevanja človeka in njegovega človeškega dela in prizadevanja. Še jasneje bomo spoznali to pozneje, ko bom podal še posebno izpopolnitev krščanske podobe človeka.

Jugoslovanska „Varnostna služba“

Podatke o jugoslovanski „varnostni službi“ (tajni policiji, nekdanji OZNi, potem UDBi, zdaj imenovani DS=Državna sigurnost) posnemamo iz poročila, ki ga je za londonsko Novo Hrvatsko (št. 24, l. 1982 in št. 1, l. 1983) napisal Stjepan Djureković, še pred letom dni med vrhovi jugoslovanskega gospodarstva; potem je „izbral svobodo“ in ima danes nemško državljanstvo. ((Gl. lanski Vestnik str. 280-282). Visoki položaj je Djurekoviću omogočil dostop do zaupnih policijskih virov. Poslužil se jih je, saj se je več let pripravljaj na pobeg.

Organizacija

Organizacija varnostne službe v Jugoslaviji je dosegla stopnjo, kot jo je Orwell leto pred smrtjo, torej 1949, v knjigi 1984 predvideval za totalitarne policijske države.

Jedro DS sestavljajo **poklicni** opravniki in uslužbenci. Teh je ok. 6500.

Ta vodilna skupina razpolaga z 72.000 „navadnimi“ **miličniki** in 2.300 **udarnimi miličniki**, določenimi za potlačanje nemirov, demonstracij, velikih stavk.

Policijski aparat od občinskih uprav do zvezne uprave obsega politično, kriminalno, prometno in gasilsko policijo.

Poklicnim uslužbencem DS se pridružujejo **sodelavci** po tovarnah, trgovskih podjetjih, bankah, sodiščih, zdravstvenih in upravnih ustanovah, šolah. Preko te mreže 120.000 sodelavcev seže politična policija do vseh slojev in vseh življenjskih dejavnosti.

Leta 1974 je CK SKJ razglasil „nauk“ družbene samoobrambe. DS naj bi na vseh delovnih področjih dobila številne nove sodelavce. Pa jih ni, ker ljudje niso hoteli vohuniti in ovajati svojih delovnih tovarišev. Zato so partiji l. 1978 po vseh delovnih kolektivih prisilno uvedli **komiteje družbene samoobrambe in narodne zaščite**. Tak komite šteje 5-9 članov — glede na velikost TOZDa (Temeljna organizacija združenega dela) —: sekretarja partijske organizacije, predsednika delavskega sveta, predsednika delavske skupnosti, predsednika sindikata, ravnatelja TOZDa pa še kakega zanesljivega partijca iz kolektiva. Članov teh komitejev je ok. 210.000. Opazovati morajo vse dogajanje in o vsakem posamezniku sestavljati karakteristiko. V primerih nevarnosti (za partijo) je predvidena aretacija ali celo likvidacija nasprotnikov režima. Naloga komitejev je tudi onemogočanje stavk.

Zveze s temi komiteji imajo občinski komiteji Zveze komunistov. Ti pa poročajo DS in od nje prejema navodila.

Na najvišji stopnji (zvezna DS) ima DS dva oddelka. **Oddelek za notranje zadeve** se deli v nadzorstvo nad jugoslovanskimi državljani in v nadzorstvo tujih, v Jugoslaviji bivaajočih državljanov. **Oddelek za inozemstvo** ima odseke za nadzorstvo emigrantov, sezonskih delavcev in drugih jugoslovanskih državljanov v inozemstvu. Poseben odsek se ukvarja z **vohunstvom** drugih držav, tudi socialističnih, in s kontrašpionažo.

V zvezni DS je dalje oddelk za **prenčevanje tiska**, strokovnih publikacij i. pod. Posebej študirajo emigrantski tisk. Izbrano gradivo izročajo agenciji Tanjug za objavo v „Črnem biltenu“; tiska se v 1000 izvodih in ga strogo zaupno prejema samo najvišji voditelji federacije in republik, generali in voditelji policije. Tanjug je pod popolnim nadzorstvom DS; izdaja še zaupni bilten v 5.000 izvodih, v katerem se objavljajo članki o Jugoslaviji v svetovnem tisku.

Mrežo DS v inozemstvu sestavljajo konzuli, atašeji in različni drugi uradniki poslaništev in konzulatov. Sodelavci DS so še številni ravnatelji gospodarskih predstavništev in njihovi uradniki. Teh inozemskih vohunov bo ok. 1.600.

Ok. 3.200 vohunov DS je porazdeljenih med delavci v inozemstvu. Posebna vrsta ogleduhov je ok. 50 „letečih sodelavcev“ za „delo“ med Jugoslovani v inozemstvu.

Med emigranti vseh narodnosti iz Jugoslavije deluje le 26 plačancev

DS. To število je daleč od tistega, ki bi si ga DS želela, zato poskuša vse, da bi pridobila nove sodelavce. Vsekakor med emigranti jugoslovanska tajna služba ni tako močna, kot nekateri sumijo in kot to daje slutiti DS, da bi tako med emigranti sejala nezaupanje.

Člani in sodelavci

Za delo doma ima DS v prvi vrsti člane Zveze komunistov. Razen tega je v njeni mreži nekaj bivših kaznjencev, kriminalcev in pustolovcev. Pridobiti skuša sodelavce med vsemi okolji in poklici. Pridobivanje sodelavcev se pri partijcih sklicuje na važnost tega dela za vzdrževanje socialističnega reda. Često pa se pridobivavci poslužujejo groženj in izkoriščanja napak v zasebnem življenju ali pri delu. Spet drugim obetajo boljše mesto. Kaznjencem za pristanek zmanjšajo kazen; posebno obsojence iz političnih razlogov pošiljajo v inozemstvo, da dobe stik z emigracijo.

Po Rankovićevem padcu so uničili kartoteke UDBe. Toda čez nekaj let so pod Herljevićem znova začeli izdelovati popisne liste v še večjem številu in s popolnejšimi podatki.

Dezinformacije

Vodstvo Jugoslavije ima strah pred delovanjem emigracije in njenim vplivom na sezonske delavce in ljudi doma. Zato DS pazno zasleduje dogodke med emigranti, skuša mednje vrniti svoje zaupnike in širi dezinformacijo. Sem spada označevanje emigrantskih političnih strank in struj („be-logardisti, četniki, ustaši, teroristi“). Taka oznamovanja se širijo ne le doma, temveč tudi v tisk in med predstavnike svobodnega sveta.

Druga vrsta dezinformacije so govorice, da je med emigranti vse polno sodelavcev DS, da nikomur ne moreš več zaupati i. pod. — psihološka vojna. Včasih vržejo med emigracijo celo imena tistih — po navadi poštenjakov —, ki naj bi bili rdeči vohuni. Resnični sodelavci DS pa spretno prikrivajo svojo razdiralno dejavnost.

DS širi tudi glasove o delavnih protikomunistih, da so v zasebnem življenju pokvarjenci, da se ukvarjajo s kriminalnimi stvarmi itd.

Nekatere novice iz načrtne dezinformacije imajo namen ustvariti ali poglobiti nasprotstvo med emigrantskimi skupinami in posamezniki.

Iz kuhinje DS prihaja tudi sejanje strahu. Med člani Zveze komunistov v Jugoslaviji širijo namige, kako jih bodo, če bi se porušil komunistični sistem, četniki in ustaši poklali. V tej zvezi opozarja Djureković, kako je delovanju DS in jugoslovanskemu režimu v korist odsotnost natančnega načrta o tem, kaj se bo zgodilo po padcu komunistične vladavine in kako se bodo organizirale svobodne države.

Likvidacije

Likvidacije političnih nasprotnikov doma so lahka zadeva. Pri likvidacijah zunaj pa DS skrbi, da bi nič ne kazalo na politični umor; likvidacije skuša izvesti tako, kot da gre za medsebojne obračune emigrantskih

skupin, za spopade med kriminalci i. pod. Tarife za politične umore se gibljejo med 50.000 in 100.000 nemških mark; za umor pomembne osebe, zlasti za tisto, do katere je težko priti, pa je DS pripravljena plačati tudi do 500.000 DM.

Financiranje

Vojska in policija, posebej še DS, sta doslej prejemale denarja, kolikor sta ga potrebovali. V proračun teh izdatkov se nihče ne sme vtakniti. Polovica deviznih izdatkov za vohunsko mrežo v inozemstvu, za plačevanje umorov itd. gre iz deviz za financiranje „splošnih družbenih potreb“. Druga polovica priteka iz črnih fondov podjetij za trgovanje z inozemstvom, kot so Genex, Inex, Progres, Astra, Granex, katera je ustanovila že Rankovičeva UDBa prav zato, da omogočajo v svojih podružnicah po vsem svetu skrivna izplačila izven kontrole Narodne banke.

Slabosti DS

Zavržno delovanje ustanove izključuje, da bi mogla za sodelavce pridobiti poštene, vestne ljudi. Četudi iz katerega koli vzroka kdo takih postane sodelavec, vrši svojo nalogo brez prave volje in vneme.

210.000 članov komitejev družbene samoobrambe in narodne zaščite so pogosto zgolj imena na papirju. Zganejo se šele, če jih premaknejo opomini občinskih komitejev Zveze komunistov, pa se kmalu spet umaknejo v brezdolje.

Tudi med poklicnimi člani DS ni najti poštenih in sposobnih ljudi. Vanjo so prišli propadli študentje; ljudje, ki se niso mogli uveljaviti v normalnem življenju in delu; neuravnovešeni in boleštni značaji. Razen tega ne prideš na vodilna mesta v DS — tako kot ne na druga vodilna mesta v Jugoslaviji — po sposobnosti in strokovni pripravljenosti, marveč po pokorščini partiji ali po protekciji. To je sreča, zakaj če bi DS imela sposobnejši kader, bi bila mnogo nevarnejša in bi ljudem lahko prizadela še več zla.

Sreča je tudi to, da je večina sodelavcev DS v domovini izvržek družbe, so nevzgojeni primitivci. Tako jih je zlahka spoznati. Ljudje se jih izogibajo in člani „varnostne službe“ težko kaj zvedo in odkrijejo. Ker pa morajo predstojnikom redno poročati, si marsikaj sami izmislijo in s tem obrnejo DS v napačno smer, da potem nevarnost išče tam, kjer je ni.

Kakšna klavrna vrsta ljudi služi v DS, se lepo vidi iz neštevilnih smesnic, ki krožijo vsepovsod. Uslužbenci in sodelavci DS nastopajo v njih kot napuhneni tepci — kot po vseh socialističnih državah.

Zato — tako sklepa Djureković poročilo — „ni ta neokretni velikanski aparat DS še daleč tako učinkovit, kot bi po svojem številu in sredstvih, s katerimi razpolaga, moral biti. Vendar ne smemo tega aparata podcenjevati, toliko manj, ker je v njem množ krvoločnih ljudi, sposobnih najhujših zločinov.“

R a z g l e d i Z NAŠIH POSTOJANK:

„DELO“ PROTI PARTIJSKEMU TERORJU in vsakemu na sploh —

In tako stališče „Delo“ ni prvič izpovedalo, kot samo trdi v svoji številki od 10. marca letos, kar, seveda, mi z veseljem delno poobjavljamo:

Kolikokrat že smo na tem mestu izpovedali nasprotovanje sleherni vrsti terorja, kjerkoli; kolikokrat že smo povedali, da teror, množični in individualni, ni in ne bo koristil nobeni „stvari“, naj se zdi zagovornikom in nosilcem terorja še tako sveta in čista.

Živimo v času, ki je zaznamovan z vsemi mogočimi vrstami terorja, ki ima na voljo množico shrljivih načinov in sredstev, o kakršnih anarhistični bombaši minulega stoletja niti sanjati niso mogli. Živimo tudi v prostoru, polnem krvavih znamenj terorističnih dejanj, v prostoru, ki je strahovito pospešil gibljivost in neznanjsko zmanjšal razdalje; tudi teroristu.

Te vrstice je podpisal Jaka Štular in so bile napisane ob priliki umora turškega veleposlanika v Beogradu. Da je „Delo“ odločno tudi proti partijskemu terorju kjerkoli in kadarkoli, se menda z našim naslovom nismo zmotili. Ali pa?

NAD PARTIJSKEM TERORJEM in policijsko kontrolo se zgraža dopisnik, ko nam pošilja na ogled razpis za delovno mesto v „Delu“, ki ga isti dnevnik prinaša v svojem izidu 7. marca letos. Berimo ga:

ČGP „DELO“ LJUBLJANA — Ljubljana, Titova 35
DELAJSKI SVET DELOVNE SKUPNOSTI — SKUPNE
SLUŽBE — razpisuje prosta dela in naloge — DIREKTORJA
KADROVSKO-SPLOŠNEGA IN PRAVNEGA SEKTORJA
Za direktorja je lahko imenovan kandidat, ki poleg splošnih,
z zakonom določenih in v družbenem dogovoru o kadrovski
politiki sprejetih pogojev, izpolnjuje še naslednje:

- da ima visokošolsko izobrazbo pravne, kadrološke ali organizacijske smeri
 - da ima 5 let ustreznih delovnih izkušenj
 - da je moralnopolitično neoporočen in družbeno-politično aktiven
- Izbrani kandidat bo imenovan za dobo štirih let in bo hkrati opravljal tudi dolžnost vodje delovne skupnosti skupne službe. Razpisni rok je 8 dni od dneva objave. Prijavljene kandidate bomo o izbiri obvestili najkasneje 10 dni po sklepu delavskega sveta. Kandidati naj vložijo svoje prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev v kadrovske službi ČGP „DELO“ Ljubljana, Titova 35 v zaprtih ovojnica z oznako „za razpisno komisijo“ delovne skupnosti Skupne službe.

„Vestnik“ čestita svojemu dopisniku, ki je mogel razbrati in umeti ta klasičen primer nove slovenščine. Mi v resnici ne „pogruantamo“ in ne „zapopademo“, za kaj gre. Mendá za nek splošen stolček delovne skupnosti Skupne službe, na katerega je lahko posajen le moralnopolitično neoporečni kadroviski kandidat. Ko naš dopisnik govori o terorju, ali misli, da delajo silo naši mili materinščini?

—o—

PARTIJA BO ŠLA PO GOBE, nam prerokuje isti dopisnik, ki trdi, da partija „za seboj nima mladine.“ Svojo trditev takole razlaga:

Lanskih mladinskih delovnih akcij se je udeležilo komaj dvajset študentov“, piše Delo 9. marca letos; in nadaljuje, da je prevladalo mnenje, da „če noče študent v brigado, mora brigada k študentu“. Da bo pa to uspešno, je obveljal predlog predstavnika univerzitetne konference Rudija Mežka, ko je dejal, da „bo treba izdati posebno informativno glasilo, v katerem bodo opisane vse možnosti vključevanja študentov v mladinsko prostovoljno delo; nekaj takega, kot je bilo tisto, lani jeseni, ki je bilo narejeno kot strip in je bilo razgrabljeno“. Da pa protekcija ne bo manjkala, so seveda tudi sklenili, da „se bo univerzitetna konferenca skušala dogovoriti s profesorji o premiku izpitnih rokov za tiste, ki bodo sodelovali na mladinskih delovnih akcijah.“

Tako — še za študente balkanski bakšiš!

Zakaj neki je naš dopisnik tako protibalkansko razpoložen? Ali morajo res imeti prvo veljavo v življenju samo gmotne koristi? In če je tako — ali ne dopušča, da bo partija v zgolj ekonomsko pogojenih mladih robotih vedno našla dovolj takih, ki se bodo vedno radevolje in koristolovsko včlanjevali v njene vrste ter se prodajali za judeževe groše, tudi če pod ceno!

—o—

Kaj našega dopisnika vedno isti čevelj žuli, ko nam piše, da je **SLOVENIJA ŠE VEDNO MOLZNA KRAVA** in nam takole dokazuje:

Delegati v zboru republik in pokrajin skupščine SFRJ so sprejeli sklep o letošnjih — 1983 — obveznostih republik za kritje škode potresa v Črni gori. — Sprejete ševilke pokažejo naslednje:

	nevračljiva sredstva	posojila
Bosna in Hercegovina	656,3 milijonov dinarjev	349,1
Makedonija	294,7 „ „	156,8
Slovenija	815,2 „ „	433,7
Srbija (brez pokrajin)	1.300,0 „ „	742,0
Ilirvaška	1.400,0 „ „	742,0
Črna gora	11,5 „ „	58,8
Vojvodna	604,1 „ „	321,4
Kosovo	124,7 „ „	66,3

Številke so pa res tako zgovorne, da to pot ne moremo in nimamo kaj oporekati. Za lažje razumevanje povemo samo to, da so „nevračljiva sredstva“ isto kot podarjeni dinarji.

—o—

BOLJ KOT IDEOLOGI — IZKORIŠČEVALCI?

Kakor je zgodovinsko dejstvo, da so gibanje neuvrščenih začeli Nehru, Nasser in Tito, tako je tudi res, da sedanji mogotci v SFRJ vidijo v tem gibanju možnost za prejemanje uradno odobrenih miloščin. „Delo“ 7. marca poroča, da so v New Delhiju sprejeli tudi dva predloga delegacije SFRJ, in sicer: „...naj si neuvrščeni prizadevajo zato, da se obogati umetniška galerija neuvrščenih držav, ki jo je ustanovila titograjska mestna skupščina“ in tudi, „naj bi Brionski otoki, kjer se je srečalo veliko državnikov iz neuvrščenih držav, postali kraj, kjer bi nenehno krepili ideale neuvrščenosti“.

Zdaj v teh dneh (junija 1983) so neuvrščeni spet zbrani v Beogradu in nam je nek naš bravec pisal in spraševal, zakaj rdeči mogotci ne izrabijo te sijajne prilike in ne peljejo svojih gostov na grobišča množičnih pokolov iz leta 1945. Prav v mesecu juniju, da smo v 38 letnici tega partizanskega krvoprelitja. „Saj, kaj pa bi jih to stalo, ko pa nimajo nobenega sramu,“ se sprašuje in nadaljuje: „obenem bi se pa o socialistični federativni partijski Jugoslaviji spet veliko govorilo po vsem svetu.“

—o—

TISTI, KI (DOMA) ČEČKAJO PO ZIDOVIH, NAJ SE PODPIŠEJO, kajti anonimno pisanje česarkoli po zidovih je le odraz avtorjeve strahopetnosti in vandalizma. Tako tolmačimo mi izjave načelnika kriminalistične službe v Ljubljani, Silva Kozlevčarja, ko izjavlja v „Delu“ od 9. marca:

„Mladim smo pripovedovali o junaštvih skojevcev med vojno, ko so sovražniku pred nosom na zidove pisali protifašistična gesla, prave napisne akcije so bile tudi takoj po vojni, tudi še ne tako davno so bile družbene akcije usmerjene v pisanje raznih „ZA“ po zidovih in pločnikih. Tako je prav družba zatrla v mladih občutek za poštene in estetsko, odkrito izražanje. Anonimno pisanje česarkoli po zidovih, tudi če je vmes kaj pametnega ali zdravo kritičnega, je le odraz avtorjeve strahopetnosti in vandalizma. Če pa je tako pisanje včasih zaželeno, moramo s tem, ko smo mlade tako usmerili, računati tudi z drugim koncem palice, ki nam pač ni všeč.“

Namesto „družba“ beri: partija, pa se čisto strinjamo.

—o—

JOSIP BROZ TITO — ZGLED IN VIŠEK HUMANIZMA za Besaleta Brahića iz Sarajeva. Tako razberemo iz njegovega dopisa ljubljanskemu „Delu“, ki ga za smeh in slabo voljo poobjavljamo:

Med narodnoosvobodilnim bojem je Tito pogosto izjavljal, da niti kot človek niti kot komunist in niti kot vrhovni komandant ne more ranjencev prepustiti usodi. To se je zlasti izpričalo med četrto ofenzivo, v tako imenovani bitki za ranjence, ki jo mi, Jugoslovani, imenujemo tudi najbolj humana bitka na svetu. Prav to pa mi je dalo idejo, da sprožim pobudo oziroma predlagam, da naj bi pri nas uvedli poseben „red za humanost“. Podeljevali bi ga tistim zaslužnim občanom, ki največ prispevajo k humanizaciji medčloveških odnosov. Mislim, da bi bilo tako odlikovanje v sedanjih časih, ko se ljudje vse bolj odtujujejo, namesto da bi si med seboj vse bolj pomagali, zelo koristno in potrebno.

BESALET BRAHIĆ, Sarajevo, Jekavac 44

Tudi mi predlagamo zlate „kolajne“ za tiste, ki so zmožni humanizirati partijske velikaše in odnose le-teh do svojih tlačanov.

—o—

„SRCE JE PRAZNO, SREČNO NI!“ — Med raznimi mrtvaškimi oznanili je bilo objavljeno v Delu 5. marca letos tudi eno, kjer se šest sinov in hčera skupaj z družinami, vnuki in pravnuki poslavlja od svojega očeta. Pri šestih otrokih pa so šteli za umestno navesti kot poslovilne besede velikega Prešerna: „Sem dolgo upal in se bal, slovo sem upu, strahu dal, srce je prazno, srečno ni...“

Če prazno je in srečno ni, le v križu upanje dobi — bi bila naša pripomba in ne tako zgrešena, kajne?

—o—

PREVRATNO „DELO“ sugerira, NAJ CELA PARTIJA ODSTOPI — Tako razbiramo iz članka objavljenega v beograjskih Večernjih novostih in kopiranega v „Delu“ (tudi) od 9. marca. Takole se glasi:

Akcija „Imaš hišo — vrni stanovanje“, ki so jo uspešno začeli v Prizrenu, je zaživela (ponekod kot ideja, ponekod kot praksa) v večjem delu države. Družbi je vrnjenih več desetlin stanovanj, vse pogostejše pa je slišati tudi glasove, da naj bi to akcijo uzakonili. In ko akcija teče, je iz Negotina prišla ideja za novo. Predsedstvo občinske konference zveze socialistične mladine tega mesta je uradno predlagalo, da naj bi v občini začeli akcijo „Imaš njivo — vrni delovno mesto“. Potrebo po taki akciji utemeljujejo z velikimi neobdelanimi površinami orne zemlje na eni strani in brezposelnostjo na drugi.

Skladno s takšnim predlogom negotinskih mladinskih funkcionarjev bi lahko podprli tudi akcijo: „Ne spoznaš se — odloži funkcijo!“, končuje M. J. v beograjskih Večernjih novostih.

Kot naši braveci vidijo, „Delo“ pač izrecno ne omenja nedotakljive partije, mi smo v naslovu samo potegnili logičen zaključek.

—o—

PIJAN KOLNE SEBE, KOMUNISTE IN KOMUNIZEM — Tak je bil „tretji Mikuž“ kot nam ve povedati v svojem pismu naš zvesti bravec:

„Morda koga zanima: dogodek pred nekaj leti na Koroškem. Dva fanta in eno dekle — vsi trije iz ljubljanske univerze, vsi trije komunisti (vsaj na zunaj) so povedali tole:

So trije Mikuži.

Prvi Mikuž je na radiu, kjer se trdno drži komunistične linije...

Drugi Mikuž se pokaže v predavalnici na univerzi, kjer moreš z njim debatirati, mu oponirati.

Tretji Mikuž je pa doma, kjer pijan kolne sebe, komuniste in komunizem.

Tako mi je povedala oseba, ki je to sama slišala, zaključuje svoje sporočilo omenjeni bravec.

STA TUDI DVA PIRKOVIČA, eden od teh nesrečnega imena. To pa vzeto dobesedno in ne v prenesenem pomenu kot v zgornjem dopisu, čeprav nam to sporoča isti bravec:

„Pri „Vestniku“ nekateri ne vedo, da sta dva Pirkoviča: eden je Franc Pirkovič, brat Ivota, znan pod partizanskim imenom ČORT (nesrečnega imena).

Drugi je Ivo Pirkovič, že dolgo vrsto let priklenjen na bolniško posteljo in omenjen v domačem tisku kot „limnolog, splošni biolog, kemik, matematik, fizik, arheolog, zgodovinar, jezikoslovec, psihoanalitik, astronom in celo hipnotizer — po osnovnem študiju elektrotehnik, po osnovni delovni zavzetosti proučevalec najbolj oddaljenih in najbolj zapletenih, mnogokrat skoraj že odloženih problemov ter po osnovni metodologiji eden najvztrajnejših današnjih mislecev na Slovenskem...

Hvala je velika, želimo, da bi bila tudi zaslužena.

RUDOLF TROFENIK IN DOBRA NOVICA ZA KONEC — Na predlog bavarskega ministrskega predsednika Franca Jožefa Straussa je nemška vlada podelila dvakratnemu doktorju Rudolfu Trofeniku odlikovanje z zlatim križcem za mnogotere zasluge, ki si jih je odlikovanec pridobil s svojo izdajateljsko dejavnostjo v Münchnu.

Kot je večini Vestnikovih brancev gotovo znano, je dr. R. Trofenik s svojimi kvalitetnimi izdaji slovenskih knjižnih spomenikov eden najuspešnejših posredovavcev slovenskih kulturnih dobrin tujemu svetu in mu je tako tudi nemška vlada dala zasluženo priznanje.

Razumljivo, da se tega tudi Vestnik iskreno veseli in odlikovancu izreka najlepše čestitke in najboljše želje za naprej!

POSETNI CA

STERK BOJAN'

OB LJUBLJANICI 94

6.1000 LJUBLJANA

tel. doma 455-184 / 061
tel. iskl. 217-612

Radevolje priobčujemo tale neplačani oglas ljubljanske DS (Državne sigurnosti, ex-Udbe, ex-Ozne, ex-Vos-a) za vse tiste jugoslovanske državljane, bivajoče kjerkoli na tujem ali pa na občasnem obisku v matici, ki so vedno pripravljeni braniti čast in ime svoje dežele ali — bolje rečeno — stolček rdečih samodržcev in delodajavcev, da se v svojih duševnih ali denarnih ali pa obojnih stiskah zaupno obračajo na zgornji naslov, kjer bodo vedno lepo in prijazno in izčrpno postreženi.

Vemo, da bo posebno vesel tega oglasa tisti snubljeni Slovenec iz daljne Avstralije, ki je objavljeno posetnico, zapisano na naveden ovojni papir, tako malomarno izgubil. Svojemu dopisniku iz Avstralije, ki je posetnico našel in je ni mogel (ali pa ni hotel?) vrniti na izvirni naslov in jo zdaj lastniku pošteno, čeprav posredno, vrača, se Vestnik lepo zahvaljuje.

Zabušavanje, storilnost, zadolženost . . .

O tem, da je KP najbolj reakcionarna stranka; da v nasprotju z obljubami in gesli diktature proletariata in delavskih pravic meče delavstvo v sužnost in brezpravnost — o tem po desetletjih izkušenj ni za pametnega človeka dvoma.

V Jugoslaviji si KP dovoli še to — seveda, voda teče v grlo od vseh strani, krivci za to pa morajo biti vsi drugi, samo vladajoča KP ne —, da v tisku neprestano zmerja delavce kot lenuhe in goljufe, ki se z izgovorom bolezni izmikajo delu. Še čudoviti sistem „samoupravljanja“ daje partijskim

veljakom okvir in priložnost delavcem vbijati v glavo, kako sramotno nekoristni so.

Kako je v resnici z marodiranjem v Jugoslaviji? Povprečno tam ne pride na delo zaradi bolezni 5% zaposlenih. Ta odstotek je majhen: v Zahodni Nemčiji je takih izostankov 11%, na Holandskem celo 16%. Še bolj redno kot v Jugoslaviji hodijo na delo v Združenih državah (4% izostankov) in na Japonskem (2% izostankov).

Partijsko zmerjanje delavcev je torej krivično. Drugo vprašanje pa je, koliko delavci na svojih mestih napravijo. Ker sta v državnih podjetjih vodstvo in organizacija zanikna; ker ni spodbude ne nagrade ne doklade za pridno delo: ker so delovne okoliščine slabe, stroji izrabljeni; ker manjkajo surovine in nadomestni deli; ker ni zadosti nafte ne električnega toka, je odgovor na dlani. V takih razmerah tudi na Japonskem in v Združenih državah ne bi bilo večje storilnosti, kot je v Jugoslaviji.

Kakšna pa je storilnost v Jugoslaviji? O tem piše slovenski časnikar Miran Ogrin: „Naša storilnost je samo eno tretjino evropske. Mene je ta podatek zelo presenetil. Mojemu znancu, ki je prišel iz Avstralije na obisk v Slovenijo, so njegovi kolegi pri nas takole pripovedovali: Mi hodimo v službo (ne pa na delo, so hoteli povedati s tem).“

Nad vsem pa teži jugoslovansko gospodarstvo strašni dolg. Ogrin ve o tem marsikaj: „Na naši zemeljski obli je zdaj, ali pa bo vsak trenutek, kar 40 držav, ki jutri praktično ne bodo mogle več poravnati svojih dolgov. V Latinski Ameriki so na črni listi Mehika, Brazilija, Argentina, v Evropi pa Poljska in Romunija. Naši se zaklinjajo in primojdušajo, da bodo vrnili vse — 20 milijard dolarjev.

Pri nas doma pa naraščajo tudi notranji dolgovi. Nepokritih je kar 150 tisoč milijard starih dinarjev ali 150 bilijonov starih dinarjev. O teh pošastnih dolgovih je informiral ondan našo javnost Janez Zemljarič. Zidovi, hiše, vikendi, tovarne, poslovne zgradbe, polovica predimenzioniranih. To so in bodo še trideset let naši dolgovi. (...) Naslednja leta bodo zelo težka. Tudi drugo leto bomo morali vrniti 5 milijard dolarjev. Kje jih bomo pa vzeli, saj se naše rezerve krčijo?“

Kot vsi ljudje, tudi partijci, ve Ogrin, kdo je krivec za to in drugo gorje. V zaslugo mu je šteti, da v uvodu svojega članka (z naslovom: Sedem debelih in sedem suhih krav, in podnaslovom: Čas, v katerem živimo eno generacijo po vojni) to pove, seveda tako, da mu tega ne morejo dokazati; tako kot se pač v diktaturah mora pisati. Tole so Ogrinove uvodne misli: „Vsak cesar, vsak vladar se je v življenju ustil — jaz bom pa rešil vse probleme. Jaz! Še nihče jih ni in jih tudi ne bo. To mi je svojčas razlagal Konrad, prvoborec in kurir Ljudske pravice. Dobro sva se razumela. Zgodovina se ni niti začela niti nehala leta 1945 ali 1982. Kajti svet je tako zapleten, kakor so naši možgani, ki imajo baje več milijard zavojev.“

L. M.

PISMA UREDNIŠTVU

Dragi gospod urednik!

V enem nedavnih razgovorov s prijateljem Maksom Lohom sva se spomnila na enega najbolj značilnih primerov resnosti pojmovanja narodnega imetja, ki jo je pokazala narodna, se pravi domobranska in protikomunistična skupnost. Gre za čas našega odhoda iz Ljubljane v maju 1945. Tedaj bi lahko Narodni odbor za Slovenijo odn. Vrhovno poveljstvo vojske odredilo, varnostni organi pa izvršili zaplenbo vseh tujih valut in drugih vrednostnih papirjev v vseh ljubljanskih denarnih zavodih.

Tega odloka ni bilo in tudi ne izvedbe. Se pravi: prepustili smo vse takozvanim „osvoboditeljem“. Kako se potem komunistični finančni strokovnjaki (ali če hočete: rokovnjači) „osvobodili“ te zavode, naj povedo enkrat sami.

Če so kdaj v drobnem pamfletu očitali razdelitev čevljev iz tržiške tovarne Peko, naj vedo, da so čevlji bili za Slovence, ne pa za tiste, za katere morajo zdaj skrbeti že od leta 1945 naprej od glave do nog. Saj je že v stari Jugoslaviji krožila pripovedka, kako da se nekje na jugu otroci nočejo roditi, če jim prej ne obljubijo pokojnine, pa redne dnevne dobave tobaka, kave in rakijske, seveda do smrti. To pa na račun tistih, ki dajejo prednost DELU pred POLITIKO. Ali je zdaj kaj drugače?

Lep pozdrav!

Pavle Rant

Dragi urednik:

Knjiga z naslovom „Zakladi Slovenije“, ki jo je leta 1979 izdala Cankarjeva založba v Ljubljani (druga, dopolnjena izdaja) prinaša na strani 94 sliko cerkve in ob njej stoječega spomenika z naslednjo razlago:

„SVETI URH pri Ljubljani s svojo do kraja oskrunjeno cerkvijo in današnjim spomenikom je eden naših najgrozljivejših opominov zoper vojno in nečloveško sovraštvo, ki ga vojne netijo. — Tod so domači izdajalci samo od oktobra 1943 do osvoboditve zverinsko mučili in ubili 123 žrtev. Spomenik, delo arhitekta Borisa Kobeta ter kiparjev Karla Putriha in Zdenka Kalina, so skupaj z grobnico postavili leta 1955.“

K tej „razlagi“ dostavljam tole: številka 123 je tiskana v knjigi. Doslej sem mislil, da je padlo pri sv. Urhu — zaradi komunističnega vika in krika — vsaj nekaj stotin, če ne že tisočev žrtev. Zdaj pa naj bi bila resnica tale: 123 žrtev, katerih ubijavci pa še daleč niso izpričani.

Med farami Notranjske in Dolenjske, a tudi štajerska in Gorenjska najbrž ne moreta biti izvzeti, pa je veliko majhnih fará, kjer število pomorjenih daleč presega tisto številko. Pa ni NOBENEGA SPOMENIKA in še na grobove ne smeš. In zakaj to: ker se dobro ve, da so bili vsi tisti žrtve komunističnih zločincev! In to se je zgodilo veliko prej, preden naj bi padla sploh kaka žrtev pri sv. Urhu.

J. C., ZDA.

K pismu uvodne besede urednika:

V 4. številki letnika 1981 je naš list naznanil knjigo z naslovom „The Glimmer of Hope“ — „V svitu upanja“, ki je izšla v Avstraliji in katere avtor je bivi domobranec Jože Komidar.

V lanskim 1. številki pa je Vestnik (1. 1982) v članku z naslovom „Aretacija bivšega domobrancia — vzroki in nameni“ prinesel komentar o aretaciji (in poznejši obsodbi po ljubljanski „justici“) bivšega domobrancia Vinka Teliča, ki je bil s Komidarjem skupaj pri domobrancih in je tudi njegov prijatelj.

Z ozirom na oznanilo omenjene knjige in z ozirom na članek o aretaciji V. Teliča smo dobili pismo v katerem soborec J. Š. pošilja kratek življenjepis o Jožetu Komidarju in med drugim pravi:

„... Oba sva iz iste vasi. Oba sva bila včlanjena v zvezi „Fantovskih odsekov“... Leta 1938 je na taboru v Starem trgu poleg mednarodne vrste s Kermavnerjem in Varškom na čelu ter domače vrste z Janezom Kandarotom kot načelnikom Fantovske zveze v Starem trgu, nastopila vrsta naraščajnikov oz. mladcev, kateri so presenetili vse navzoče. V tej vrsti je nastopil tudi Jože Komidar. Moja rojstna vas Nadlesk je bila trn v peti komunistom. Pred 8 leti sem napisal obširno pismo pok. Matevžu Hacetu; naj omenim v kratkem: Naši predniki so svobodno volili svoje starešine; zraven naše vasi kot je tebi znano, rastejo lipe, pod temi lipami so naši dedje in očetje svobodno izbirali svoje predstavnike. Naši vaški skupnosti ni bilo treba vsiljevati tujih idej s silo, kot ste delali vi s peterokrako zvezdo. Mi smo imeli skupno gmajno, skupno čredo, ljudje so pomagali drug drugemu. Danes tega ni več. — Drugo je v zvezi z izdajstvom komunistov: Nas ste prodali i Lahom i Nemcem. Kako boš Ti in Tvoji pajdaši zmerjali nas z izdajalci! Ko pa so Tebe Lahi izpustili leta 1942 maja meseca; Nas svobodnjake, pa so postavili pred sodišča okupatorja. Vsa moja generacija je bila obsojena kot uporniki in poslana na Rab in Ustih. Osebnost sem bil navzoč v CHIESA NUOVI, kako so komunisti ob kapitulaciji Italije (tam smo bili v koncentracijskem taborišču prepeljani iz Ustih), zahtevali od komandanta laške straže orožje, češ, da se bodo skupaj borili proti Nemcem. V resnici pa so komunisti z ribniškim lekarnarjem Ančihom na čelu že tam hoteli „likvidirati“ našo skupino. Vzrok je bil (isto na Ustih): udeleževali smo se, kadar smo mogli, svetle maše. Doma v naprej obsojeni kot „beli“. V zaporih okupatorja obsojeni od domačih izkoreninjenec. Kot član Primorskih domobrancev sem bil navzoč pri pogajanjih partizanskega štaba notranjskega odreda v Klenku na Pivki 7. julija 1944 (Spominjam se partizanskega poročnika Vesela iz Ljubljane). Partizani so obljubili Nemcem prost odhod iz Primorske, domobranci naj se pa predajo partizanom (kar se seveda niso). Nemce smo 27. aprila 1945 razorožili v Ajdovščini mi!

Kdo je torej izdajal. Nepregledna vrsta strahotno mučenih in pobitih mož in fantov, naših vrstnikov ne vpije po maščevanju. Kriči v svet po

resnici in pravici, po zadoščenju, po topli besedi priznanja. To je bil namen Jožeta Komidarja ko je, garač v daljni Avstraliji, izdal knjigo v angleščini „V svitu upanja“. To je hotel tudi poudariti z razpisom nagrade: Kakšna bi bila Slovenija brez komunistične revolucije!

Komidar se je rešil iz transporta pri Pliberku. Poročil se je s Korošico in emigriral v Avstralijo. V vsakodnevnem garanju ni pozabil na ideje, za katere smo se borili. Iz njegovega pisma posnemam: „Sem Slovenec in kot tak bom umrl. Borim se sedaj ne z orožjem pač pa z besedo za uresničenje naše borbe, to je za samostojno Slovenijo!“ —

Te besede avtorja knjige „V svitu upanja“ najlepše označijo. Vesel bom, če to priobčite. Hvala lepa in lep pozdrav. J. Š.

Po njih delih jih boste spoznali!

(Laži-zgodovinarju Jožetu VIDICu v razmišljanje)

Dolenc v svoji knjigi MOJA RAST zapiše tole misel: „...ko so gonili (komunisti v Sloveniji) ljudi trumoma v smrt, so mogli to storiti samo v trdnem prepričanju, da se jim zaradi tega ne bo treba nikdar in nikjer zagovarjati. O teh grozotah se ne bo smelo ne govoriti ne pisati“ (str. 183). Pa spet: „Prišel bo čas, ko se bo tudi pri nas lahko javno ugotovilo, da so premnogi trpeli zaradi tega, ker so poznali resnico o komunizmu v SZ in o njegovih metodah. TAKRAT BO ZAHTEVALA PRAVIČNOST, DA SE TEM MUČENCEM DA VSAJ SKROMNO ZADOŠČENJE, ne zaradi mrtvih, saj ga ne potrebujejo, ampak ZARADI POŠTENOSTI DO ZGODOVINE IN ZARADI POZNEJŠIH RODOV, KI SE BODO IZ ZGODOVINE UČILI“ (str. 187).

Komunist ne prizna ne Boga ne hudiča. Zanj ni nikjer stalne resnice. Kar je zanj resnica danes, je jutri že prekleto. Ker ni Boga, zato ni nobene morale. Vsaka laž, vsaka prevara, ki služi komunistu, je koristna, dobra, nujna. Vsi, ki smo živeli v času komunistične borbe za „svobodo“ naroda, vemo, da komunistem gradi na potokih nedolžne krvi. Javno ne sme nihče pisati o poklanih družinah, pomorjenih domobrancih, četnikih in drugih, katerih trupla počivajo v skritih, uradno nikdar priznanih grobovih. A znanje o zločinih je med ljudmi. Nihče ne piše o tem, a ljudje vedo, da KOMUNISTI NE UPAJO POVEDATI RESNICE. Vsak komunist se resnice boji.

Naj bo tu na kratko opisan zgodovinski dogodek, umor IDE KRISTAN, iz Zaloga pri Cerkljah na Gorenjskem, ki komunističnemu laži-zgodovinarju Jožetu VIDICu ne da miru. Človek bi mislil, da bo komunist tiho o krvi,

ki so jo komunisti prelili na preprostem kmečkem dekletu. Vidic v knjigi SEDEM KRST ZA RONKARJEVO DRUŽINO na straneh 364 do 367 išče izgovore, potvarja resnico in laže, da bi tako zabrisal krivdo komunistov, ki so IDO KRISTAN aretirali, mučili, rezali in ji tako vzeli življenje. Čudno se mi zdi, da Vidic ni domobrancev obdolžil umora. Hudič, ki dela po komunistih, bi bil zmožen tudi take laži.

Bivši dekan v Kranju, msgr. MATIJA ŠKERBEC je leta 1950 v Clevelandu, USA, zapisal knjigo z naslovom RDEČA ZVER PIJANA KRVI, kjer na straneh 9 do 11 piše o Idi Kristan. Knjiga je bila tiskana v času, ko so ljudje prihajali v Ameriko in so bili spomini na dogodke v domovini še čisto živi. Tu bom iz knjige prepisal o Idi le glavne dele.

IDA KRISTAN, stara kakih 39 let, je živela v vasi ZALOG pri Cerkljah na Gorenjskem, po poklicu šivilja. Premoženja ni imela drugega kot malo hišico. Po značaju je bila zelo usmiljenega srca do revežev in bolnikov. 27. septembra 1944 zvečer so komunisti prišli v vas. Vdrli v njeno hišo in Ido aretirali. Ida se je branila: „Ne grem z vami! Kar tu me ubijte, bom vsaj pokopana v blagoslovljeni zemlji.“ Komunistični divjaki so jo začeli s puškinimi kopiti tolči. Vlekli so jo skozi Trato proti Komendski Dobravi. Po poti je srečala prijateljico in se poslovila: „Zbogom, mene ne bo več.“ Ko so jo gnali mimo hiše, kjer je njen oče živel, je nesrečnica zaklicala: „Zbogom, oče. Med udarci s puškinim kopitom je utihnil njen glas; slišalo se je le njeno ihtenje. — Ido so komunisti odvedli zvečer 27. septembra; drugo jutro je bila že mrtva. Česa je zmožen človek, ki se preda hudiču, naj bo izpisano iz Škerbčeve knjige, stran 10:

Pogled na razmrcvarjeno Idino truplo je bil strašen:

Glava je bila tako razmesarjena, da je ni bilo mogoče spoznati.

Levo oko iztaknjeno.

— Izbita vsa spodnja čeljust.

Desna roka odbita v zapestju, ne odsekana, marveč odtolčena. Verjetno so Ido odbijali s topim predmetom na trdi podlagi kos za kosom na roki. Višje se je na roki to jasno videlo, da so ji roko odbijali.

Odtolčena desna noga pod kolenom. Nogo so verjetno rablji položili na tnilo in jo potem odbijali kos za kosom. Od desne noge je ostala le še nekaka stolčena masa, kepa mesa, kosti in strnjene krvi.

Na prsih sedem vbodljajev z nožem.

Na hrbtu vsa razmesarjena, tam so naštehi deset vbodljajev z nožem.

Sedalo popolnoma razmesarjeno, deloma odtrgano, deloma zbito s topim orodjem.

Lice prebodeno z nožem.

G. Škerbec temu pretresljivemu opisu dodaja: „Sam sem videl sliko-fotografijo tega strašno razmesarjenega telesa; tu so pa priče, ki so jo same videle:

LOVRENC ILIJA mi je pisal o Idi Kristan. Lovrenc je bil med domobranci na cerkljanski postojanki. Njegov brat TONE je bil na domobranski postojanki v Lahovčah. To sta bili dve domobranski postojanki v cerkljanski fari. Na Spodnjem in Zgornjem Brniku ni bilo nobene domobranske postojanke.

Lovro piše 2. januarja 1983:

„Domobranci iz Lahovč so prav slučajno zašli v akcijo glede Ide. Ob 3 zjutraj so (lahovški domobranci) šli po poljski poti proti Komendi. Prišli so do cerkve. Zagledali so luč avtomobila, ki je vozil iz MOST proti Komendi. Niso vedeli, kdo prihaja. Slutili so, da so Nemci. Bila je nevarnost, da se udarije. Nemci in domobranci so se spoznali. Komandant vpraša: Kam greste. Tone, vodja lahovške patrle, reče: Na patrli smo. Nемец pravi: Greste z nami na Dobravo. — Potem dostavlja Lovro: „Kdor je Nemcem javil glede Ide Kristan, je gotovo bil bolj naklonjen Nemcem kot domobrancem.“ — Lovro nadaljuje: „Nemci in lahovški domobranci pridejo na Dobravo; pred hišo sta bila dva stražarja; Nemci so ju takoj podrli. Partizani so začeli streljati in potem bežati, kot so bili vajeni. Nemci so prišli blizu hiše, vrgli bombo in tako se je hiša vžgala. V notranjosti hleva ni bilo nobenega ognja.“

V istem pismu Lovro piše o cerkljanskih domobrancih:

„Kako smo dobili Ido Kristan na Komendski Dobravi? Zgodaj zjutraj smo iz Zaloga dobili sporočilo, da so zvečer partizani odpeljali Ido, sestrično našega kuharja, organista iz Zaloga. Domobranci smo se takoj odpravili na pot. Šli smo po hribu nad Poženkom; kmalu smo zaslišali streljanje strojníc; nato se pokaže ogenj. Takoj smo vedeli, da so partizani napadeni. Nismo vedeli, od koga. Vso pot smo pričakovali, da se bomo srečali z bežečimi partizani, pa ni bilo nobenega. Ko pridemo na Dobravo, ni bilo tam ne Nemcev in ne lahovških domobrancev; tudi ogenj je že ponehal. Notranjost hleva ni bila od ognja nič prizadeta. Hlev je bil precej dolg; prav na koncu hleva ob zidu je bilo nekaj pogrnjeno z neko plahto; odgrnili smo in dobili Ido. Po drugih prostorih nisem šel. Domobranci smo šli večkrat na Dobravo po drva; ne morem si misliti, da ne bi dobili tistih dveh partizanov, ki sta — kot trdijo partizani (gl. Vidie stran 366) — ob napadu padla in so potem njuni trupli vrgli v ogenj. Korbarjevi so bili izseljeni po Nemcih. Ido smo odpeljali v Cerklje. Nisem bil prisoten ob pregledu njenega trupla; vem pa prav dobro, da je imela odbito v zapestju desno roko. Pokopana je v Cerkljah. Kdo jo je pokopal, ne vem.“

Tako piše Lovro Ilija, ki je bil med cerkljanskimi domobranci, ki so našli mrtvo Ido na Komendski Dobravi.

Koliko časa je bila Ido Kristan v rokah komunistov? Ido so aretirali v hiši v Zalogu zvečer ob devetih; odvedli so jo na Komendsko Dobravo, kjer so jo mučili, rezali, prebadali in umorili. Po Vidicu so bili med temi komunisti: komandir čete SAVO, intendant čete LADO Kapla — Davorin, Cijo — Ciril Kosec, Mijo — Metod Kosec in Bogomil šinigoj — Bogo. Če

jih je bilo več, Vidic ne piše. Nemci iz Kamnika in lahovski domobranci so prišli na Dobravo okrog 4 zjutraj ali morda kaj kasneje. Šele ko so Nemci vrgli bombo, je nastal ogenj v poslopju; prej nobeno poslopje ni gorelo. Ko so Nemci in lahovski domobranci že odšli, so šele takrat prišli na Dobravo cerkljanski domobranci, ki so našli mrtvo in razmesarjeno truplo Ide v hlevu. Tako smemo pravilno sklepati, da je bila Ida od prihoda na Dobravo do svoje smrti v rokah komunistov največ šest do sedem ur; gotovo ne več. V teh urah so komunisti Ido mučili in umorili.

Kako Jože Vidic, komunistični zgodovinar, na podlagi izjav še živečega komuniste Bogomila Šinigoj — Bogoja razlaga smrt Ide Kristan?

Vidic najprej citira iz časopisa SLOVENSKI DOM od oktobra 1944 članek z naslovom: „Ista sredstva — isti zločini“ o smrti Ide Kristan na Komendski Dobravi. Potem pa Vidic dostavlja: „Dopisnik (namreč Slov. Doma) pravi, da so partizani Idi še živi odsekali nogo pod kolenom in roko nad komolcem. V resnici so ti deli telesa zgoreli, vendar je domobranska propaganda resnico zamolčala.“ — Vidic nadaljuje: „...Ida je bila šivilja. 1944 leta je postala tajna domobranska vohunka in kurirka. Savova skupina jo je aretirala 27. septembra 1944 leta zvečer. Blizu Idine hiše so padli v domobransko zasedo. Ida je skušala pobegniti, a so jo vedevejevci med bojem zagrabili in odpeljali na Dobravo. Tega večera so vedevejevci aretirali še nekega moškega z Mlake pri Komendi. Tako borci kot aretiranca so spali v Korbarjevem hlevu. Korbarjevi so bili v izgnanstvu in je bila hiša prazna. Aretiranca nista bila zvezana. Zjutraj so ju nameravali odpeljati v špitalič k organom OZNAe na zaslišanje“ (stran 365).

Vidic nadaljuje (stran 366): „Nemci in domobranci so užgali po borcih, ki so stali pred Korbarjevo hišo, niso pa videli Šava in Davorina, ki se nista mogla več vrniti k skupini. Boj so vodili samo trije vedevejevci: Bogo, Cijo in Mijo. Srdito so se borili. Edina priča tega junaškega boja je Bogomil Šinigoj — Bogo, rojen 1924 leta na Brdu pri Dornberku. Obiskal sem ga in takole mi je pripovedoval: „Že po prvih strelah smo spoznali, da smo izdani. Seveda nismo vedeli, da nas je izdal Filip. Menili smo, da nas je prijavil nekdo od vaščanov. Brata Cijo in Mijo sta padla pred hlevom in so potem njuni trupli vrgli v ogenj. Pred gospodarskim poslopjem je bil plug, izza katerega sem z brzostrelko kosil po Nemcih in domobranci. Pred menoj sta mrtva obležala dva nemška vojaka, zagotovo pa so imeli še več žrtev. Slišal sem, kako aretiranca v hlevu kričita: Na pomoč, na pomoč, komunisti so naju aretirali. Odprla sta vrata in v tem križnem ognju so nemške in domobranske krogle ranile oba. Ida se je splazila pod obok jasli, kjer je delno zgorela. Jaz sem bil hudo ranjen v prsi, roko in nogi. Splazil sem se pod jasli in potem po kanalizacijskem jašku, po katerem je odtekala gnojnica, v gnojnični kanal, kjer me Nemci in domobranci niso mogli videti niti odkriti. Pred ognjem me je varovala gnojnica. Popoldne me je našel neki vaščan in mi pomagal, da sem prišel do kurirjev. Odnegli so me v bolnišnico v Luče na štajersko.“

Komunist se boji resnice. Komunist Vidic ni zmožen pisati brez laži o smrti Ide Kristan. Poglejmo samo nekaj Vidicovih laži.

Na pisanje Slov. Doma, 7. okt. 1944, da so komunisti živi Idi odsekali nogo in roko, Vidic odgovarja: „V resnici so ti deli telesa zgoreli, vendar je domobranska propaganda resnico zamolčala.“ Ogenj je nastal še le takrat, ko so Nemci vrgli bombo; prej ni bilo ognja. Kjer so cerkljanski domobranci našli Idino truplo, ni bilo nič ognja. Notranjost hleva, kjer je bila IDA, ni bila od ognja nič prizadeta. — Pa vzemimo, da bi ogenj res bil ob Idi. Kdo more verjeti, da bi deli trupla mogli zgoreti v nekaj minutah, recimo v pol ure, ali celo v eni uri? Več presledka pa ni bilo od časa, ko so Nemci vrgli bombo in do časa, ko so cerkljanski domobranci prišli. Še huje za Vidica: Cerkljanski domobranci so našli neožgano Idino truplo v hlevu ob zidu pokrito s plahto... Kako naj bi deli trupla zgoreli, plahta, ki je truplo pokrivala, pa ostala od ognja nedotaknjena? Ali si je Ida sama pred smrtjo ali po smrti pokrila s plahto?

Če je bila Ida pod obokom jasli, kjer je delno zgorela, kot pravi Bogomil Šinigoj, kako je mogel Šinigoj sam ostati živ na istem kraju. Vidic citira Šinigoja: „Splazil sem se pod jasli.“ Torej: Šinigoj je sam sebe porinil pod jasli, tja, kjer so deli Idinega trupla zgoreli, in Šinigoj pa ni bil nič ožgan?? Kako je mogel Šinigoj v ognju, ki je uničil dele Idinega trupla, ostati živ? Kdo naj mu verjame?

Zakaj so Ido aretirali? Vidic pravi: „Postala je tajna domobranska vohunka in kurirka.“ Za tak očitek in tako laž lahko vprašamo Vidica in z njim druge komunistične lažnivce in morivce: Zakaj so komunisti škofa Vovka v Novem mestu polili z bencinom in zažgali? Ker je bil škof izdajavec? Zakaj so komunisti morili duhovnike, matere, očete, mladino, celo otroke? Ker so bili izdajavci? Zakaj so komunisti iztrgali iz družin matere in jih pošiljali v ječe in nato delat ceste v dežju, pomanjkanju hrane, v mrazu, zaničevanju? Ker so bile izdajavke? Na mitingu, ki sem se ga moral udeležiti, prisiljen po komunistu iz Mirne, ki je prišel po mene s puško v soboto 18. aprila 1942, je vodja mitinga govoril o dveh akademikih, ki so ju komunisti ustrelili sredi Ljubljane. Bila sta izdajavca, je komunist trdil. Kaj sta izdala, pa nam ni povedal. — Take razlage so komunisti raznašali, da so varali naivneže. Ne pozabimo na zgodovinska dejstva, da more komunizem graditi propagando le na lažeh, varanju in potokih nedolžne krvi.

Ljudje v Zalogu in drugod niso mogli razumeti, zakaj so komunisti Ido umorili. Nekateri ljudje so vedeli povedati, da je Ida „zagrešila“ veliko izdajstvo, ker je oprala perilo slovenskemu domobrancu. Za tak „zločin“ je bila mučena.

Vidic zapiše: „Blizu Idine hiše so (partizani) padli v domobransko zasedo.“ Laž... Bivši domobranec piše: „Domobranci tisti dan, ko so komunisti odvedli Ido, nismo imeli nobene zasede v Zalogu. Če bi bila zaseda — kot piše Vidic — potem bi že zvečer vedeli, kaj je z Ido. Tako

pa smo bili šele drugo jutro obveščeni, da so komunisti Ido odvedli. Tudi lahovski domobranci niso nič slutili, kaj se je z njo zgodilo.

Vidic naj razloži trditev: „Zjutraj so ju (Ido in moškega) nemaravali odpeljati v špitalič“. Zakaj so Ido ponoči rezali, mučili, umorili? Naj šinigoj pove, zakaj ni preprečil moritve, ako so hoteli Ido odpeljati iz Dobrav v špitalič.

Šinigoj je lagal Vidicu, kako junaško da so se on in druga dva borili. A v isti sapi pove, da sta druga dva — to je Cijo in Mijo — padla pred hlevom, to je takoj, ko so Nemci in lahovski domobranci prišli na Dobra-vo...

Domobranec, ki je bil na Dobravi in z drugimi našel Idino truplo v hlevu, piše, da nihče od domobrancev in od Nemcev ni bil težje ranjen, nihče ubit. Le Jakečev Jože iz Lahovč je bil ranjen na prst na roki.

Kdo naj verjame Vidicu, ki ponavlja laži, ki mu jih je povedal šinigoj. šinigoj namreč pravi: „Slišal sem, kako aretiranca v hlevu kričita: No pomoč, na pomoč, komunisti so naju aretirali.“ Potem pa drugo laž: „Ida se je splazila pod obok jasli, kjer je delno zgorela.“ Naj Vidic razloži, kako more človek brez noge, brez roke, poln ran na hrbtu, in na prsih, z razbito čeljustjo govoriti, kaj šele kričati? In potem še sam sebe — tako pravi šinigoj — porivati po hlevu, da pride pod obok jasli?

Kako da ni mogel šinigoj — skrit v gnojničnem kanalu — videti cerkljanskih domobrancev, ki so odnesli mrtvo Ido iz hleva?

Vidic, ki s tako samozavestnostjo govori o junaških komunistih, naj sam sebi odgovori na tele ugotovitve: Če so deli Idinega trupla zgoreli v hlevu, kjer ni bilo ognja, kdo je Idi razmesaril glavo? Kdo je Idi iztaknil levo oko, izbil spodnjo čeljust, odbil desno roko, desno nogo? Saj si ne bo Ida sama sebi na hrbtu desetkrat zasadila noža in še sedemkrat sebe na prsih z nožem prebodla!

BOGOMIL ŠINIGOJ — Bogo je bil navzoč na Komendski Dobravi pri umoru Ide Kristan. Naj šinigoj pove, kdo je mučil Ido. Zakaj šinigoj ni preprečil mučenja, saj so hoteli — kot pravi Vidic — Ido odpeljati na zaslišanje v špitalič. Kako je mogel šinigoj gledati druge komuniste — ako ni sam sodeloval — kako so Idi iztaknili oko, jo prebadali, mučili? Kakšno srce ima šinigoj, da je zmogel gledati in se naslajati nad trpljenjem in jokom umirajoče Ide? Naj šinigoj ne laže, da je ogenj uničil življenje Idi. Če ni šinigoj s svojo roko rezal Ido, kdo izmed njegovih tovarišev je to delal? Kdo je nesel mrtvo Ido v hlev k zidu in njeno razmesarjeno truplo pokrtil s plahto? In to se ni moglo zgoditi med napadom s strani Nemcev in lahovskih domobrancev, ampak prav gotovo že prej. Predno so prišli domobranci, ste Ido mučili in umorili, potem pa ste razmesarjeno truplo zanesli v hlev in pokrili s plahto.

Izjave raznih Cerkljanov, ki sedaj živijo po južni in severni Ameriki, potrjujejo še sedaj v letu 1983, kaj se je z Ido Kristan v resnici zgodilo.

Mnogi smo Ido osebno poznali. Za te ni dvoma, da so po noči komunisti na Dobravi Ido z mučenjem in rezanjem umorili. Tu v Ameriki žive osebe, ki so v Cerkljah pred pogrebom odgrnile Idino truplo in videle razmesarjeno nogo, roko, vrat preboden, čeljusti raztrgane, nos razbit. Bolj točno in resnično kot šinigoj bi Vidicu lahko povedale o razmesarjenem truplu dve brnški terenki, ki sta mrtvo Ido videli pred pogrebom. Dva soseda-domobranca sta terenki prisilila, naj gresta gledat na Idi, kaj je komunizem v praksi.

Slovenski pesnik ŽUPANČIČ je s srcem in umom veselo pozdravljal ob koncu zadnje vojne novi red „osvoboditeljev“ menda prepričan, da je vendarle prišla prava narodova svoboda. Kmalu pa je poln razočaranja nad zločini „osvoboditeljev“ in lažno svobodo izlil svoj gnev in žalost v verz:

SVOBODE NAŠE JABOLKO JE ZLATO
NAM ZAKOTALILO SE V KRI IN BLATO
IN PREDEN SPET ZASIJE V ČISTI SLAVI,
VSI BOMO BLATNI, AH, IN VSI KRAVI.

(Zimzelen pod snegom)

Ob trpljenju in mučenju Ide Kristan naj Vidicu dodam za razmišljanje o satanizmu slovenskih komunistov dogodek iz kočevskih gozdov. Morda more Vidicu dati pojasnila o tem dogodku moj znanec iz št. Jerneja, Franc Pirkovič, znan pod komunističnim imenom ČORT. Po padcu Turjaka je bil Čort v Kočevju in je zasliševal mnoge jetnike. Če je bil Čort pričujoč (lahko sam pove, jaz o tem ne vem) v kočevskem gozdu pri naslednjem satanskem dogodku, bi mogel Vidicu še bolj točno opisati, kar bom tu napisal.

Mož, ki je bil po italijanski kapitulaciji (septembra 1943) zajet od komunistov, jim je ušel in še živi, je pripovedoval, kar je na LASTNE OČI SAM videl v komunističnem ujetništvu v kočevskih gozdovih. Skupina 54 jetnikov in kakih 80 komunistov je bila priča temu dogodku:

Mlada — kakih 16 let stara — dekle (komunisti so jo klicali VERA), je privedla pred vso skupino jetnikov in komunistov dekle, ki so jo klicali MARIJA. Vera je ukazala Mariji, da se mora do nagega sleči. Nato je Vera nago Marijo privezala na drevo. Vera je vzela dolg nož in z njim Mariji vpričo vseh odrezala obe prsi. Nato je Vera dala krvavi nož med zobe v svoja usta in igrala kitaro. Po kratkem presledku — igranju na kitaro — je Vera vzela nož iz ust in Mariji prerezala trebuh in iz njega potegnila črevesje. V groznih bolečinah je trpeča Marija klicala: MARIJA, POMAGAJ... Po končanem umoru je politični komisar pohvalil Vero:

„Kdor storjene napake podi iz spomina, je obsojen na to, da jih ponovi.“ (Santayana)

„Dobro si naredila. Dokazala si, da boš dober član Komunistične Partije.“

Ta dogodek je resničen. Poznam moža, ki je bil priča in videl na lastne oči ves dogodek.

— — —
Kdo si more razložiti tako težko verjetna, a vendar resnična grozodejstva?

Jaz si ne morem razjasniti satanizma drugače kot v trdnem prepričanju, da je komunist obseden od hudiča. Hudič človeka navdihuje in podpira pri mučenju sočloveka. Dvomim, da je človek — kdorkoli — samo po svoji naravi tako vsestransko pokvarjen.

Pred sto leti je ruski pisatelj Dostojevskij napovedal, da bodo hudiči zasedli njegov narod. A prišel bo tudi čas, je rekel Dostojevskij, ko bodo hudiči morali zapustiti ruski narod, ki bo takrat priznal in pokleknil pred Kristusa. — Dostojevskejeve besede moremo obrniti tudi na naš slovenski narod: da, prišel bo čas, ko bo slovenski narod znova pokleknil pred Kristusa!

Jože Cvelbar

V SPOMIN

✦ Franc Trobec

22. marca 1983 je umrl v Ramos Mejía gospod Franc Trobec. Po možganski kapi, ki ga je zadela pred nekaj leti, se je delno opomogel in, dokler je mogel, je bil stalni obiskovalec slovenske službe božje v Slomškovem domu. V krogu ljubeče družine so se mu stekli zadnji dnevi in previden s tolažili svete vere je mirno odšel k Bogu po plačilo.

Pokojni soborec se je rodil 30. novembra 1906 v Polhovem gradu v kmečko-delavski družini. Že kot mlad fant je moral skusiti vse trdote življenja, saj je v zgodnji mladosti izgubil mater. Mladeniška leta je preživel kot delaven član krajevnih prosvetnih in telovadnih organizacij. Družino si je ustanovil z Ivanko Jereb tik pred svetovno vojno in si ustvaril prijeten dom v domačem kraju. Ko je začel komunizem svojo zločinsko delo v Sloveniji, pokojni France Trobec ni pomišljal, kje je njegovo mesto. Po italijanski internaciji na Rabu, kjer se je komaj rešil smrti, se je takoj pridružil vaškim stražarjem in kasneje domobrancem in tako varoval domačo vas pred komunističnim divjanjem. Ob koncu vojne je sam zapustil domovino, družina pa je ostala doma in morala prenašati vse šikane domačih komunistov. Šele po večih letih mu je bilo dano, da se je združil z ljubljeno družino, kateri je v Argentini pripravil nov dom. Za njim žalujejo žena in hčerke Francka, Ivana, Tončka in Anica ter vnuki in vnučkinje.

✦ Ivan Ašič

Dne 4. marca 1983 je v starosti 80 let umrl v Buenos Airesu znan in ugleden javni delavec, zadružnik g. Ivan Ašič. Spadal je v tisto generacijo aktivnih in požrtvovalnih slovenskih mož, ki so dali slovenski domovini novo lice na kulturnem, gospodarskem in političnem področju. Pokojnik je že s 25. leti postal župan. Kot odločen in delaven protikomunist je krepko podpiral vaške stražarje in domobrance v polhograjskem okolišu in je zato moral ob koncu vojne zapustiti domovino in se prek taborišč podati v Argentino. Tudi tu se je, kakor preje doma, ves čas pridno udeleževal v javnem delu, zlasti v zadružništvu. Bil je prijatelj naše borčevske organizacije in je z veseljem prebiral Vestnik. — Dobri Bog naj mu nakloni večni mir in pokoj!

✦ Dr. Maks Virnik

Dne 26. aprila 1983 je — v 71. letu starosti — umrl zaveden Slovenec in odločen protikomunist, dr. Maks Virnik. Rodil se je na Jezerskem. V domovini je veliko delal v mladinskih organizacijah, pozneje tudi v gospodarskih in političnih (SLS). Po končani pravni fakulteti v Ljubljani je bil koncipient pri odvetniku dr. Žvoklju v Kamniku. Po nemški zasedbi se je umaknil v Ljubljano. Leta 1944 je bil imenovan za komisarja občine Novo mesto, kjer je po vseh svojih močeh pomagal domobrancem. Ob koncu vojne se je umaknil na Koroško, nato v Italijo in se nato preselil v Argentino, kjer se je živahno udeleževal tudi pri javnem delu. Rad je zahajal v družbo protikomunističnih borcev. Bil je naročnik Vestnika. — Naj v miru počiva!

✦ Župnik Anton Škulj

Dne 9. aprila 1983 je v bolnišnici v Buenos Airesu, v 59. letu starosti, umrl zaveden član DSPB g. Anton Škulj, župnik v Lujanu (San Luis). —

Ko se je začela druga svetovna vojna in se je začela na slovenskih tleh tudi komunistična revolucija, je smatral rajni g. Škulj za svojo dolžnost, da se pridruži borcem za svobodo in je — še kot mlad dijak — odšel k četnikom. Ob koncu vojne se je podal na Koroško in bil skupaj z domobranci vrnjen in zato zaprt v partizanski ječi, iz katere pa se je čudežno rešil. Nismo ga mogli pripraviti do tega, da bi svoje vojne in povojne doživljaje, tudi svojo rešitev, popisal.

Po rešitvi iz partizanske ječe je odšel v Italijo, kjer je vstopil v bogoslovje, ki ga je nadaljeval v Adroguju v Argentini. Postal je duhovnik. Zadnja leta je bil župnik v Lujanu. — Naj počiva v miru!

✠ Gospa Marija Mauser – Meglič

Dne 28. marca 1983 je Bog poklical k sebi našo dolgoletno in izredno delovno članico, gospo Marijo Mauserjevo, ženo rajnega pisatelja in zveznega predsednika Karla Mauserja, ki je umrl 21. januarja 1977. Rajna gospa Marija se je pred letom dni vnovič poročila z g. Tonetom Megličem, odbornikom DSPB v Clevelandu.

Vsaka smrt pretrese sorodnike in prijatelje rajne osebe. Smrt gospe Marije pa ni globoko užalostila samo njenih domačih in prijateljev, ampak je žalost zajela široke kroge slovenske emigracije, zlasti pa še protikomunistične borce.

Rajna gospa Marija je dolgo vrsto let živahno delovala v številnih slovenskih organizacijah, tako v cerkvenih kot posvetnih, je pripravljala prireditve, razstave, romanja, izlete. Vodila je Slovensko pisarno v Clevelandu, ki ima svoje prostore v Baragovem domu, bila je tajnica korporacije Baragov dom. Pri Društvu slovenskih protikomunističnih borcev pa je bila pravi idejni in tudi delovni stebler: dolga leta je bila odbornica Zveze DSPB in Društva v Clevelandu. Ni skoraj številke Vestnika, v kateri ne bi bilo njenih člankov in poročil. Težko bo izpolniti vrzel, ki je nastala z odhodom rajne gospe Marije v večnost.

Kaj je pomenila rajnica za slovensko življenje v Clevelandu, je pokazal njen pogreb. Izredno veliko ljudi jo je prišlo kropit. Člani in članice društev, v katerih je delovala, so se vrstili pri molitvah za pokoj njene duše. Pevci so ji zapeli več žalostink. Pogreb je bil veliko javno priznanje njenemu delu. Pogrebno sv. mašo je daroval župnik Jože Božnar ob somaševanju dr. Pavla Krajnika, Johna Kunšaja in Jožeta Simčiča. Od rajnice se je izpred oltarja poslovil župnik Božnar, ki se je v svojem govoru tudi zahvalil članom Megličeve družine za njihovo vzorno skrb za rajnico v njeni bolezni. — Pokopana je bila v grobu svojega prvega moža Karla Mauserja. Lep poslovilni govor ob odprtem grobu je imel Jože Melaher.

Dobri Bog naj jo sprejme v svoje naročje in naj ji bo dober plačnik za njeno obilno delo.

Sm. R.

ZEMLJA MOJA RODNA JE TAKO,
DA, ČE TREBA, BIL SE BOM ZA NJO.

ZADNJA KAPLJA MOJEGA SRCA:
TO JE MOJA DOMOVINA!

Spomini na Jožeta Geohelija, župnika v Zaplani

Kdor bi dolžil Geohelija Jožeta sodelovanja z okupatorjem, bi name-noma lagal, kajti resnica je prav nasprotna. Kmalu po okupaciji namreč je Geoheli že ukrepal in pripravljaj nastanitev oddajne in sprejemne radijske postaje v župnišču za zvezo z Londonom. S tem namenom se je neki elektrotehnik iz Ljubljane mudil v župnišču. Družina cerkovnika Troha pa je že bila v službi OF in je župnikovo delovanje stalno opazovala in nadzirala. Italijanski okupatorji so bili očitno o Geohelijevem delu informirani in so ga zato kmalu aretirali skupaj z nekaterimi drugimi fanti. Tako je poskus radijske povezave z Londonom tamkaj propadel.

Geoheli je imel organizirano tudi skupino KA, katere člani pa so bili poleg tega tudi narodno nadvse zavedni, a žal, dosti neprevidni, saj so govorili precej javno med slovenskimi ljudmi, da se je treba pripraviti za čas, ko bo treba nastopiti PROTI OKUPATORJU.

Ker pa je ozemlje okoli Zaplane bilo zelo ugodno za gverilo, so se po bližnjih gozdovih in tudi v nekaterih hišah v Zaplani pojavili tudi komunistični partizani. Eden od vodilnih organizatorjev je bil tamkaj neki škra-bar, s komunistični mimenom Vanja, ki je imel začasno ljubico v Zaplani. Ta in še nekaj drugih njegovih tovarišev so se večkrat ustavili v župnišču. Geoheli jim je stregel s pijačo in jedačo in z njimi debatiral, a zares prijateljske zveze je držal z ljudmi, ki so bili proti komunistom.

Kot se je takrat govorilo, so partizani 25. julija 1942 zaplenili neko poročilo za Geohelija, menda zapisano z limonovim sokom. To naj bi bil vzrok, da so partizani v noči od 25. na 26. julij 1942 (v soboto) odvedli s seboj pet fantov, ki so bili člani KA. Zaradi tega je Geoheli odšel zjutraj na italijansko posadko v Dolenji Logatec prosit za zaščito. Vedeti je treba, da je bila tiste dni že ustanovljena Vaška Straža v Št. Joštu, ki je dan poprej, to je v petek 24. julija prestala že prvi partizanski napad. Na vprašanje Lahov, če so Zaplačani pripravljeni, da se sami branijo, je Geoheli odgovoril pritrdilno. Lahi so mu zatorej obljubili, da bodo prišli v nedeljo 26. julija pogledat te prostovoljce. Zato je Geoheli naročil možem in fantom, da ostanejo kar v gostilni pri Perčonu (pod cerkvijo). A Lahov ni bilo, pač pa so komunisti s hriba nad cerkvijo začeli streljati na župnišče; razbili so več oken in krušili omet na stenah. Ko gre Geoheli ven pogledat, kaj se dogaja, ga zadene krogla v trebuh. Bogoslovec Vojko Seljak iz Žirov se je skril v skrinjo, Geohelijev oče in mati pa sta bila v shrambi. V tistem času namreč se je že šušljalo o zverinskem postopanju komunističnih partizanov s svojimi ideološkimi nasprotniki. Kmalu nato komunisti vderejo v župnišče. Ranjenega Geohelija mati s pomočjo neke partizanke za silo obveže, med tem ko je tolpa partizanov začela ropati po župnišču, karkoli jim je prišlo pod roke (kot n. pr. jedilno orodje, živino itd.). Ranjenega Geohelija so odgnali proti Podlipi oziroma v Vranje peči.

Italijani so naslednji ponedeljek, to je 27. julija, prišli v Zaplano in

šli kot malo na sprehod proti Vranjim pečem, potem pa spet nazaj v Logatec. Geohelijevega očetu so komunisti kmalu nato začeli pošiljati „zaupna“ poročila, da so sina dali v bolnice in da je tamkaj dobro oskrbovan. Geohelijev oče je prej večkrat ponosno trdil, kako da je trden socialist in zaradi tega oster nasprotnik fašistov in nacistov. Zato je tudi pogosto menil, da njegovemu sinu, „sinu starega socialista“ partizani ne bodo nič huedga storili.

Konec novembra 1942 (morda 29.?) pa je šla Vaška Straža pod vodstvom Jožeta Kavčiča z Geohelijevega očeta in župnim upraviteljem Lojzetom Jenkom proti Vranjim pečem. Otroci so namreč v previsu pod skalo našli neko truplo in se je porodila slutnja, da bi utegnilo biti Geohelijevo. Ko stražarji odstranijo listje, se pokaže truplo: stopala so bila odsekana, v tilniku pa je bilo opaziti rano od krogle. V hlačnem žepu najdejo zločljivi ključ od župnišča. Šele tedaj se Geohelijev oče prepriča, da je to truplo njegovega Jožeta in se bridko razjoka. „Pa meni, socialistu, gredó in kaj takega store!“ je razočaran ihtel.

Geoheli je bil verjetno ustreljen že 27. julija. Pokopan je bil 2. decembra 1942. Kot nam je znano, na njegovem grobu še do danes ni spomenika ali spominske plošče.

V zvezi s temi spomini na zaplanskega župnika, ne morem mimo še drugega umora, katerega žrtev je bil odličen fant FRANCE MIVŠEK. Star je bil okoli 20 let in so ga komunisti odvedli z doma z drugimi zaplanskimi fanti vred v noči od 25. na 26. julij 1942. Njegovo truplo so našli v oktobru 1943, ko se je Vaška straža umaknila na Vrhniko. Pogreb je bil določen za 11. oktober ob 10 dopoldne. Vaška Straža je imela namen iti za pogrebom. Komunisti pa so v močnem številu zasedli vas Zaplano in se naselili v šoli, štab pa v župnišču. Kmet, ki je peljal drva na Vrhniko, je fantom Vaške Straže odsvetoval, da bi šli v Zaplano, ker bi jih lahko komunisti s hriba dol lahko vse pobili. Župnik Lojze Jenko, ki je bil na Vrhniki, je odšel skozi gozd s tremi dekleti (od katerih je bila ena verjetno terenka) v Zaplano, da Franceta pokoplje. Francetov brat Jože pa je šel na svojo roko na pogreb. Francetovim staršem pa komunisti niso pustili k pogrebu, rekoč da najdeno truplo „ni truplo njihovega sina“. Po pogrebu je komunistični komandant vprašal župnika Jenka, kjer da ima mrliško knjigo in koga bo vpisal vanjo. Jenko mu pove, da je Troha napisal mrliški list za Franceta Mivška, nakar mu komandant odvrne: „Ali veš, kdo je ta mrlič? To je angleški padalec, ki ga je bela garda ubila, potem ko je padel z letala...“ Verjetno so to laž sporočili tudi na Zahod in tako varali cel svet.

P r i p o m b a : O Geoheliju in Mivšku sem napisal po pripovedovanju moža, ki točno ve, kaj se je zgodilo z Geohelijem. Z župnikom Geohelijem sem bil zadnjič skupaj 23. ali 24. junija 1942 — nekaj tednov prej preden so ga umorili.

Jože Cvelbar

Dr. Tine Debeljak – 80 let

Dne 27. aprila 1983 je prestopil svoje osemdeseto leto naš veliki in izredno delavni kulturni delavec v zdomstvu — dr. Tine Debeljak. — Ni namen teh vrstic, da popišemo in ocenimo velikansko delo našega jublanta. To delo so in bodo še opravili drugi. Vestnik, ki je glasilo slovenskih domobrancev in drugih protikomunistov, želi izreči našemu jublantu samo iskreno zahvalo za vse, kar je v domovini in izven nje napravil v duhovnem boju za velike slovenske, krščanske in protikomunistične ideale.

Naš jublant je nedvomno eden najplodovitejših piscev o komunistični revoluciji na Slovenskem in tudi o slovenskem odporu zoper njo. Ko so komunisti doma zapovedali „kulturni molk“, katerega pa se oni sami niso držali, je naš jublant pogumno nadaljeval kulturno delo. Kakor doma, tako se je tudi v emigraciji z vso svojo dušo spoprijel s komunizmom. Že v Rimu je začel pisati članke o komunistični revoluciji v Sloveniji, o procesu zoper škofa Rožmana, generala Rupnika in dr. Miha Kreka itd. Kar pa je napisal v Argentini, bi napolnilo debele knjige. Sodeloval je pri vseh slovenskih publikacijah, tudi v našem Vestniku, za kar se mu danes prav pristočno zahvaljujemo.

Spomnimo se na Debeljakovo „Črno mašo“, ki jo je izdal pod psevdonom Jeremija Kalin. Vanjo je vtisnil vso bolečino našega naroda, ki je dosegla svoj vrhunec ob izdaji in predaji naših domobrancev.

Naj omenimo tudi knjigo „Kyrie eleison — slovenski veliki teden“, dalje knjigo „Žalost zmagoslavja“ — prevod poljskih vojaških pesmi. Izredno pomembni so njegovi „Pogledi z naše perspektive na Josipa Broza Tita“, ki že dve leti izhajajo v Svobodni Sloveniji.

Na prošnjo protikomunističnih borcev je naš jublant sestavil napis za spomenik junakov v Slovenski hiši. Njegove klene besede na tem spomeniku o našem boju za svobodo bodo brali še otroci naših otrok.

Naj bodo te vrstice naša iskrena zahvala dragemu jublantu in našemu prijatelju za vse neštevilne kulturne dobrine, ki jih je razdal in jih široko-grudno še kar naprej razdaja slovenskemu rodu, predvsem tistemu, ki še vedno trden vztraja na tujem. Da bi mu Bog naklonil še dolgo vrsto zdravih in krepkih in delavnih let!

Jože Melaher – 70 let

Te vrstice našemu soborcu in prijatelju Jožetu Melaherju ne bodo ljube, pa se nam zdi prav, da jih zapišemo. Bil je aktivni borec za osvoboditev slovenskega naroda, borec s puško in peresom. Že zgodaj je spoznal dva velika sovražnika slovenskega naroda: nacizem in komunizem, in že zgodaj je bilo njegovo delo usmerjeno proti obema. Že v času pred napadom Hitlerja na Jugoslavijo je zlasti v obmejnih krajih, ob slovensko-avstrijski meji, imel po društvih predavanja o nacističnem petokolonskem razdiralnem delovanju, kateremu so se pridružili tudi komunisti. Ko so Nemci in nemčurji za Hitlerjev rojstni dan hoteli na gričih okoli Maribora zažigati kresove, je naš jubilarant s svojimi sodelavci to preprečil.

Sovraštvo Nemcev do Slovencev je bilo silno veliko in že od leta 1918, ko jih je general Maister pregnal iz Spodnje Štajerske, so naklepeli maščevanje. Druga svetovna vojna jim je dala priložnost, da so se z vso krutostjo znesli nad Slovenci. Hoteli so iztrebiti Slovence in zatreti vsako slovensko sled na štajerskem in prav tako tudi na Gorenjskem. Začeli so na veliko preseljevati ljudi, uničevati gospodarske in kulturne ustanove, streljati talce. Žalostno dejstvo iz tiste dobe je, da so tedaj slovenski komunisti složno sodelovali z Nemci ter jim brezobzirno ovajali tiste zavedne Slovence, ki bi kdaj komunistom lahko bili nevarni.

Proti nečloveškemu divjanju Nemcev je naš jubilarant ustanovil četniško vojaško organizacijo in to na svojo roko brez kake pobude od drugod ter začel zbirati fante in može za slovensko odporniško gibanje proti Nemcem. Začel je tudi izdajati podtalni list „Kri in zemlja“. Nastopal je pod imenom „Zmagoslav“ in pod tem imenom ga je poznala vsa štajerska. V svojo četniško organizacijo je zbral nad 500 mož in fantov.

Ne bomo na dolgo opisovali delovanja štajerskih četnikov pod vodstvom našega Zmagoslava. Naj ugotovimo le to, da je rešil mnogo slovenskih življenj in da je preprečil številne nemške akcije proti Slovincem. —

Po končani vojni se je s svojimi četniki srečno prebil v Italijo. Nato se je preselil v ZDA, kjer je pokazal zopet svojo izredno gorečnost za javno delo. Združil se je s protikomunističnimi borci iz ostalih slovenskih pokrajin ter prevzel vodilna mesta v zvezi slovenskih protikomunističnih borcev in tudi v društvu v Clevelandu. Sodeluje tudi v mnogih drugih organizacijah; poleg tega se je pa posvetil še časnikarskemu garanju na mestu urednika Ameriškega Slovenca.

Dragemu domoljubu Zmagoslavju ob priliki njegove sedemdesetletnice, ki jo je praznoval 26. februarja letos, želimo samo to, da bi kmalu dočakal tudi tisti dan, ko bo slovenski narod v resnični svobodi slavil svoje največje zmagoslavje nad komunističnim zatiralcem. Saj za narodnega delavca kot je naš Jože Melaher, ne more biti lepših želja kot te, združenih z najlepšimi našimi čestitkami!

Iz dnevnika majorja Ladislava Križa

(Prvo nadaljevanje)

Hladno je še vedno, zato tudi lakoto bolj občutimo. Če kmalu ne pride kak priboljšek, bo slabo predla. Prijatelj Balanč sicer deli od svojega — polento, čaj, kakao, ali sram me je jemati, čeprav je želodec prazen.

Na komando taborišča smo poslali prošnjo, naj nas ne štejejo med internirance, ampak za vojne ujetnike, kakor to določa mednarodno pravo. Kako bodo rešili — „vederemo“.

17. aprila: iz Ljubljane je prišlo sporočilo, da so naše žene prejele plačo; vsaj nekaj prijetnega za uho, če ni vse skupaj taboriščna „raca“.

Ob 5 popoldne 1941. leta — na današnji dan — sta potopila svoji la-dji poročnik Spasič in Čušira, pa smo se spomnili obeh junakov z minuto molka. Pevski zbor je zapel Oj, Doberdob.

18. aprila: popoldne predavanje „Zgodovina Slovencev“ (dr. Grafenauer). Prirastek: en častnik, v sosednem taborišču pa 230 internirancev.

Italijani spet sprašujejo, koliko je neslovencev med nami. Pojavijo so razne narodnosti in vere. Pripadniki južne Srbije (šest) izjavijo, da so Makedonci. Polkovnik Orlovič se izjavi za Slovenca. Tudi neki pravoslavni Slovenci zatajijo svojo vero. Iz tega se razvijejo debate in komentarji.

19. aprila: Mesec je že minil, odkar so nas polovili. Čas vendar še precej hiti. V Ljubljano je odšel poročnik Avsenek... tudi poročnik Pogačar. Popoldne je bila prav prijetna prireditev. Petje, kupleti, šale, malo gredo misli tako drugam. Tudi nekaj obiskov je bilo. Iz Ljubljane je prišel tudi general Rupnik.

20. aprila: obiskal nas je ten. col. Bramo; seveda je, po starem načinu, veliko obljubljal, kaj pa bo, velja spet „vederemo“. Omenil je, da je naša vloga glede spremenitve iz internirancev v vojne ujetnike že v dobrem teku.

Obiske sorodnikov iz Italije so prepovedali, ker jim ne zaupajo, torej bodo razni listki težje dospeli, kamor so bili ali bodo namenjeni.

21. aprila: Predavanje majorja Andréja „Vzroki izgubljene vojne“. Drugače nič posebnega.

22. aprila: V kantini sem čakal od 2 do pol 6, pa je pred nosom zaprl vrata: tako nas na vseh straneh zafrkavajo. Hrana je še vedno ista, čutim že po malem slabost; če je to zaradi hrane, ne vem, kako bom zdržal.

23. aprila: Žalosten pogled — žena obišče moža in poljubita se skozi žico. Škoda, da ni kdo slikal. Lep spomin!

V kantini sem čakal od 9 do 11 pa srečno dobil deset cigaret in 10 dkg bonbonov.

24. aprila: popoldne je predaval kapetan Vesel o „Radiogeometriji v aviaciji“. Nisem šel, ker je snov važna samo za avijatike in artiljerijo. Vreme tudi žalostno vpliva, ker je skoraj vsak dan dež.

26. aprila: dopoldne maša v jedilnici, popoldne koncert slovenskih narodnih pesmi. Lepo uspelo. Upam, da je tudi na vse napravilo globok vtis.

Danes je prišel kavarnar gospod Tonejc iz Ljubljane in pripeljal okrog 30 paketov. Tudi sin od „Daj-dama“ gospod Pleško ima stalne zveze.

27. aprila: dopoldne predavanje — dr. Borštner „O nalezljivih boleznih“.

28. aprila: dopoldne predavanje „Človeški značaj in telesne osebnosti“. Neprijeten dogodek se je pripetil v taborišču med kapetanom Nagodetom in Rakočevićem, tako je ta celo z nožem napadel Nagodeta, a ker so tega branili, sta bila dva lažje ranjena. Žalostno je, da je kapetan Marković celo stvar prijavil italijanskim oficirjem, ne da bi se stvar prej uredila med nami. Črnogorci so Markovića ožigosali.

Odkar so zamenjali kuharje, se je hrana precej izboljšala, vendar ni zadostna. Zelo neprijeten občutek je, če greš od kosila ali večerje lačen.

29. aprila: dopoldne je dr. Horvat nadaljeval včerajšnje predavanje. Ves dan moramo čepeti v sobah, pa še primernege branja ni. Ko bi vsaj malo posijalo sonce, bi bilo takoj drugače.

Novi trije so danes prišli. Iz Ljubljane ne prinašajo razveseljivih novic. Spet pretresi, ubijanja, pritisk seveda zato tudi večji.

Po taborišču spet krožijo vse mogoče vesti: gremo drugam — vsi že z 50 let stari gredo domov — vojaški uradniki bodo odpuščeni itd., itd. — kaj bo pa iz vsega tega res, samo Bog ve.

30. aprila: predavanje dr. Horvata o Karakterologiji. — Spet govore, da bomo priznani za vojne ujetnike, s čemer se bo stanje poboljšalo. Res je prišlo 12 vojakov za čiščenje.

Moralno stanje se popravlja. Obzirnost do drugih postaja boljša. Življenje je zato tudi znosnejše. Vsak si išče delo, da čas hitreje teče. Splošna slika: dva delata majhno peč, kakor v nekdanjih časih, a material so stare konzervne škatlje; pri umivalnikih pranje perila kot včasih ob reki, na travi sedi starejši gospod in si šiva nogavice, zraven njega, zatopljen v italijansko vadnico, sedi mlajši oficir, ob njem pa se suše olupki limon in pomaranč — bodo prišli prav za čaj. Tu in tam male skupinice v polni debati, kaj vse je lahko bilo vzrok propada države. Imamo med seboj tudi nekaj zamišljenih, ki vedno zaprti sami vase hodijo s povešeno glavo po taborišču, zatopljeni v svoje misli. Kvartopircev je tudi precej med nami. Tudi kiparji, slikarji, pesniki in pisatelji so pridno na delu. Reporterji „Komarja“ pa pridno prisluškujejo in opazujejo in v prihodnji številki ne bo nikomur prizanešeno: pa naj bo dobro ali slabo.

1. maja: zjutraj kopanje v taborišču internirancev in podoficirjev. Žalostna slika. Večinoma mladi fantje, blede, izstradani. Pri vsakem telegrafskem drogu je nekaj privezanih, gotovo za najmanjše prestopke. Čujemo, da z njimi zelo slabo ravna.

Popoldne predavanje majorja Andréja „Metamorfoza...(?)...“

2. maja: predavanje prof. Grafenauerja „O državi karantanskih Slovencev“.

3. maja: Ob 15.30 „Popoldne humorje“ -- priredijo politični interniranci, ki so jim dovolili obisk. Diletanti-interniranci so prav lepo, veselo izvedli svoj program. Na dvorišču smo na koncu zapeli Hej, Slovani. Ob odhodu so naši zapeli „Hej, trubači“, nakar so se interniranci ustavili, straža ni protestirala in mirno čakala konec pesmi.

Iz Ljubljane se je vrnil poročnik Avsenek in povedal, da smo od 1. maja naprej vojni ujetniki. Upam, da bo tako stanje boljše in tudi družina preskrbljena.

4. maja: predavanje g. Majceta „Organizacija tiskovne službe“. Slišimo, da bodo vsi nad 55 let stari odpuščeni. Z ozirom na stanje v Ljubljani kaže, da nekaterim to ni po volji.

5. maja: novica, da bodo šli vsi višji oficirji v Montemale pri Cuneu 80 km od francoske meje.

6. maja: zjutraj ob pol sedmih „povorka“ za Djurdjevski ustanak. Harmonike, petje in vriskanje. Splošno razpoloženje zelo dobro.

Tako imenovani „stari“ so ob 13. uri odšli z avtobusom domov v Ljubljano. Razstava naših umetnikov, slikarjev in kiparjev je lepo uspeša, posebno slike gospoda Berceta in tako imenovana „Ležeča Venera“, kip g. podpolkovnika Vodopivca.

9. maja: „Reisefieber“ popolnoma prenehala in začelo se je spet normalno življenje. Ob 9 predaval prof. Grafenauer „Vpliv zapada na Slovence“.

Žalostna pojava med višjimi oficirji: generalništabni polkovnik Orlovič in kapetan bojne ladje Pleiweis sta v debati prišla tako daleč, da sta se oklofutala. — Kaj si bodo mislili mlajši?

10. maja: ob 9 maša. Iz Kanala prišel za taboriščnega duhovnika kapucin Slovenec. Zakaj? — „Vederemo“.

Iz taborišča internirancev nam je uspelo izvleči oficirja Nota in zdaj je med nami. Poskušamo tudi rešitev nekega gojenca pomorske vojaške akademije. Počasi se reši vsaka stvar pri Italijanih.

Odločitve, da smo vojni ujetniki, še ni.

11. maja: predavanje „Kritični pogledi na vojaško administracijo“ — major Coban.

12. maja: predavanje „Finančna ureditev države“ — major Rožman.

13. maja: dopoldne predavanje „Umetnost in sodobna družba“ — dr. Vodušek. Zvečer: literarni večer, literati iz taborišča internirancev. Major alanc gre na dopust.

14. maja: popoldne predavanje „Narodna ideologija“ — prof. Robič. Po taborišču spet govore, da bomo šli višji oficirji v nedeljo ali ponedeljek v novo taborišče. Bomo videli!

Popoldne ob 17 je nedaleč od taborišča padel italijanski avion, eden se je rešil s padalom. Če je bil še kdo drug zraven, še ne vemo.

15. maja: predavanje „Kratek pregled zgodovine Slovencev v 19. in 20. stoletju“ — prof. Grafenauer. V ponedeljek odrinemo v novo taborišče:

campo 15 v Montemale, provinca Cuneo. Baje v neki stari grad, ki je bil že samostan, igralnica, letovišče in sedaj naše bivališče. Gremo vsi višji oficirje brez kapetana bojne ladje Klinarja in podpolkovnika Trampuža. Poleg višjih gre tudi 21 kapetanov, nekaj podoficirjev in vojakov.

17. maja: „Veselo popoldne“ — za smeh in nekaj vmes. Govori za slovo višjih oficir. Po predstavi spet obhod po taborišču s harmoniko in na koncu Hej, Slovani. — Celo popoldne pripravljane za pot: pranje, urejanje kovčkov, nahrbtnikov in zavojev.

18. maja: Kdaj potujemo, v Montemale, kdo ve? Pri Italijanih je nemogoče. Domani! In pocchi giorni! Vrag vedi, kaj je to! Enkrat tri dni, drugič tri tedne. Zvečer spet obhod po taborišču in zavre pesem. „Še ne gremo domov...“ Razpoloženje prav dobro. Prepirov je vedno manj. Nervoja pojema. Kaj neki si mislijo Italijani, ko vidijo takšno veselje v taborišču. In zadnje žase to ni redko!

Nekateri se zvečer lotijo dolge ure trajajočega agitacijskega potovanja po vseh barakah. Vsakdo bi rad po končani vojni zasedel kako važno mesto. A važno je, bi rekel, da so več ali manj vsi istih misli.

19. maja: Dva meseca sta že pretekla od naše aretacije. Glede odhoda se vrste čez dan različne vesti: gremo jutri, ne — v petek, sploh ne gremo itd. Popoldne se je precej umirilo.

Prišli so trije naredniki — dijaki. Pozdravili smo jih s taboriščno himno „Rompompom...“ Ulice so tudi že dobile imena, tako „Ulica nadaljnih“, najširši prostor je „v. Jožef trg“. Hrana — že ves teden leseno korenje. Vsakdo se je že precej posušil. To je videti po pasovih. Vedno je treba delati nove luknje. Vreme se je tudi popravilo.

Za dvomesečnico smo v našem mestu „Revengradu“ priredili parada. Po naredbi majskega „Gada“. Zbirališče je bilo v „Čolnarski ulici“ (ker je vedno polno luži). Red v paradnem maršu: zastava „Gada“, odlikovani za zasluge v „Revengradu“, diplomatski zbor (konzuli) Indije, Kitajske, Abesinije itd.; za njimi dostojanstveniki: škof, prota, rabin, župan, potem godba, rodovi vojske, aviacija z baloni, planinci s cepini in nahrbtniki, artiljerija z improviziranimi topovi iz konzervnih škotelj, žandarmerija s pendreki, sodnijski oddelek s paragrafi na klobukih, intendant z zajemalkami in kuharskimi kapami, a na kraju „Terzieri“ — najstarejša vojska. Vse v zelo originalnih kostumih in orožju. Na „Trgu sv. Jožefa“ govor župana. Potem prosta zabava in ples. Smejanja ogromno, škoda samo, da ni bilo kakega filmskega operaterja.

20. maja: Torej le enkrat ni samo pripovedovanje. Jutri po kosilu odrinemo. Poslavljanje na vse strani, nekateri gredo radi, drugi ne. Marsikdo je našel nove prijatelje, a tudi stare bo treba zapustiti. Kako bo v novem taborišču, so razna ugibanja. Vsekakor gremo v bogatejšo pokrajino in tudi manj nas je — tako bomo lažje kaj več kupili. A več kot 600 km od doma! Razne veze bodo pretrgane. Vsaka stvar ima dobre in slabe strani!

(Bo še)

Tiskovni Sklad Karla Mauserja

sporoča, da so mnogoteri naši naročniki poslali z naročnino vred gotove previške, ne da bi nam sporočili, če so le-ti namenjeni za tale naš tiskovni sklad. Dokler ne dobimo izrecnega pooblastila v ta namen, njih darov in imen ne moremo objaviti.

Danes objavljamo samo darovavce, ki so bili v zadnjem izkazu pomotoma izpuščeni:

V spomin Danila Havelka Beznik, USA, 4 dol.
žena Marija Bah Havelka 50 ša. M. Globočnik, USA 10 dol.

Vsem najlepša hvala!

Za zavetišče:

	v pesih:
Matevžič anez (Oktober) .	1.000.000
„Química Hogar“ m. čis.	2.000.000
N. N., San Martín	40.000
N. N., Bariloche	60.000
Slavič Franc	500.000
Dr. Žužek Anton	16.000
Avguštin Tone	20.000
Jerončič Marija	1.000.000
Matevžič Janez (Novem.)	1.000.000
Filipič Marjan	220.000
N. N., Ramos Mejía ...	1.000.000
Kržišnik ože Ml.	16.000
Vodnik Matevž	100.000
Tekavec Ciril	16.000
Tomaževič Jože	100.000
Matevžič Janez (Decem.)	1.000.000
Cerkv. nab. pri sv. maši, ki jo je daroval nadškof Dr. Alojzij šuštar v Za- vetišču 2. 11. 1982. ...	1.311.000
Cerkvena nab. pri sv. maši v Zavetišču 5. 12. 1982	
Rev. J. Škerbec	295.000
Zveza slov. maetr in že- na „Miklavžev štant“ 5.	
12. 1982. v Zavetišču .	2.030.000

Dobiček pri kosilu 5. 12.

1982.	5.319.500
V sp. na pok. <i>Innoc. Gal-</i>	
<i>lenti</i> : Inž. Matičič-druž.	300.000
V sp. na pok. <i>prof. V. Lo-</i>	
<i>garja</i> : Odborniki Zavet.	390.000
Blejec Ema	100.000
V spomin na padle in	
pobite <i>domobrance</i> 24.	
čete: Buda Stane ...	300.000
V spomin na pok. <i>Fr. Šu-</i>	
<i>ljana</i> : Rupnik Emilija .	7.358.300
V spomin na pok. <i>iz dru-</i>	
<i>žine Cof</i> : Cof Emil ..	100.000
V spomin na pok. <i>Dr. St.</i>	
<i>Zupana</i> : Pangos Marija .	500.000
V sp. na pok. <i>go. Alojzijo</i>	
<i>Rezelj</i> : Inž. Matičič-druž.	200.000
	v dolarjih:
V sp. na pok. <i>Dr. St. Zu-</i>	
<i>pana</i> : Dr. Anton Komotar	50
V spomin na pok. <i>Poldeta</i>	
<i>Laha</i> : Zajec Milan ...	10
Daroval:	
Hren France, Cleveland	15
	v pesih:
šproc Berta	170.000
Potočar Milena	80.000

Dimnik Dušan	500.000	nabirka pri sv. maši v	
Škrlj Stane	116.000	Zavetišču 19. 12. 82. (70-	
Lichtenberg Heriberg ...	40.000	let. inž. A. Matičiča) .	344.500
Amon Janez	1.250.000	V spomin na pok. <i>Milko</i>	
Jenko Janez	1.000.000	<i>Gerzetič</i> : Matevžič Janez	2.000.000
Dr. Naab Ivan	10.000.000	V spomin na pok. <i>Simona</i>	
Rev. Koman Boris	550.000	<i>Rajerja</i> : Inž. A. Matičič	200.000
Zupančič Ivanka	200.000	v dolarjih:	
Tomaževič Lovro	400.000	Dr. Lukež Frank	60
Inž. A. Matičič (ob 70-let.)	2.000.000	V spomin na pok. <i>Alojzija</i>	
Rev. Guštin Jože Cerkv.		<i>Zupančiča</i> : Zajec Milan .	20

CENA TE ŠTEVILKE JE V ARGENTINI: 6.— ARGENT. PESOV.
CELOTNA NAROČNINA: 10 USA DOL PO NAVADNI IN 13 USA
DOL. PO LETALSKI POŠTI.

Correo Argentino Suc. 7	TARIFA REDUCIDA	Propiedad Intelectual
	Concesión Nº 6830	Nº 121.138 — 21-9-1981
	FRANQUEO PAGADO	R. Falcón 4158, 1407 Bs. As.
	Concesión Nº 5.811	